

YUMAENA

Kiena ne Li Nalologena Lala

Visayuena Na Tusi Nene

Komþasnen suniena plas na tusi nini

Tusi nini *“Yumãena Kiena Ne Li Nalologena Lala”*, Luk siri pan yaru tai, kiena kia Teopilas. Nane tusi na lua naþa Luk siria, pimi siraun kiena tusi na sumo, naþa kiena kia *“Lologena Wo Kiena Yesu Kristo Naþa Luk Siriyuia”*. Tusi nini *“Yumãena Kiena Ne Li Nalologena Lala”*, kiena kia na plasa sanene, sape *“Yumãena Lala”*. Naga pisayu yumãena þesa kiena li nalologena lala kiena Yesu, naþa Ninuna Wa naga sumon la e yumãena na visawalen lologena wo, siar garu Yerusalem a e yo punuga garu Yutea a Samaria, pano pano-o þar make yo e yomarava (Yumãena Lala 1:8).

Tusi nini naga suniena tai kiena li nalelagaena þesa, naþa siari e þegas kiena lus nae Israel lala naþa amlelaga, a kapuru pimi keviu kalo make yo la e yomarava.

E tusi nini, Luk sinenan sape kilologia naþa lala naþa amlelaga e Yesu, ve akawe re Þarin Suþe nae Rom naþa naga pe suþen make yo la e pogos nene. A naga sinenan sape kilologia naþa suri makega naþa lus nae Israel lala amlelaga ea asape yoko imi m̃alivi, nane apimi m̃alivi rui kome lologena wo naþa ita li nalelagaena lala temlelaga ke ea.

Tusi nini komsus telu, naña kilologia sanape naña lologena wo sumã þar make ke e yo punuga narui, a sumãre sumã kapuru ke silaga. Komsus na sumo, pisayu sumãre naña siari garu Yerusalem, siraun naña Ntewa þerelua Yesu pa ma e peni. A na lua, pisayu naña yuñãena kapuru pimi keviu, kalo make yo lua nene Yutea amio Samaria. A komsus na maro, pisayu naña yuñãena pano pa kalo yo punuga e puruvanua lala na yo na pawa sive naña apio asape Sive Naña Metiterenian, pa tol yo Rom.

Pupia suri keviu tai naña tusi nini pisayuia, nane yuñãena kiena ne Ninuna Wa. Pogos naña li nalologena lala asike garu Yerusalem wa e pogos na legiena na Pentikos, Ninuna Wa pitom ana mla mñareraena pala. A siraun e pogos nene, Ninuna Wa sumã miila ke yuñãena na sumãre, a miila mñena li na sumonien yuñãena lala e kiela yuñãena. Tusi nini pisawal visena laþasa naña li nalologena lala apisawalia, a kila meraravan naña kiela visena la mñarera po, pilon malena kiena la naña amlelaga, a miila li nalelagaena lala vena aimi aviran la lele taaga.

Komþasnen tusi la na nini

Yesu pis maro pan kiena nalologena lala 1:1—

14

Amligan lua yaru naña kus lelana Sutas 1:15-26

Amlologon lologena wo garu Yerusalem 2:1—

8:3

Amlologon lologena wo pa Yutea a garu

Samaria 8:4—12:25

Yuñãena lala kiena Pol 13:1—28:31

Yalena na sumo kiena ne Pol 13:1—14:28

Apiora lele taaga garu Yerusalem 15:1-35
 Pol miyaloro yam lua 15:36—18:22
 Pol miyaloro yam telu 18:23—21:16

Visena na sumo

¹ O, kiau erau Tiopilas, inu nekekara paṽisi naṽa nevitawe ko e tusi taṽena nini. E kiau tusi na sumo naṽa nesiri pan ko, nesiriyu suniena na suri la naṽa Yesu naga sum̃a kila, a naṽa naga sum̃a pian ke e sumo, naga nene naga siar e pogos naṽa naga siar ṽesan kiena yum̃aena,

² pimi tol e pogos naṽa e nam̃areraena kiena ne Ninuna Wa, naga mla maron kiena visena maro pa kiena li nalologena lala naṽa naga mligan plan la rui, ana siraunia Ntewa ṽere naga pa si metava.

³ Ana pogos naṽa naga mali sina ga e marena, naṽa naga pe pa re si metava poli wa, ana pogos moki, naga sum̃a m̃alm̃alivin la pa tol legiena lualima yam vari, naṽa kila meraravan ruru pan la naṽa naga mali sina ga e marena lelaga. E pogos la nene, la asum̃a apisu kilale ruru naga, a naga sum̃a pisayu mrapa lala na nasuṽenena kiena ne Ntewa pan la.

⁴ Pogos tai, naṽa naga sum̃a veraga amio la, naga mla visena nene pan la, naga pisa, pisape “Amiu na monar ve aur matan re yo nene Yerusalem, amiu na monar asum̃ate m̃a ga wa vena atol Ninuna Wa nene naṽa Ata pisaar ṽisi rui sape naga la van amiu, sa naṽa nepisa m̃ena ga pan amiu rui.

5 Sa nanua sumo, Yoane Nakeena naga kee yeririna lala e ga e wii, ana ve ve piavi re, legiena ga laṗasia warovia, ṗisi na Ntewa naga kee amiu ve lelaga, na nene e Ninuna Wa.”

Yesu pa metava ma e peni

6 Ana e si e pogos tai, naṗa li nalologena lala la apimi sina ga lele taaga amio Yesu, la apiun tania, apisape “?Suṗe, sanape, nanagane naga pogos ruru naṗa ko okila naṗa ita le Israel lala ita ve kieta ṗarin suṗe sina ga tai, pona pe kana pogos nen re poli wa?”

7 Ana Yesu pisataṃe la, pisape “Naga nene pe pe kiamiu re naṗa amiu akilia pogos la nene poli, pona legiena la nene poli, naṗa Ata ga naga taaga mligan ruru pisape ve sanene, a ve sanene.

8 Ana siraunia, Ninuna Wa naga vim e amiu, ana e pogos nene narui akus naṃareraena, ana ṗisi na amiu na monar ava avisawal inu garu Yerusalem nene, a e yo taṗena punu ga lala garu Yutea amio Samaria, ana vano vano-o tol ṃena ga yo taṗena la punu ga e yomarava nini.”

9 A pogos naṗa naga pisa pa visena la nene ṗisi, naṗa la asike apisu ruru ke naga wa, Ntewa ṗerelua pa metava, a lul tai pitomi kalovia, ana la pe aṃa re si poli.

10 Pogos naṗa la asum̃a akirakira ke pa metava e sinapane wa, veraga ga amilan ga, naṗa aṃal yaru la lua naṗa ṃala kulsota lala miyuwowo

pañisi, lalua apimi asuñalar la asike amio la, lalua apisape

¹¹ “!E, le Kalele lala! Amiu ve sinemiu viowa re, ve akirakañar re va metava e sinapane sanene. Yesu nene naña Ntewa naga ãerelua naga petan amiu pa metava e peni, ãisi na naga monar wasuãe sina vitomi, a naga yoko wasuãe sina e ãelaga ga nene naña apisu ga nanagane ãisi ne.”

Pegas kiena ne nalologena lala

¹² Ana li nalologena lala amligan kunus nene, naña Kunus Na Purolip lala, aãasuãela apito garo Yerusalem, pe perina manene re poli, sane tasma na manu taaga ga.

¹³ La nene la apimi atol yo Yerusalem, ana la apa ke sina ga loyuma e yo naña metava naña la asusukemua e rui. A la nene kiela kia sanini: Pita, Yoane, Semes a Antru; amio Pilip, Tomã, Patalomiu, a Matiu; amio Semes naña narina ne Alpeas, amio Saemon naña naga lala yaru tai naña sumo akila politik pa le Rom lala, amio Sutas naña narina ne Semes.

¹⁴ Ana e pogos nene, la nene amio sira lala, la apalue ga lele taaga vena alen. A Maria, anenane Yesu, amio m̃ena ga wenla Yesu lala, asuma apa lele taaga amio la.

Yaru na kusen lelana ne Sutas

¹⁵ Legiena lañas ãarovia ãisi, ana li nalelagaena lala apimi lele taaga, naña la punu ga atol suri sane yaru ponotia taaga lualima yam lua. Ana e pogos nene, Pita naga sitom sape visayu

van la vena akila sanape naña alual yaru na kus lelen yaru nene Sutas.

¹⁶⁻¹⁹ Naga nene vanon naña siraun naña Sutas naga sane kila kiena yum̃aena viowa nanua sumo, naga pul ke sina ga porotano tai amio kilavaru naña naga tauluia, ana naga ga mloru e yo nene, ana m̃eþena m̃apo, a sinena la molmolue, ana naga mare. A yeririna lala nae Yerusalem amloge lologena nene, ana nane kila la apio kinakinas nen porotano nene e kiela visena asape “Akeltaña,” naga nene visena tai naña naga pisape “Yo Na Kuruta.”

Sanene, Pita naga sitom pisape visayu suri nene van li nalelagaena lala, ana naga sum̃alu e marala, pisi pan la, pisa pisape “Erau lala, nanua sumo, Ninuna Wa naga pisi kome pulgona ne Tepet, naga pisayu yum̃aena kiena ne Sutas nene naña naga sumon yeririna lala apimi apuarar Yesu, a visena la nene apimi ape lelaga p̃isi rui, sa naña Visena Wa naga monar ve lelaga silaga. Sutas nene naga imimi yaru tai naña, naña Suþe mliganar naga vena tarar yum̃aena amio imimi,

²⁰ ana nanagane, naga sa naña visena lalua nene naña teke e Tusi Kiena ne Yauena Lala, naña tai pisa, pisape

‘Naga popon naña m̃ana yuña mon korena ga, p̃isi na taþatete yaru tai mono ea,’ Yauena 69:25

a taþena sina ga, naña pisape

‘Popon yaru taþena tai kus lelenu.’ Yauena 109:8

²¹⁻²² “Komin suri ne na nene, ana monar yaru si tai naga imi sukol imimi sina vena navisawalen Yesu, kieta Suþe, visave naga mali

sina ga e marena. Yaru nene naga monar lala yaru tai naña la amio imimi nanua sumo, e pogos la naña Supe suña mialoro ke amio imimi. Naga monar ve yaru tai naña naga sike e poglis naña Yoane naga mlologonyu ke kiena nakeena, pimi tol legiena naña Ntewa naga p̃urelua Yesu petan ita, vena va si metava.”

²³ Ana la apisawa kia kiena ne yaru la lua. Tai, kiena kia Yosop, naña la apio asape Pasapas, a kiena kia tañena sina, kien kia asape Sastas. A yaru tañena, kiena kia Mateas.

²⁴ Ana la amlen, apisa, apisape “Ntewa, Ntewa namanmaruaena, ko ga okilia ña ya naña sike e los nen yeririna lala. Narui imimi na sinemimin mesape ko okipian imimi e lalua nene, nape naña ko oñere rui,

²⁵ vena naga tarar yumãena kiena ne nalolopena nene, naña Sutas naga mligan rui vena naga va ruru nena ga e kiena lele na kovioena.”

²⁶ La amlen pae, ana akila sur sa naña la amlil ñapila, ana kia kiena ne Mateas naga kate. Ana la amligan lua naga, ana asikol naga amio la lualima taaga pa taaga nene, kila la lualima taaga pa lua ke sina ga.

2

Ninuna Wa pimi

¹ E legiena na Pañagena Na Yui Marua, li nalelagaena lala la apimi asu ña ga lele taaga,

² a veraga ga, ñaagena tai molue ma e sina-pane, sa ga naña pupia lagi tai ñai, ana ñaagena

nene naga kalo punu yo na loyurña nene naña la ateke tano ea.

³ Ana la apisu suri tai sane kapi mluamene, ana kapi nene naga mliṣerea, ana peve taaga pa sike e la punu ga nene.

⁴ Ana la punu ga, Ninuna Wa naga pimi pulemamaga e la, kila la apivisi e visena taṣena lala, sa naña Ninuna nene naga kila akilia apisi komea.

⁵ Ana garu Yerusalem, le Israel la asu ña ga, naña la ape li nalenena lala. La nene na la amolue e yo la moki na yomarava nini apimi.

⁶ Ana la nene amloge ñaagena nene, lala amio yeririna taṣena lala, la moki paṣisi naña la apimi e yo nene. Ana la nene sinela kurkur paṣisi, komin naña yaru la naña Ninuna pimi e la, la pogos naña asuña apisi sanene, ana yaru make ga amloge nena kiela visena la naapo.

⁷ Ana la amilan paṣisi, a amiyuwawa, apisa apisape “!Aulai! Yaru la nene naña asu ña apivisi ke sanene, ana lala na ape le Kalele ga lala.

⁸ ?Sanape naña ita punu tesu ña temloge ke naña apivisi ke e kieta visena la sanene?

⁹⁻¹¹ Ita tepe yaru na purvanua la moki na tesike ne, nae Patia, nae Mitia, nae Elam, nae Mesopotemia, nae Yutea, nae Kapatosia, nae Pontas, nae Esia, nae Pirisia, nae Pampilia, nae Isip, nae Krit, nae Arepia, nae Lipia e lepas na vaen Saerin, a nae ñena pupia pulkumali naña Rom. Ita laṣasia tepe le Israel ruru ga, a laṣasia pe ape le Israel re sumo poli, ana sirau la apimi ataveve kieta nalelagaena. Ana ita punu ga, ita

punu peve taaga temloge ke naṣa la apivisi ke kome kieta visena lala ita punu ga, la asum̃a apisa ke pupia yum̃aena la nene naṣa Ntewa naga kila.”

¹² Ana la amilan paṣisi, kiela sitomena la kokovio, ana la aminue kare narui asape sanape narui, ana la asum̃a apiuviun ke tan la apisape “!Aulai! ?Ya ne sanene?”

¹³ Ana laṣasia asu m̃a apitalia la nene naṣa Ninuna pimi e la ṣisi rui, la apisa apisape “E, la nene amun ga kuruta nene, nane kila ape wowe ke ne.”

Visena kiena ne Pita pan la

¹⁴ Ana Pita amio li nalologena taṣena la lualima taaga pa taaga nene, la aṣariplan la asum̃alu, apimi ase e nene, ana naga pisi manene pan la, naṣa naga pisawal sanini, pisape “Erau lala, naṣa amiu le Yu lala, a amio amiu yeririna taṣena lala naṣa amiu asike Yerusalem, amiu na ayagogon ruru inu vena nevisawal sur nene van amiu.

¹⁵ Yeririna la nene na pe amun re wii poli, sa naṣa amiu asu m̃a apisa ke ne, peraga, komin nanagane, aora ovari ga na kolulagi nini na wa.

¹⁶ Ana suri nene naṣa amiu apisuia, naga suri nene naṣa Navisawalena Soel naga pisayu sumo rui, naṣa pisape

¹⁷ *‘Ntewa naga pisa, pisape “E legiena la nene na pog maro nene, ṣisi na nela ninuu van yeririna la punu ga.*

Ana ṣisi na narimiu lala la avisawal kiau visena,

a ƣisi na kiamiu yar viu lala yokorena avisu sur lala,

a kiamiu yermarua lala, la aṃeni naṃeniena lala.

18 Lelaga ƣa, e pog nene, ƣisi na neligan Ninuu, naga vitomi ve keviu e yaru ṃee lala amio sira ṃee lala na kiau yum̃aena, ana ƣisi na la avisawal kiau visena.

19 Pisi na nekila suri lala nailanena e yo yau, amio kile lala na yomarava nini, ana yoko kuruta a kapi a pupia ṃau naƣa piu asuṃa ga.

20 Sumo na, mrae naga imi malolo, a kupario naga ƣisi na imi vivaga sane kuruta.

Ana siraunia, legiena keviu nene kiena ne Ntewa, naƣa wo vaƣisi, naga kilia imi.

21 A e pogos nene narui, yaru ai naƣa naga vio kia kiena ne Ntewa, ƣisi na Ntewa tamalia naga.” ‘ Soel 2:28-29

22 “Amiu le Israel lala, amiu ayagogon ruru kiau visena la nini. Yesu nene nae Nasaret, naga pe yaru naƣa Ntewa naga kipian ruru naga merarava pan amiu sape naga pe Navisaarena. Ntewa naga kila sanene nane e yum̃aena na naṃareraena lala, a e suri nailanena lala, a e kile lala naƣa naga kila Yesu naga miyumuṃaenia e maramiu nanua sumo rui. Suri la nene amiu asuṃa akilia ke ƣisi rui,

23 ana pogos naƣa Ntewa naga mligan naga e limamiu, amiu asuṃalu aṃeṃar naga mare, naƣa amiu ataṃan li viowa lala la asuar naga

e laki torovia. Pogos naṣa amiu na pe akila re suri nene poli wa, ana Ntewa naga kilia ṣisi rui pisape ṣisi na ve sanene, ana naga taṃania, komin naṣa naga taveve sa naṣa naga sitom ruru nanua sumo rui vena kila.

²⁴ A siraunia, naṃareraena na marena pe torokin re naṣa uarar manene Yesu poli, ana Ntewa ṣerelua naga petan nasinelaea lala na marena, kila naga mali ke sina ga.

²⁵ Naga nene naga sa naṣa visena tai kiena ne Tepet nanua sumo, naṣa naga pisayu Kristo, naṣa naga pisa, pisape

'In na nepisu naṣa Ntewa naga suṃa amio inu silaga,

naga sike e lepasneu na marua, ana kila sineu pe kurkur re nena ga.

²⁶ *Kila sanene narui, sineu kekara, a purmeneu naga miau,*

in na nepe yeririna ga, ana neṣasine ga Ntewa ṃarera.

²⁷ *A Ntewa, ṣisi na ko na ve oligan re ninuu e yo na marena,*

a ṣisi na ko ve otaṃan re tas nen kioṃa Yaru Wa na yum̃ae kioṃaena menunuu.

²⁸ *Ko okipian inu e mrapa lala na malena ṣisi rui, a ṣisi na sineu naga pulen nakekarena ve keviu, naṣa ko osuṃa omio inu.'* *Yauena 16:8-11*

²⁹ Wolai lala, in na nesape nevisawal meraravan suri nene van amiu. Repita ne na nene naṣa Tepet, naga na mare nakonua rui, la asin naga ṣisi rui. Naga nane kiena tampona ne nane ṃeke e kieta yo ne, mon ṃa pimi tol nanagane.

³⁰ Ana pogos naña naga mali ke ga wa, naga kilia rui naña Ntewa pisaar m̃arera pania pisape p̃isi na pogos tai na, kiena lus tai naga monar to sina ga tano e kiena pupia lele natotanoena, sa naña naga kiena lus nene naga imi ve p̃arin suḡe va yeririna lala, sa naña Tepet nene naga pe p̃arin suḡe sumo. Ana Tepet naga pe navisawalena tai, ³¹ a pogos naña suri nene naga pe m̃alivi re poli wa, naga pisu naña p̃isi na Ntewa kila Navisaarena nene naga mali ke sina ga e marena. Suri nene na Tepet pisa e kiena visena nene, naña pisa, pisape Ntewa pe mligan re ninuna e lelen marena poli, naga pe tañan re tasnena pa menun poli.

³² Suri ke na nene narui naña imimi mesuñã mepisawal ke ne, naña Ntewa naga pisirlua ke sina ga yaru naña Yesu nene petan marena.

³³ Ntewa pisirlua naga, ana p̃erelua naga pa metava rui, mligan naga sike e kiena lepas na marua. Ana sa naña Ntewa Arimata nene naga pisaaria, naga mla Ninuna Wa pania, a nanagane Yesu taron Ninuna Wa nene pan imimi, ana Ninuna Wa nene naga suñã miyuñãen ke suri la nene naña amiu na asuñã apisuia a naña amiu na asuñã amloge.

³⁴ E visena kiena ne Tepet la nene, naga pe pisayu re naga poli, komin naña ve naga re naña naga va metava e peni, ana naga pisayu ga Navisaarena nene. A kiena visena taḡena sa m̃ena ga nini, naña naga pisa, pisape

‘Ntewa na Mava pis pa kiau Suḡe, pisape

“Ko ototano e kiau lepas marua, otom̃atea,

35 *ĩisi na inu nekila kioĩa nasinekar lala ve sa takue naĩa ko oviawa ea.” ’ Yauena 110:1*

36 Komin suri ne la nanene narui, inu sineun nesape nevisawal ruru merarava van amiu, amiu mratava nae Israel la wetelu, sane Yesu nene naĩa Ntewa mliganar naga sumo rui pe kieta Suĩe a pe Navisaarena, ana amiu asuar naga e laki torovia rui.”

Yeririna la moki naĩa amlelaga e Yesu

37 Pogos naĩa yeririna lala la amloge visena nene, amloge sa naĩa miyur sinela, pano pa tol ruru nena puriu, ana la apiun tan Pita amio li nalologena taĩena lala, la apisape “?Wolai lala, ĩisi na mekila kan imimi narui?”

38 Ana Pita pisa pan la, pisa pisape “Amiu punu ga, amiu avilopu amiu, ana amiu ava e nakeena e kia kiena ne Yesu Kristo, vena ĩisi na Ntewa naga viewo kiamiu mlamulena viowa lala. A ĩisi na Ntewa naga ligan Ninuna Wa van amiu, sane kiena nalaena tai van amiu,

39 komin naĩa navisaarena naĩa Ntewa naga kila, naga kila pan amiu, a naga kila pa narimiu lala, a naga kila mĩena ga pa yeririna taĩena lala naĩa la asike perina wa. Navisaarena nene naga sike e la naĩa kieta Ntewa na Mava naga sumĩa pio la mĩa ga.”

40 Ana Pita sumĩa pisa ke visena wo nawere laena la moki pan la vena aimi, a naga pisa pisape “Amiu na monar aligan mlamulena kiena ne yeririna viowa lala na nanagane, amiu na

atamalia amiu vetan nakoena naṗa naga suṃa pimi ke pan la.”

⁴¹ Ana la moki liu naṗa la amloge visena nene kiena ne Pita, la amlelaga ea, ana la apa e nakeena. A e yeririna la punu ga naṗa asike e legiena nene, la moki pe suri sane manu telu la apimi apiran la amio kiela ṗegas nene.

Li nalelagaena lala apiran la e nasinewo

⁴² Ana li nalelagaena la nene, la asum̃a apurari ke ṗelaga la nene ṃarera paṗisi, naṗa la amiyagogo ruru po silaga naṗa li nalologena lala la apian la, a lala apiran la silaga e nasinewo e kiela ṗegasia, a la asum̃a akinana lele taaga silaga, a la yepela ṃaen aora na leniena lala silaga.

⁴³ Ana li nalologena lala la amiyum̃aen suri nailanena la moki paṗisi, amio kile la moki, ana yeririna la apisu suri la nene, sinela kurkur paṗisi.

⁴⁴ Ana li nalelagaena lala, la sinela suṃa maran taaga ga pano-o, a la asum̃a ataṃan kiela suri lala ve kiela pae ga.

⁴⁵ Sanene, la asum̃a aṗiliwilin kiela porotano lala a kiela suri make ga lala, vena la avion kana kilaveru la naṗa la atolia, va lala ai naṗa limala plasan suri laṗasia.

⁴⁶ Legiena punu ga, la nene la asum̃a apiran la sane ṗegas taaga loyum̃a e Yum̃a Wa ṃana ne Ntewa, a la asum̃a akinana ke lele taaga e ṃala loyum̃a lala. A silaga naṗa la asum̃a apimpae ke sanene, ana la akekara paṗisi, a silaga lala apito

ga tano e Ntewa, a la apotena pañisi pania komin malena wo nene naña naga mla pan la,

⁴⁷ ana amieluar naga vanonia. A e pogos nene, yeririna tañena m̃ena ga lala akekaran kiela ðelaga viu wo nene ðisa, a e legiena punu ga, Ntewa na Mava naga suña tamalia si yeririna la ðasia, naga suña sikol la ke e ðegas nen li nalologena lala.

3

Laulu tai suñalu mial

¹ Ana legiena tai, e nena e pog na leniena e mrae telu, ko yepekilavi, Pita amio Yoane, lalua asuña apa ke metava e Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa.

² Ana yaru tai naña naga paeme naga pe laulu, a e legiena punu ga la asuña akus naga pimi amligan naga e mralaea nene naña apisape “Mralaea Wo,” naga nene e Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa. Ana laulu nene naga toña mlogi ke pan la naña apa ke loyuma.

³ Ana naga pisu Pita amio Yoane, naña lalua asuña apa ke loyuma, ana naga mlogin nalaena tai vetan lalua vena lalua ala suri tai vania.

⁴ Ana Pita amio Yoane, lalua atamaria yeririna nene, ana Pita pisa pania, pisape “Mara, okira ovisu imimi sumo wa.”

⁵ Ana naga pisu manene lalua, naga m̃ape ðisi na lalua nene ala suri tai vania.

⁶ Ana Pita pisa pania, pisape “Erau, in na pe kiau kilavaru re nena ga, ana in na kiau suri wo ga tai naña inu na kiau, nela van ko. Nane suri ne

nanene: e kia kiena ne Yesu Kristo nae Nasaret, nevisa van ko, osum̃alu narui, oyali.”

⁷ Ana naga pulun tarar limana na p̃amarua, miila laulu nene tarlua sum̃alu, ana lana luwoka pimi po veraga.

⁸ Ana naga sum̃alu ke veraga e pogos nene, sum̃alu su, ana mialial lia. Ana pogos naṗa lalua apavini, naga taveve la, ana la ga teloka apa loyum̃a e Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa, naṗa yaru nene kekara paṗisi naṗa naga mial ke narui, naga sum̃a pulaula, sum̃a mieluar ke Ntewa.

⁹ Ana la naṗa asike loyum̃a apisu naṗa naga mial, a naga sum̃a mieluar ke Ntewa,

¹⁰ a pogos naṗa la apisu kilale yaru nene la apisa apisape “!Apsu ke ne! !Nanene na laulu naṗane-e! Sila ga naga sum̃a mlogin ke kilavaru vanua e mralaea nene na Yum̃a Wa, ana naga pimi po sina, naga sum̃a mialoro ke narui.” Ana la amiyuwawa ruru e suri nene naṗa pimi m̃alivin yaru nene.

Pita pisi pan la loyum̃a e Yum̃a Wa Mana ne Ntewa

¹¹ Ana komin naṗa yeririna lala la sinela kurkur paṗisi, la akiriri apimi puna ne la telu nene e kopkop nene na Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa, naṗa kiena kia “Kopkop m̃ana ne Solomon.” E yo nene, yaru nene naga sum̃a tawa ke e Pita amio Yoane na wa.

¹² Pog naṗa Pita pisu yeririna la nene apimi lavisi, ana naga pisi pan la, pisape “?E, ita le Israel lala, sanape ne? ?Sanape na amiu amilan ke suri nene, ana amiu apisu ke imimi

lua sanene? ?Pona amiu na amape imimi ga lua mekila yaru nene naga kilia mial e ga e nam̃areraena ga kiamimi imimi lua yo, pona amiu na amape imimi lua mepe yaru wa yo, pona sanape? !Peraga!

¹³ Ana Ntewa ga naga kila suri nene, nane pupia kieta Ntewa na naña pe Ntewa kiena ne Epraam, Aisak, a Sekop, a naga pe Ntewa kiena ne kieta yermarua tañaena m̃ena ga lala. Naga kila suri wo nene vena visirlua kia kiena ne kiena yaru na yum̃aena nene Yesu, e maramiu. Ana Yesu ke ga nanene narui, naña amiu aþure naga pa e kieta kumali keviu, ana Paelat naga pisu sane Yesu naga poga ga, naga pisa pisape naga kilia molue, ana e pog ke nene narui amiu na apisawal m̃arerania e marana ne Paelat asape Yesu na pisokan ga, amiu yepemiu mavin naga.

¹⁴ Pe suri korena ga naña naga þar kia naña asape Yaru Wa a Yaru Mesmesu, ana amiu na apisa sanene e pog nene narui, asape yepemiu mavini naga. Ana amiu na apisa ga pa Paelat asape sinemiun yaru nene naña naga m̃em̃ar yaru mare þisi rui naga kilia molue, ana Yesu naga sum̃a ga, ana Paelat tañania.

¹⁵ Visae sanene, amiu ke narui, naña añem̃ar Purþes nen Malena mare rui, ana siraunia, Ntewa naga kilamalia sina ga naga e marena, a suri ne na nene imimi mepisu e kilamaramimi, ana imimi na mesum̃a mepisawalia.

¹⁶ Kia kiena ne Yesu ne nanene naga kila ruru laulu nene naña amiu akilia ruru naga, naga

pimi po, sa naṣa amiu asuṃa apisu ke ne. Komin naṣa imimi na mepiawa ṃarera e naṃareraena na kia nene kiena ne Yesu narui, ana lana ne yaru nene luwoka naga ṃarera ruru nena ga e maramiu nanagane.

¹⁷ “Poga ga, wolai lala. Inu nekilia ṃa naṣa suri la nene naṣa sumo amiu amio kiamiu yerka lala akila pa Yesu, amiu punu ga akila komin naṣa aminue ga.

¹⁸ Ana naga nene naga pe mrapa kiena ne Ntewa naṣa naga kila visena la naṣa naga pisawalia nanua sumo rui pimi pe lelaga. E visena lala kiena ne kiena navisawalena lala, naga na pisawal ṣisi rui, naṣa ṣisi na kiena Navisaarena naga monar loge viowa e tasnena.

¹⁹ Poga ga, ana amiu na monar avilopu amiu, a monar awasuṣe amiu aimi puna ne Ntewa, vena naga ṣisi na yumu plan kiamiu mlamulena viowa lala.

²⁰ Visae amiu na akila ve sanene, ṣisi na Ntewa naga kilia la naṃareraena viu e kiamiu malena lala, a naga kilia ligan kiamiu Navisaarena nene naṣa naga mliganar ruru ṣisi rui, naga nane Yesu, naga wasuṣe ke sina ga imi.

²¹ Ana Yesu naga monar suṃa metava e peni sumo wa, vano vano tol pog naṣa yoko Ntewa sinenan sape kila suri la punu ga aimi ave urviu ke sina ga, sa naṣa naga pisawal ṣisi rui e visena lala kiena ne kiena navisawalena wa lala nanua sumo.

²² Ana lala yaru tai naṣa naga pisa sanene naga nane Mosis, a naga pisa pisape
‘Ntewa na Mava naga ṣisi na naga kila kiamiu

navisawalena tai naga sum̃alu su likan amiu sa naṓa kila inu na nesum̃alu ṓisi rui. Navisawalena nene ṓisi na naga ve yaru tai nae ga kiamiu yo, a amiu na monar ayagon ruru kiena visena lala.

23 Yeririna la naṓa la ve alogear re kiena visena lala, ṓisi na Ntewa naga ligan plan la vetan kiena yeririna ruru la napo, vena la ava akovio.'

24 Suri nene Mosis naga pisa, a navisawalena taṓena m̃ena ga lala, sane Samiuel, amio m̃ena ga la naṓa apimi mare ga, e kiela visena lala, asum̃a apisayu ke suri lala na kieta legiena nanagane la nene.

25 Navisaarena lala naṓa Ntewa naga mla nanua sumo e visena lala kiena ne kiena navisawalena lala, la ape kiamiu, a amiu na asike m̃ena ga loyum̃a e naviranarena nene naṓa Ntewa naga kila ṓisi rui amio kami yermarua lala na sumo, sa naṓa Ntewa naga pisa pan Epraam, pisa pisape

'ṓisi na in na nekila naṓa navisa ruruena naga imi e yeririna lala na yomarava nini, naga imi kom ga e kioṓa lus lala.'

26 Mesmesun navisaarena nene, Ntewa naga kila Yesu naga sum̃alu rui sane yaru tai na kilaen kiena yum̃aena, ana naga pe mligan re pan le taṓena la poli, naga mligan ga pimin amiu ṓesia. Naga mligan Yesu naga pimi vena kila wo van amiu vaṓisi, naṓa ṓisi na naga vilopu amiu, vena amiu aligan kiamiu ṓelaga viowa lala."

4

¹ Ana Pita amio Yoane, lalua asum̃a amlologo ke pan yeririna lala wa, ana yaru wa lala, amio nasumonena kiena ne li nakirawoen yo lala e Yum̃a Wa Mana ne Ntewa, amio Satusi lala, la apimi lavisin la.

² La nene sinela mimi paṽisi, komin naṽa lalua asum̃a apian ke yeririna lala asape sa naṽa Yesu naga mali sina ga e marena, yeririna m̃ena ga lala akilia amal sina ga ve sa ke ga.

³ Ana atarar la luoka, apano amligan la apa e yum̃a naloge viowaena vena asum̃ate tol legiena na peni, komin naṽa yepekilavi rui.

⁴ Ana yaru taṽena la mokliu naṽa amloge visena kiena ne lalua, amlelaga ea, ana pimi tol pogos nene maran kiena ne la make ga naṽa amlelaga rui apim ape moki manene la narui, lavis tol manu ve lima, nanene sane yerm̃ene ga la ne [5000].

La aṽure Pita amio Yoane apa e kumali keviu kiena ne le Yu lala

⁵ A e kana legiena taṽena, yerkawa kiena ne le Israel lala, amio kiela nasumonena lala, amio navianena navisaluaena lala, la apimi lele taaga garu Yerusalem.

⁶ Ana la apa atotano e pupia kumali amio Anas, naṽa naga pe ṽarin li wa lala, a amio m̃ena ga li kawa taṽena laṽas, naṽa sane Kaeṽas, a Yoane, a AlikSanta, a yeririna taṽena lala na mratava m̃ana ne ṽarin li wa la nene.

⁷ Ana la akilali nalologena lalua nene asum̃alu likan la, ana la apiun naviunena tan la luoka. Apiunia, apisape “?Ane pisape amiu lua nene

akila sanene e laulu nene? ?Amiu lua akila e nam̃areraena nae pe?”

⁸ Ana Ninuna Wa pitomi pule e Pita, ana Pita pisi pan la, pisape “Inu nesum̃alu e maramiu, amiu yerkawa kiena ne le Israel lala, a nasumonaena lala,

⁹ a in na nepisu sane amiu asum̃a apiun ke tan imimi imimi lua, apisape sanape e kiamimi yum̃aena wo nene naṗa imimi lua na mekila e laulu nene, a sanape naṗa imimi lua mekila naga pimi po sina.

¹⁰ Poga ga, in na nekekaran ga naṗa nela navisatam̃eena na kiamiu naviunena nene van amiu, vena amiu akilia, a vena yeririna nae m̃ena ga Israel lala la akilia. Nesape laulu ne nanene, naga nane sum̃alu sike e maramiu nam̃a, sum̃alun ke lana luwoka ga naṗa po, naga pimi po rui e nam̃areraena na kia kiena ne Yesu Kristo nae Nasaret. Yesu nene naga naṗa sumo amiu am̃em̃aria mare e laki torovia, ana naṗa Ntewa naga pisirlua ke sina ga naga mali si petan marena.

¹¹ Naga na sa naṗa Visena Wa naga pisayu naga, pisa pisape

‘Amiu li nakilaena yum̃a lala,

amiu na akovenlua lawe laki tai,

naṗa nanagane naga pimi pe pupia kemraṗe na mava rui na mon lika e yum̃a.’ *Yauena*

118:22

¹² Ana pe mrapa taṗena re si tai naṗa ita tekilia tetol malena e poli, komin naṗa Ntewa naga pe mla re nena kia taṗena pan ita e yomarava nini poli naṗa naga kilia tamalia ita ea.”

13 Ana yerkawa la nene la amilan pañisi, komin naña la apisu naña Pita amio Yoane, ape yaru kari ga, lalua pe ape yerkawa re nenaga, a lalua pe akilia re m̃ena ga suri moki poli, ana lalua nene pe sinela kurkur re nena ga. Ana la apisu kilale m̃ena ga sa naña sumo, lalua nene na amiyal loro amio Yesu silaga.

14 Ana la tañatete si awem̃ar visena kiena ne Pita narui, komin naña yaru naña lana luwoka po si rui, sum̃alu sike amio lalua nene.

15 Ana la apisa pa la telu nene apisape la ava vanua sumo wa, vena la akilia avisayu suri nene.

16 La telu nene apa vanua, ana yerkawa la nene apisayula, apisa apisape “?Pisi na ita tekila ve sanapen lalua nene? Le Yerusalem la punu ga la amloge make ñisi rui naña lalua nene akila ke pupia yum̃aena tai nene e laulu nene ne, ana ita na tañatete si tevirovia.

17 Ana popon ita tekilali sane tekila visena nene na ve va manene re si e yeririna lala, ana ve sanene ñisi na ita tevisaluñar lalua nene vena ve avis re si va yeririna lala, ve avisa re kia naña Yesu van la.”

Kumali keviu naga pialuñar Pita amio Yoane

18 Ana la apio ke sina ga la telu nene apimi loyuma, ana apisi m̃arera pa li nalologena la lua nene, la apisa apisape “Amiu lua nene ve avisayu re si kia kiena ne Yesu va yeririna lala, pona avian la ea.”

19 Ana Pita amio Yoane, lalua apisatam̃ela, apisa apisape “?Sanape? ?Pona mesmesu ga

naña e marana ne Ntewa naña imimi ve melogear re naga, imimi na melogear amiu ga? Naga nene na popon amiu na avisali suri nene,

²⁰ ana imimi nini, na imimi tařatete meva ruru imimi mesuńa ne. Imimi monar mevisawal űa suri la nene naña imimi mepisu e kilamaramimi, a naña imimi na memloge e kiligamimi.”

²¹ Ana yerkawa la nene la apisi manene sina ga pa lalua, apisaluřar la sa si nanua sumo, siraunia la apisa apisape lalua na akilia ava vanua, komin naña la pe ańa re si mrapa nalaen nakoena van lalua poli, vanon naña yeririna lala la asuńa amieluar ke Ntewa komin ya naña pimi űalivi e laulu nene,

²² naña e pogos nene, yaru nene naga kiena kas na taulu pa lualima yam vari řisi rui.

Leniena kiena ne li nalelagaena lala

²³ Pogos naña Pita amio Yoane, lalua apa vanua, na ařasuřela ke sina ga apa e řegas nen li nalelagaena lala. Ana lalua apisawal visena lala naña yerkawa lala kiena ne yaru wa lala a nasumonena lala apisa,

²⁴ a pogos naña li nalelagaena la nene la amloge visena la nene řisi, la amlen pa Ntewa. La apisa, apisape “Ntewa na Mava, ko osii sinapane a porotano a sive, a suri punu ga naña sike e yomarava nini.

²⁵ Imimi mesitońal si kiońa Visena Wa tai, naña yermarua repimimi Tepet, naña naga na pe kiońa yeririna tai, naga pisawal e nańareraena kiena ne Ninuna Wa, naña naga pisa sanini, pisapenua

'?Komin ya ne yaru la naña pe amlelaga re poli sinela mimi manene sanene?

?Komin ya ne yeririna lala la asum̃a asitom ke asape akila yum̃aena viowa, ana komin ya ne la akila ãele ga?

26 Parin suãe lala na yomarava nini, la asum̃alu asururuia vena akila mara, a yerkawa lala apimi lele taaga vanonia,

ana la aminue naña akila ke mara amio Ntewa na Mava, a amio kiena Navisaarena.'
Yauena 2:1,2

27 Ntewa na Mava, imimi mepisu visena nene pe lelaga, naña mesmesun nena ga e kiamimi pogos nanagane, vanon naña mesmesu ruru e pulkumali nini, Erot amio Ponses Paelat, amio le Israel lala, amio yaru tañena la nene, la sinela kari manene la yeririna na yum̃ae kioñena nene naña Yesu, naña naga pe Navisaarena naña ko omiawawo naga, ana la asitom ke asape akila viowa manene vania.

28 La nene la apimi lele taaga vena akila sanene, ana la akila mesmesu ga e ya naña ko ositom ruru sumo rui ana ko omliganaria osape naga monar ve sanene.

29 "Ana Ntewa na Mava, imimi na mepiun mesape ko ositoñal ruru ke visena ñarera la naña la asum̃a apisa pan imimi, ana imimi mesitom mesape ko oiila imimi, kioñe yeririna na yum̃aena lala, vena kila imimi na mevisawal kioñe visena, naña kiamimi sitomena lala ve yuyuwawa re, a naña ve memarau re.

³⁰ A imimi na meviun m̃ena ga tan ko okianlua lumom̃a, vena okila namaiena lala awo sina, a vena mekila kile lala pona suri nailanen lala, e kia kiena ne kiom̃a Yaru Wa na yum̃aena, naña Yesu.”

³¹ A pogos naña la amlen sanene p̃isi, yo nene naña la apiora ke ea naga kululu, ana Ninuna Wa naga pitomi pulen la, ana kila la apano apisawal visena kiena ne Ntewa, naña kiela sitomena lala m̃arera la e naga sane.

Li nalelagaena lala la amiila la ga e kiela suri lala

³² Ana e poglis nene, p̃egas nen li nalelagaena la nene, kiela malena pimi po pañisi, sane la sinela taaga ga, a kiela sitomena m̃ena ga taaga ga, kila na sane pe yar re tai naña naga m̃areran sitom visave kiena suri lala la ape kiena ga, ana la asum̃a atam̃an kiela suri lala vena ve kiela pae ga.

³³ A li nalologena lala la asum̃a apisawal ke e maran yeririna lala, naña kieta Supe Yesu, naga mali sina ga e marena rui, a visena nene kiena la nene, naga nam̃areraena keviu sike ea, a li nalelagaena lala la apisu naña e pogos nene, Ntewa naga sum̃a pisa ruru la pañisi e kiena lemamiēna pan la.

³⁴ Pe lala yar re tai naña e kiela p̃egasia naña naga limana plasan suri tai poli, komin naña yaru la naña la kiela porotano lala pona m̃ala yum̃a lala, la asum̃a apuliwilin plan ke suri la

nene, ana la asum̃a aṗar kana kilavaru ne lala apimi,

³⁵ amligan e limana ne li nalologena lala. Ana siraunia, li nalologena lala la asum̃a amlip̃ere kilavaru la nene pan li nalelagaena la naṗa limala plasan suri la ṗasia.

³⁶ Lala yaru tai nene naṗa naga taveve ṗelaga nene naga yaru naṗa Yosop, naṗa naga molue e lus kiena ne Livae, naga paeme e purvanua nene Saepras, a naṗa li nalologena lala la amligan ke sina ga kiena kia taṗena tai, asape Ṗanaṗas, naṗa kia nene kana kinasa asape “Yaru na visirluaen sitomena kiena ne yaru taṗena lala.”

³⁷ Naga kila yum̃aena wo tanea sanene narui, naṗa naga ṗiliwilin lua kiena kinakinas nen porotano tai, ana naga mla kana kilavaru pimi, ana naga mligan e limana ne li nalologena lala.

5

Ananias amio wona Sapira

¹ Ana yaru taṗena tai, kiena kia Ananias, naṗa naga wona kiena kia Sapira, naga m̃ena ga ṗiliwilin lua kinakinas nen porotano tai naṗa lalua kiela,

² ana mla kana kilavaru komṗasa, mla pimi mligan e limana ne li nalologena lala. Ana naga ṗarwan kilavaru na porotano nene komṗasa, pe kiela ga lalua, ana wona m̃ena ga kilia m̃a suri nene, naṗa lalua apranaria.

³ Ana Pita pisa pania, pisape “? Ananias, sanape naṗa ko otam̃an Yermare pimi kila kare sinem̃a sanene, ana ko opisa kotalia Ninuna Wa,

naña ko osuñña omlarar ke kilavaru na porotano nene komp̃asa wa?

⁴ !Opisu ke ne! Poglis naña ko pe opilwilin lua re kinakinas nen porotano nene poli wa, ana pe kiena ai? Naga pe kioñña ga. A pogos naña oñilwilinia, kana kilavaru m̃ena ga punu ga sike e limana ai? Suñña ke e lumoñña wa. Ana pogos naña ko opisaar osape owar punu va Ntewa, ko monar okila ga sanene narui. ?Ana ya ne kila kioñña sitomena naña okila si visokanena sanene? !Ko na pe opisa kotalia re ga yaru la poli, ko na osuñña opisa kotalia ke Ntewa narui!”

⁵ Pogos naña Ananaias mloge visena nene, veraga ga naga mloru pito tano e porotano, naga marpantop nenaga. A la naña la amloge kiena lologena nene, la amiyuyuwawa pañisi.

⁶ Ana kiela yaru viu lala la asuññalu, la amlu-luwo tasnena, akus pa vanua, ana apa asinia.

⁷ Lavisi aora ve telu warovia, ana wona nene Sapira, naña naga mninue ke suri ya naña pimi e wona na yerm̃ene wa, naga towe pimi loyuñña.

⁸ Ana Pita piun tania, pisape “Sapira, ko ovisawal van inu. ?Nanene na kilavaru punu nene na kinakinas nen kiamiu porotano nene, pona peraga?”

Ana sira m̃ena ga nene pisokan, pisatañña, pisape “Peraga, naga ga nene.”

⁹ Ana Pita pisi pania, pisape “?Sanape na amiu lua apisokan sanene? !Amiu lua na apiranaria naña asape akilali Ninuna kiena ne Ntewa na Mava! ?Omloge ke yaru la ne amial ke apimi e pulutava ne? !La nene asin woñña na yerm̃ene

rui apimi, a p̃isi na nanagane ga ne la aviar ko m̃ena ga ova vanua!”

¹⁰ Ana pogos naṗa sira nene mloge visena nene kiena ne Pita, naga m̃ena ga mloru mesmesu ke e lana ne Pita veraga, marṗantop nena ga. Ana yaru viu la nene apimi si loyuma, la apisu naṗa sira m̃ena marṗan p̃isi rui, ana la apiar ke m̃ena ga tasnena pa vanua, la apa asinia m̃eke ga e yepas nen wona na yerm̃ene.

¹¹ Ana li nalelagaena na sum̃are lala, amio yeririna taṗena m̃ena ga lala naṗa la amloge suri nene, la sinela kurkur, amiyuyuwawan paṗisi.

Kile lala amio suri nailanena lala

¹² Ana e pogos nene li nalologena lala la asuma akila ke kile la moki na nam̃areraena kiena ne Ntewa, amio m̃ena ga suri nailanena la moki, e marana ne yeririna lala. A silaga, la nene amio li nalelagaena taṗena lala la asuma apimi veraga e Kopkop m̃ana ne Solomon, e Yuma Wa Mana ne Ntewa.

¹³ Yeririna taṗena lala la asuma apatanon la, ana yeririna la naṗa la pe amlelaga re poli, la moki amaraun naṗa ava akuspran la amio la.

¹⁴ Ana silaga, yerm̃ene laṗasia amio sira lala la amlelaga e Yesu, la apimi ape moki naṗa moki manene laa, ana la nene, Ntewa na Mava sum̃a sikol la ke e ṗegas nen li nalelagaena lala.

¹⁵ Komin suri m̃ena ga la nene, yeririna lala asuma aṗure kiela li namaiena lala apimi, ana la amligan la am̃eke e m̃ala tog a m̃ala takue lala e isinen mrapa. Ana lala akila sanene vena visae

Pita war ro e yo nene, visae ninuna ga, ana visae tol laṗasia, ṗisi na la aloge wo sina.

¹⁶ A puna lala naṗa e narin pulkumali lala naṗa la lavisin Yerusalem, la m̃ena ga apimi, a aṗereari kiela li namaiena lala apimi, amio laṗas naṗa yermare lala apa e la, ana li nalologena lala la akila ruru la sina ga amloge po.

Yerkawa lala nae Israel la apuarar li nalologena lala

¹⁷ Ana ṗarin yaru wa, amio kiena erau lala, naga nene na ṗegas nen Satusi lala nae e yo nene, la apieluen manene la li nalologena lala,

¹⁸ ana la apa apuarar la, akuan la e yum̃a nakoena amio li viowa lala naṗa la asike e ṗisi rui.

¹⁹ Asum̃a pano-o kolemallo, ana navisi kiena ne Ntewa naga pimi, pietava e mratava na yum̃a na koena nene, ana naga sumon li nalologena lala amolue sina ga.

²⁰ Naga pisa pan la, pisape “Amiu ava si asuṗalu asu loyumũa e Yumũa Wa Mana ne Ntewa, amiu avisawal si visena lala na malena viu nene va yeririna lala.”

²¹ Ana li nalologena lala la amlogear visena nene, a pogos naṗa yemlagi merarava, la apa si loyumũa e Yumũa Wa Mana ne Ntewa, la asumũa amlologo.

Kumali keviu nae Israel naga pisi pa li nalologena lala

Ana kolulagi ke ga nene na wa, ṗarina ne yaru wa amio kiena erau la nene, la apio nasumonena taṗena lala nae Israel vena la aimi atotano e kiela

kumali keviu. La nene añape li nalologena la asike e yum̃a nakoarena na wa, a pogos naña la apimi veraga sanene ñisi, la amligan visena pa e yum̃a na koarena vena li nakirawoen yo lala aure la aimi.

²² Ana pogos naña apa atol yum̃a nakoarena, la pe añal la re poli. Ana la añasuñe ke sina ga apimi kumali, apisawal pan la, apisape

²³ “Pogos naña mepa metol yum̃a nakoarena, moñal pulutava ñarera ga, akiar ruru ga mon ñaga, a li nakirawoen yo na yum̃a nakoarena lala asuñalu asuña e mratava nene. Ana pogos naña mepietava, mepa loyum̃a, pe moña re yaru tai poli.”

²⁴ A pogos naña yerkawa lala kiena ne yaru wa lala a nasumonena kiena ne nakirawoen yo e Yum̃a Wa M̃ana ne Ntewa, la amloge visena nene, la aminue kare ga e li nalologena la nene narui, ña sanape na sanene.

²⁵ A e pogos nene, yaru tai pimi pisa suri tañena tai pan la, pisape “!Aulai! Yeririna la nene naña amiu amligan la e yum̃a nakoarena, la asuñalu asike loyum̃a e Yum̃a Wa, la apian ke si yeririna la rui.”

²⁶ Ana pogos naña nasumonena nene mloge, ana naga amio kiena li nakirawoen yo lala, la apa añere nalologena la nene apimi ke sina ga, ana la akila ga e ñelaga naña malumu ga, komin naña la amaraun asape sañisi yeririna lala nae e yo nene ñisi na la akovela vanonia.

La añure li nalologena lala apa ke sina ga e kumali keviu

²⁷ La nene aṗere li nalologena lala apimi loyuma, ana la akila la asuma lu ase marana ne yerka wa la nene. Ana ṗarina ne yaru wa naga piun tan la, naga pisi pan la, pisa pisape

²⁸ “?Sanape na sanene? Imimi na mepisalupar amiu marera rui, mesape ṗisi na amiu na ve avisayu re si kia kiena ne yaru nene va yeririna lala, pona avian la ea. ?Ana nanagane sanape? Amiu na akila maṗa pano-o yo nene naṗa Yerusalem naga pulen kiamiu visena la rui, a amiu na asuma apisa ke asape imimi ke naṗa mepe purpes nen marena kiena ne yaru nene narui.”

²⁹ Ana Pita amio li nalologena taṗena lala apisatama, apisa apisape “Imimi na monar melogear Ntewa taulu naṗa melogear yeririna.

³⁰ Amiu na amaṗar Yesu rui, amiu asuar naga e laki torovia, ana Ntewa na Mava kiena ne kieta yermaru lala naga kila si naga mali ke sina ga petan marena.

³¹ Ntewa nene naga pisirlua naga rui, vena naga suma e lepasnena na ṗamarua, vena naga ve kieta Nasumonena a vena ve kieta Natamali-aena. Ntewa naga kila sanene vena le Israel lala akilia avilopu la, a vena naga kilia viewo kiela mlamulena viowa lala.

³² A imimi, imimi navisuen suri la nene e kilamaramimi rui, a navisawalena va yeririna lala, naga nene imimi memio Ninuna Wa nene naṗa Ntewa naga mla rui pan yeririna la naṗa amlogearia.”

Kameliel naga pisi e kumali keviu

³³ Ana pogos naña la nae pupia kumali nene la amloge visena nene, miyur la pa p̃isi, ana kila sane la sinela kari li nalologena la pañisi, ana la sinelan asape aliṣere la sa naña la monar amare.

³⁴ Ana lala yaru tai, naña la asum̃a apatanon ke naga, naña naga pe Varasi, naga pe naviana nena navisaluaena tai, kiena kia Kameliel, naga suñalu pisapenua aure li nalologena lala la ava vanua sumo wa.

³⁵ Ana naga pisi e kumali keviu nene, naga pisa pisape “Yerkawa nae Israel lala, amiu amaram̃e amiu, amiu na monar asitom ruru suri nene naña amiu na sinemiun asape akila van la nene.

³⁶ Amiu asitomyuli yaru naña Tutasi. Nanua ga ne, pe nakonua manene re poli, naga suñalu, naña naga pisa pisape naga pe yaru ma tai ne, a suri sane yaru la ponotia vari naña la apa apiran la amio. Ana la am̃em̃ar naga rui, la am̃enetetain kiena yeririna lala, a kiena p̃egas nene naga pimi pe suri korena rui.

³⁷ Siraun naga nene, nane e poglis nene naña la apolo viraviran yeririna lala, Sutas nene naña nae Kalele, naga m̃ena ga suñalu, naga p̃ere yeririna lala ataveve naga. Ana siraunia, la am̃em̃ar m̃ena ga naga mare, a la am̃enetetain m̃ena ga kiena yeririna lala apa apeve taaga.

³⁸ “Poga ga narui, a e suri nene naña ita tesum̃a tepisayu ke ne, inu nepisa ke sanini, nesape p̃isi na ita na teligan yeririna la nene la asum̃a ga sanene, p̃isi na ita ve tekila re suri tai van la. Naga nene komin naña visae kiela sitomena pona kiela yum̃aena nene naga molue ga kome yeririna, p̃isi na suri m̃ena ga nene monar loru

ne,

³⁹ ana visae naga molue e Ntewa, ita na tařatete tevisaluřaria. A visae ita tekilali nařa tevisaluřaria, pona ita na tevisu nařa sane tesuřa tesuwo ke yum̃aena wo kiena ne Ntewa tai.”

La amlil li nalologena lala

⁴⁰ Ana kumali keviu naga mloge visena nama-sisuenta kiena ne Kameliel nene, nařa pisapenua ve akila re suri tai va li nalologena la nene, a la apisa apisape řisi na la ataveve ga ve sa nařa naga pisa. Ana la apio li nalologena lala apisape aimi si loyum̃a, ana la amla narin nakoena pan la, amlil la, apisi m̃arera ke sina ga pan la, apisape la ve avian re si yeririna lala e kia kiena ne Yesu, ana siraunia, la amligan plan la apano.

⁴¹ Ana li nalologena lala apa vanua e pupia kumali nene, ana la pe amloge re piowa poli, amloge ga po pařisi komin nařa Ntewa naga pisu la sane la atorokin kemua nařa atol memawaena e marana ne yeririna lala, vanon kia kiena ne Yesu.

⁴² Ana lala pe amlogear re nena kiela yerkawa la nene, ana legiena punu ga, loyum̃a e Yum̃a Wa Mana ne Ntewa, a loyum̃a lala e yum̃a m̃ana ne yaru lala, la pe amligan re nenaga nařa la apian ke yeririna lala, a la amlologon ke Nalologena Wo nene kiena ne Yesu, asape naga pe Navisaarena.

6

La apu řarin yeririna naiilaena la olua

¹ Ana e pogos nene, nalogena kiena ne Yesu lala apimi ape moki manene la narui, ana nasinemimiena tai pimi likan la. E lepas tai, le Yu la naṗa apisi ke kom Kris, a e lepas taṗena, le Yu la naṗa apisi ke ga kome kiela visena, naṗa Epru. Ana la nene naṗa la apisi kom Kris, la asum̃a apisimumun ke apisape e legiena punu ga, pogos naṗa la apion kiela narin naiilaena la pan letano lala, ana la akila pe po re nena ga poli pa kiela letano lala.

² Ana li nalologena la lualima taaga pa lua amloge visena nene, la apio viraviran make nalogena lala punu ga vena aimi lele taaga, ana la apisi pan la, apisa apisape “Wolai lala, pe pon re naṗa imimi meligan yum̃aena na visawalen visena kiena ne Ntewa poli, vena imimi mesum̃a mevisuar ga yum̃aena taṗena la nene.

³ Visae ve sanene, amiu na monar akilali naṗa akale kiamiu yeririna la ṗasia ve olua, naṗa la kiela kia po e maran yeririna lala, a naṗa la apulen Ninuna Wa, a naṗa la yepela m̃aen yum̃aena, vena ṗisi na mevisiri plan la la ave narin ṗegas na visuar ruruen yum̃aena taṗena la nene.

⁴ Ana sanene, ṗisi na imimi li nalologena lala, sinemimi la wetelu kilia sum̃alu m̃arera su silaga e yum̃aena na leniena a navisawalen Visena Wa kiena ne Ntewa.”

⁵ Ana la ne e ṗegas keviu nene, la amloge sitomena nene, ana la akekaran manene paṗisi, ana la aṃal yeririna la olua sa naṗa la apisa. La olua nene naṗa la aṃalia, ana Stipen tai, naṗa naga pe yaru m̃arera tai naviawaen e Ntewa, a

naga pulen Ninuna Wa, amio mēna ga Pilip, a Pokaras, a Nikeno, a Timon, a Pamenas, a yaru nae Antiok naḡa Nikolas naḡa naga pe pe Yu re poli, ana naḡa naga mlelaga e Ntewa kiena ne le Yu la rui.

⁶ Ana la aḡure yeririna la olua nene la apimi asuḡalu e marana ne li nalologena lala, vena la aligan limala te ḡarila, a la yawawo la.

⁷ Ana suri nene naḡa la akila, kila sane silaga, visena kiena ne Ntewa naga suḡa telivi laa e yaru la narui, a ḡegas kiena ne nalogena lala garu Yerusalem pimi moki laa narui, naga pa tawa mēna ga e yaru wa kiena ne le Yu la moki narui, ana la mēna ga akus nalelagaena.

Le Yu laḡasia aḡere Stipen pa e kiela pupia kumali

⁸ Ana la olua nene, lala yaru tai naḡa Stipen, naga pe yaru tai naḡa naga pulen lemamiēna kiena ne Ntewa, a naga pulen ke mēna ga pupia namareraena kiena ne Ntewa, kila sa naḡa naga miyuḡaen kile la moki a suri nailanena mēna ga pa yeririna lala.

⁹ A le Yu laḡasia naḡa asike e yo nene, la pe akekarān re nena Stipen poli, ana la sinelan asape akila veveyuena vania. La nene, le Saerin lala, a le Aliksantrea lala, naḡa la asike Yerusalem e pogos nene, amio mēna ga le Silisia laḡasia a le Esia laḡasia, naḡa la apimi asikolila. La moki nene la sane ḡegas taaga ga, naḡa la asuḡa apiora ke lele taaga silaga e yuḡa tai na leniēna kiena ne le Yu lala.

¹⁰ Ana la nene la akilali naṗa avisaluṗar Stipen, pano pano-o peraga, komin naṗa Ninuna Wa naga sum̃a kila ke Stipen naga pe manmarua ruru po e kiena visena lala, ana kiela visena na sinekar lala taṗatete nena ataulu naga narui.

¹¹ Ana la apa aṃal sina yeririna laṗasia vena la ava avisa kotalia yerkawa lala, ana la nene la apa apisawal pan la, apisape “Imimi memloge yaru nene naga pisi na, pisa kare Navisaluaena kiena ne Mosis paṗisi wa, a naga ṗarnena kare m̃ena ga suri wa kiena ne Ntewa paṗisi.”

¹² Ana e ṗelaga nene, la akila nasumonena lala, a kiela navianena na navisaluaena lala, amio m̃ena ga yeririna taṗena la moki, la sinela pilulun Stipen paṗisi. Ana la apimi apuarar naga m̃arera, aṗure pa e pupia kumali kiena ne le Yu lala.

¹³ Ana e pogos nene narui, visena na visokanena la molmolue pimi pe moki laa sane, naṗa apisayu kare Stipen, apisapenua “Sila ga yaru nene ṗarnena kare luen ga kieta Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa, a e m̃ena ga e Navisaluaena kiena ne Mosis.

¹⁴ Imimi memloge naṗa naga pisayu Yum̃a m̃ana ne kieta Ntewa nene, naṗa naga pisa pisape ṗisi na yaru suri nene nae Nasaret naṗa Yesu, ṗisi na naga we plan Yum̃a Wa nene, a ṗisi na naga vilon m̃ena ga kieta ṗelaga marua lala naṗa Mosis naga mla kemua pan ita nanua sumo laa rui, naṗa ita tepuarar ruru la asuṃa ga pimi tol nanagane. !Yaru suri nene naṗa Stipen naga sum̃a pisawal ke suri la nene, naga kila kare ruru ita paṗisi ne!”

¹⁵ La amloge visena nene, ana apilon ãarila lala akirava apisu Stipen vena naga visatamẽ visena la nene, ana pogos naãa la apisuia, la apisu marana na sa ga marana ne navisi narui.

7

Visena kiena ne Stipen: Naga sunyu ãesan Epraam sumo

¹ Ana ãarin yaru wa naga piun tan Stipen, pisa pisape “?Ana ko, ko na opisa ya? ?Lelaga naãa ko osumã opisawal ke visena la nene sa naãa la asumã apisa ke ne, pona peraga?”

² Ana Stipen pisatamẽea, pisape “Ata lala a wolai lala, amiu ayagogon kiau navisatamẽena sumo wa. Pisi na in na nevisayu repita marua la sumo wa. Nakonua konua rui, yermarua Epraam naga sumã e kiena purvanua naãa Koltea, e pupia lepas nen yo nene naãa Mesopotemia, ana kieta Ntewa na Naurarena naga pimi mãalivinia, ana pisawal pania, pisape

³ ‘Ko na monar omolue e momã mratava, a e kioãa yo, vena ova e purvanua tai naãa ãisi na in na nevisa van ko.’

⁴ Ana Epraam naga molue e Koltea, naga pa sike e pulkumali naãa Aran sumo, vano vano-o tol pogos naãa arimana naga mare, ana Ntewa ãere naga pimi sike e purvanua nini naãa ita tesike e nanagane.

⁵ “Ana poglis naãa Epraam naga pimi tol yo nene, ana Ntewa naga pe mla re nena narin kinakinas nen porotano tai pania, a e pogos nene Epraam naga pe ãar re mẽna narina la poli wa,

ana naga ãuarar ãareran ga navisaarena naãa Ntewa naga pisaar ãarera pan sumo rui, naãa naga pisaar pisape ãisi na purvanua wetelu nene naga ve kiena ne Epraam amio kiena lus lala naãa aimi siraunia.

⁶ Ana visena naãa Ntewa naga pisa pa Epraam e poglis nene, sanini, naãa Ntewa naga pisa pania, pisapenua

‘Kiomã lus la nene ãisi na la ava ase purvanua taãena, ana yoko la ayumãe korena van kana suãe lala, naãa ãisi na la akila viowa manene van la vaãisi, vano-o tol kas ponotia ve vari.

⁷ Ana siraunia, ãisi na in na nela naliãereena van purvanua nene, a ãisi na nela ãena ga nakoena van kiena yeririna lala, a ãisi na inu neure plan ke sina ga kiomã lus la nene, vena la awasuãela aimi alotun inu e yo nena naãa in na nemla pan amiu.’

⁸ “Ana e poglis nene Ntewa naga pisa ãelaga na ãaviu pa Epraam, sane totou na naviranarena nene naãa Ntewa naga kila amio naga, ana pogos naãa narina naãa Aisak naga paeme, legiena olua ãarovia, ana Epraam kila ãaviu e naga. Ana siraunia, Aisak naga ãena ga kila sa ke ga nene pa narina naãa Sekop, a ãisi na Sekop ãena ga naga kila pa narina la lualima taaga pa lua nene, naãa nanagane ita tesumã tepio la ke sane la ape ãarin arimata nasumo lala.”

Stipen pisayu Yosop

⁹ A Stipen naga sumã pisi ke ga wa, naga pisa pisape “Ana Yosop naga pe ãarin arimata la nene

tai, ana wenla taṣena la nene la apieluen naga paṣisi, ana la aṣiliwilin lua naga vena vanon yum̃ae korena e purvanua naṣa Isip. Ana Ntewa naga sike amio naga e yo nene,

¹⁰ a miila naga e kiena pogos m̃arera lala, panopano kila naṣa ṣarin suṣe nae Isip nene, naṣa kiena kia Pero, naga pisu manmaruaena kiena ne Yosop po paṣisi, ana Pero nene mligan pupia yum̃aena lala navisuaren kiena purvanua e limana ne Yosop naga taaga.

¹¹ “Ana e pogos nene narui, ana pupia pogos na viso tai garu Isip a e yo kiena ne m̃ena ga repita lala naṣa Kenan, ana la amloge piowa vanon paṣisi, a la apisu sane peraga narui, pe kala kinanena re si po laa rui.

¹² Ana yermarua Sekop, naga mloge naṣa kinanena laṣasia na wilwilinena sum̃a ke ma Isip wa, ana naga mligan narina la nene, naṣa la ape ṣarin arimata lala, vena la ava metava ma Isip vena awar kala kona laṣasia. Naga nene naṣa sane la apa ṣesan ga ma Isip na wa.

¹³ Ana yam luan naṣa la apa ma Isip sanene, Yosop naga pisa lologia naga pa wenla lala, a suniena na mratava la nene kiena ne Yosop naga pa tol m̃ena ga Pero.

¹⁴⁻¹⁵ Ana Yosop naga mligan visena pa pa arimana naṣa Sekop, pisape naga amio la punu ga na mratava m̃ana la monar avami asike amio naga, ana Sekop amio na mratava m̃ana lala apavini, la punu ga la lualima olua pa lima, la apa asike ma Isip. La apa asum̃a pano pano-o, ana siraunia Yosop nene amio kieta yermarua

taþena la nene la amarmare ga e yo nene.

¹⁶ Ana ko pa taþena ga rui, la aþar si puriula lala aþasuþe sina e yo kiena ne la nene, e yo tai kien kia Sekem, ana la asinila e lotap tai naþa yermarua Epraam naga pul lua nanua sumo rui tan le Amaro lala.”

Stipen pisayu Mosis

¹⁷ Ana Stipen naga sumã pisi ke na wa, pisape “Ana kieta yeririna lala asike garu Isip tol si kas moki paþisi, ana la akapuru apimi ape moki manene la narui, ana Ntewa naga pisu sane naga torokin ruru kana pogos naþa naga kila sa naþa naga pisaar pa Epraam sumo þisi rui, pisape þisi na naga were plan kiena lus lala e kiela nayumãe korenaena.

¹⁸ Ana e pogos nene þarin suþe viu taþena tai naga sumãlu garu Isip rui, naþa naga mninue suniena kiena ne Yosop nanua sumo amio kiena na mratava mãana lala,

¹⁹ ana naga kila kare manene laa kieta lus la nene na nanua sumo, naþa naga mãareran la ga vena la aligan kare ga narila lala asumã ga vena amarmare, vena ve akapuru re si avim ave moki.

²⁰ “Ana e ke e pogos nene, Mosis naga paeme, naþa naga pe sisi tomtom tai naþa pe sisi tanea po paþisi. Ana arimana amio anena, lalua apisuar wan ga sisi nene e mãala loyumã pano pano-o tol kupario telu,

²¹ ana siraunia, lalua akila þele si yonia, ana lalua monar aligan lua naga. Ana siraunia, lomëaru kiena ne þarin suþe ga nene naga mãalia,

ana naga sane kuslua Mosis, pisuaria vena ve narina.

²² Naga sum̃a kapuru m̃a sanene pano-o, ana la asum̃a apian naga e manmaruaena kiena ne le Isip lala, ana naga kapuru pa pe yaru m̃arera tai a pe yaru na visena na manmaruaena a yepen m̃aen m̃ena ga yum̃aena.”

Mosis naga sinenan sape tamalia le Israel lala

²³ Ana Stipen naga sum̃a pisa ke, pisape “Ana pogos naṗa Mosis, kiena kas pa tol sane lualima yam vari, naga sitom̃al si le Israel taṗena la naṗa la asike na, naṗa la sa ga wenla ga lala, ana naga sum̃a siar pa m̃alivin la towe m̃aga.

²⁴ Ana pogos tai naga pano, m̃al naṗa yaru nae Isip tai sum̃a m̃e ke yaru nae Israel tai, ana naga pa miila yere Israel nene, ana naga kilamaran pa yaru nae Isip nene, m̃em̃ar naga mare.

²⁵ Naga nene komin naṗa Mosis naga sitom ke pa ṗisi rui pisape ṗisi na Ntewa naga ligan lua naga vena natamaliaena kiena ne kiena yeririna la nene, ana e pogos nene le Israel lala la pe apisu kilale re poli wa naṗa asape ṗisi na Mosis kila sanene van la.

²⁶ “Ana yemlagi ke sina ga e legiena taṗena, naga m̃al le Israel lalua asum̃a asu la a aṃe la m̃aga, ana naga panon pisape visaluṗar naṗa lalua ve awela re sina, a naga pisape kilali naṗa lalua atalopan la sina. A naga pisa pan la, pisape ‘E, amiu lua ayagogo. ?Sa ga naṗa amiu lua nene ape welelai ga rui, sanape na amiu lua akila kare amiu ke sanene?’

27 “Ana naga naña pe kila mesmesu re pan naga komņas nene poli, naga suponlua Mosis pa perina, ana pisa pania, pisape ‘?Sanape? ?Ane mligan lua ko pisape ko ove kiamimi yerkawa, a vena ko oliþere imimi sanene?

28 ?Pona ko sinoñan osape oweñar inu ve sa naña omemñar yaru nae Isip nene nakoneva, ne?’

29 “Ana poglis naña Mosis naga mloge visena nene, mloge piowa pañisi, naga sumalu, pionlua petan Isip, pure pa sike e purvanua taþena tai, kiena kia Mitian, ana naga sike e yo nene piavi laa sane, a narina na yermene luwoka ga, apaeme e yo nene.”

Mosis mloge Ntewa pisi pania

30 Ana Stipen pisa pisape “Ana Mosis sike e yo nene pano tol si kas lualima yam vari, ana legiena tai naga sumã e yokorena tai, lavisin pupia tavie naña Sinae. Ana e yo nene naga mali navisi tai pimi mñalivinia e kapi naña kekan purlaki wetelu tai.

31 Ana Mosis naga milan suri nene ana sinena kurkur pañisi, ana naga pa laa lavisin purlaki nene vena visu ruruia. Ana naga mloge pulgona ne Ntewa,

32 naña pisa pisape ‘In na nepe Ntewa kiena ne repiña lala, sane Epraam, Aisak, a Sekop.’ Ana Mosis telmñanin pañisi, naga maraun visuena.

33 Ana Ntewa na Mava naga pisa si pania, pisape ‘Ko oyenlua kionña kulus nen lamña, komin yo na ko osuñalu osike e ne, naga pe yo wa tai naña.

³⁴ Ana in na nevisa van ko sanini, nesape inu nepisuveve ruru naloge viowaena kiena ne kiau yeririna la garu Isip p̃isi rui, a nemloge kiela tagiena p̃isi. In na nepimin ke nesape neure plan la narui, a opisu ke ne, inu nesum̃a nemligan ko m̃ena ga nesape ko owasupe si ova garu Isip sumo wa, vena ove kiau yeririna nakilaen yum̃aena nene.’ ”

Le Israel lala yepela mavin Mosis

³⁵ Ana Stipen naga sum̃a pisi ke pan la na wa, naga pisa pisape “A Mosis nene, naga ke nanua sumo yepela mavin naga narui, naã la apisa visena ne nanene narui, apisape ‘?Sanape, ane mligan lua ko vena ko ove kiamimi yerkawa, a vena ko olipeere imimi sanene?’ Ana Ntewa ke ga naã naga mligan kiena navisi naga pimi teke e purlaki naã kapi kekan ke ne, vena ligandar si Mosis naga ve supe a ve natamaliaena kiena ne le Israel lala.

³⁶ Ana Mosis ke ga nanene na wa, naã naga sumon le Israel lala amolue garu Isip, la apimi. A silaga, garu Isip, a e Sive Naã Pivaga, a kas lualima yam vari ke sina ga e ga e yokorena, naga sum̃a kila kile lala na nam̃areraena kiena ne Ntewa, a suri nailanena lala pan la.

³⁷ A Mosis ke ga nene na wa, naã naga pisawal pa le Israel lala, naga pisa pisape ‘Ntewa naga p̃isi na naga ligandar ga amiu yaru ga tai, sane kiamiu navisawalen taãena tai, sa naã naga mligandar inu sumo rui.’

³⁸ A Mosis ke ga nene na wa naã naga sum̃a amio repita marua lala a amio le Israel taãena

lala, poglis naña la amialoro ke e ãegas taaga e yokorena, a naga ke ga naña sum̃a amio navisi nene naña pisi pania meta e tavie naña Sinae. E pogos nene narui, Ntewa mla visena namalena pa Mosis ne na nene, ana Mosis kus pitomi kian pan la.

³⁹ “Ana repita la nene yepela mavin nena logearen Mosis, a la akoven lua kiena visena nene, ana e kiela sitomena lala, la sinelan ga asape awasuñe la sina ga ava Isip.

⁴⁰ Pogos naña Mosis petan la, pa sike yam piavi ma tavie naña Sinae, ana la asitom̃al ke sina ga kiela malena marua nanua asike garu Isip sumo, ana la apisa pa Aron nañani, apisape ‘Imimi na sinemimin mesape ko oyum̃aen kieta nono lañasia, vena la akilia asumon ita tevano, komin Mosis nene naga ãerelua ita garu Isip ana naga sumon ita tepimi e yo nini, ana ita temninue kare ga naga sike pe narui, pona am̃a sanape e naga.’

⁴¹ Ana la apa akila sanene, la amiyum̃aen nono na narin puluk tai naña pe purwolu, ana la akila nakupãpaena pania, a la akila pupia ãapãgena tai pa kiela nono nene naña la ga amiyum̃aenia e ga e limala.

⁴² “Ana pogos naña Ntewa pisu suri nene, naga pilopu m̃asina pan la, a naga mligan la vena la ava alotun verue lala. A suri nene naga sa naña visena wa kiena ne Ntewa nene naña Navisawalena Amos naga pisa e Visena Wa, naga pisa pisape

‘!Le Israel lala!

?Sila ga e kas lualima yam vari e yokorena,

*amiu am̃e moñar suri mali lala vena kilaen
 nakuṗaṗaena,
 ana nakuṗaṗaena nene pan inu, pona pan ai?
 43 Peraga kemua rui, pe akila re pan inu poli, ana
 amiu na amlotun ke ga nono la naṗa amiu
 ga akila ne,
 sa naṗa Molek nene,
 naṗa amiu na amialoro amio kana silparpara
 nena,
 a Repan m̃ena ga sa ke ga,
 naṗa amiu akus nono na kiena verue nena
 naga pa sumon amiu.
 Komin suri ne nanene, ṗisi na in na nem̃ene plan
 amiu ava koperinan kiamiu purvanua, ava
 asuṃa garu Ṗapilon lepas na vano.’ ” *Amo
 5:25-27**

*Stipen pisayu naṗa Ntewa naga miila manene
 laa le Israel lala wa*

44 Ana Stipen pisa pisape “Ana e pogos naṗa
 kieta yermarua la nene la asike e yokorena nene,
 Ntewa naga pisa pa Mosis pisape naga monar
 yum̃aen m̃ana silparpara tai, sane kile tai naṗa
 pisawal pisape Ntewa naga suṃa amio la. Ana
 la amiyum̃aenia torokin ruru sa naṗa Ntewa
 naga pisawal pania, ana la asuṃa amlenlelein
 m̃a silparpara nene pimi.

45 La akila m̃a sanene pimi tol pogos naṗa
 Yosua sumon kieta yermarua lala apimi am̃ene
 plan yolai taṗena la naṗa apimi asike e kieta
 porotano nene, rui. Ana Ntewa naga ṗere kieta
 yermarua lala apimi si loyumũa e kieta purvanua
 nene a e poglis nene, la akus silparpara nene
 pimi loyumũa amio la, mon m̃a amio la pimi pimi

tol pogos naña yermarua Tepet naga pe ãarin suþe.

⁴⁶ “Ana Tepet pisu naña Ntewa naga kekarania e suri la moki liu, ana naga piunia pisape visae Ntewa naga tam̃ania, vena naga yum̃aen m̃ana yum̃a wa tai, vena lus kiena ne Sekop lala akilia ava ea alen vania.

⁴⁷ Ana Ntewa naga pe tam̃an re Tepet naga yum̃aen yum̃a tai sanene poli, ana siraunia narina nene naña Solomon naga miyum̃aen m̃ana pupia Yum̃a Wa nene.

⁴⁸ Ana ita monar tesitom̃al m̃ena ga, sane Yer Kawa Na Metava Manenea, naga taþatete se yum̃a tai naña yaru ga la amiyum̃aenia, sa naña Navisawalena Aisea naga pisa pisape

⁴⁹ *‘Ntewa Na Mava naga pisa pisape
“Ma ga e peni naga sane leleu natotanoena,
a yomarava nini naga sane le lena liganen lau su
metava ea.*

*?Amiu na asitom asape akilia ayum̃aen yum̃a ya,
vena neva nese ea?*

*?Pona amiu asitom asape akilia ayum̃aen e yo
nape, naña neva neva ruru inu ea?*

⁵⁰ *Suri la punu ga na sike ne, ana in ga na nesii
make punu ga.” ’ ’* *Ais 66:1,2*

*Stipen pisi m̃arera pan la pisape le Israel la pe
amlogear re Ntewa poli*

⁵¹ Ana Stipen sinenan pisape kila make kiena visena nene narui, ana naga pisi pa yerkawa kiena ne le Yu lala naña la asike e kumali, ana naga pisa pan la, pisape “Ana amiu na, amiu atorokin ruru nenaga kieta yermarua la na nanua sumo ne. Amiu na ape kuruþil paþisi

wa, p̃arimiu m̃arera, a kiligamiu poṑe m̃ena ga, yepemiu mavin logeen visena kiena ne Ntewa, a sinemiu lala naga sa ga sinen yaru la naṑa la pe ape p̃aviu re poli wa. Amiu na ape yaru na suwoen luen ga Ninuna Wa silaga.

⁵² Navisawalena lala kiena ne Ntewa nanua sumo, kieta yermarua lala akila make kemua piowa pan la punu ga rui, a la aṃe mom̃ar la moki, pe sur koren ga naṑa ape yaru la naṑa Ntewa naga mligan la apimi vena avisawal avisave Yaru Wa Nayum̃aena kiena ne Ntewa nene naga p̃isi na imi. Ana amiu na apiowa laa sane, komin naṑa pogos na yaru nene naga m̃alivin ita rui, ana amiu apielua naga a aṃem̃ar naga mare.

⁵³ Amiu ke narui naṑa amiu atol Navisaluaena kiena ne Ntewa p̃isi rui, naṑa navisi lala amla pimi sumo, ana amiu na pe amlogear re nena poli, akilaroro kare make ga silaga.”

La akoveṃar Stipen

⁵⁴ Visena kiena ne Stipen p̃isi e nene narui, a pogos naṑa li navioraena lala na kumali la amiyagogon naga, visena la nene miyur manene sinela paṑisi, ana la sinela mimi paṑisi, la asum̃a akar ke maluela vanonia.

⁵⁵ Ana Stipen, naga Ninuna Wa pimi pulenia, ana naga kira pa metava ma e peni, kirava ruru m̃a sanene, pisu pupia naurarena naṑa kilawo ke Ntewa, a naga pisu m̃ena ga naṑa Yesu naga sum̃alu sike e yo na metava lavisinia, nanene na e lepasnena na p̃amarua.

56 Ana naga pisu suri nene, naga pisa pa la naña asike ne, pisape “!Ake-e aulai! Inu nepisu naña sinapane naga suwowo ga mon m̃aga, ana Narina ne Yeririna naga suñalu sike e lepasnena ne Ntewa naña p̃amarua.”

57 Ana yerkawa la nene la amloge ya naña Stipen pisa, ana la amloge sa naña naga pisa kare Ntewa, ana amlokai keviu pa metava, a apuwo pulkiligala lala, vena la ve aloge re si visena kiena ne Stipen, ana la punu ga akiriri apa puna veraga,

58 ana atararia, aṗereyalolon naga petan pulkumali keviu nene pa vanua. Aṗure matan pulkumali keviu nene, vena la akoveñaria, ana la apisa asape yeririna la naña amligan la sumo vena la avisawal visena la naña kila Stipen kus naloge viowaena, apisape la ke nene narui la monar akoven p̃esan kilavaru. Ana la amien plan m̃ala kulsota lala, ana la amligan sike e limana ne yaru viu tai naña naga sike amio la e pogos nene, naga kien kia Sol, ana la nene asun ke naña akove Stipen narui.

59 Ana pogos naña la asum̃a akove ke naga sanene, ana naga mlen, pio Ntewa, pisa pisape “Suṗe Yesu, awis, otam̃an ninuu vam̃asu, nesike nemio ko.”

60 Ana naga kinai mloru mon tano, mlokai keviu, pisape “Suṗe, awis, ve ola re si nakoena van la e kiela mlamulena viowa nene naña la akila ke pan inu ne.” A siraun naña naga pisa sanene p̃isi, mloru pito tano, naga mare nena ga.

8

1-3 Ana Sol nene naŋa naga sike e pogos nene, naga pisu suri nene, naŋa akoveñar Stipen mare, a naga pisu sa ga naŋa la akila ke ga yum̃aena wo tai. Ana pe yam piavi re poli, yaru m̃arera na leniena laŋasia, la pe amarau re poli, la sinela miye paŋisi, ana la apimi akus tasnena ne Stipen, ana la ataginia ŋisa ataginia, ana la apa asinia.

Sol naga m̃ene kare la naŋa amlelaga e Yesu paŋisi

Ana siar e pogos nene, ana Sol lala, la apilamoluen kare ŋegas nen li nalelagaena lala garu Yerusalem. La a m̃ene kare la pano-o kila narui la moki naŋa aŋure e yo nene, apa asike e yo taŋena lala garu Yutea amio Samaria, ana li nalologena ga lala, la pe apa re poli, la asum̃a ga Yerusalem. Ana Sol la sinela kar manene laa li nalelagaena lala va laa na wa, ana la asum̃a apa ke ga e m̃ala yum̃a lala, a aŋere plan la, amligan la e yum̃a naloge viowaena, naga nene yerm̃ene amio sira.

Pilip pa mlologo garu Samaria

4 Ana la naŋa la amlelaga e Yesu, la moki naŋa apuretetai petan Sol lala e pogos nene, ana pogos naŋa la asum̃a apa tetai sanene, ana la asum̃a amlologon ke visena kiena ne Yesu pano.

5 Ana lala yaru tai naga yaru naŋa Pilip, naŋa la amliganaria pe tikon sumo, naga pitomi tano e pulkumali keviu tai garo lepas naŋa Samaria, ana naga mlologon ŋesan ke Navisaarena Yesu pa yeririna lala nae e yo nene.

⁶ Ana yeririna la moki pañisi naña la amiyagogon ruru ke kiena visena lala, a la apisu kile la naña naga kila,

⁷ sa naña yermare lala amolue petan yeririna la moki, naña pogos naña la amolue, ana la amlokai manene pañisi ana apureure. Ana la apisu mēna sane yaru la naña yepela la kompas marmare, a amio mēna laulu lala, la apimi apo sina.

⁸ Ana e yo nene, a p̃ina lala la akekara naña akekara pañisi komin suri la naña amloge a naña apisuia.

Yaru na purm̃aki tai, kiena kia Saemon

⁹ Ana nanua sumo, naña Pilip naga pe pimi re Samaria poli wa, ana yaru na purm̃aki tai naga sike e yo nene, naña naga kiena kia Saemon. Siar e pogos la nanua sumo rui, naga pe yaru naña naga kiena kimi moki pañisi a naga sum̃a miyur̃aen ke suri la moki sanene, ana naga kila sa naña naga sum̃a pisawal ke naga pisape naga pe yaru taņena tai, ana yeririna lala nae e lepas nene la silaga sinela kurkurun naga pañisi.

¹⁰ Kiela yerkawa lala, amio yeririna taņena lala, la asuñ̃a amlelaga ke e kiena visena lala, a la apisa ke sanini, apisape “!Aulai! Yaru nene, naga nam̃areraena kiena ne Ntewa kemua tai sike e naga. Naga nene naga monar nam̃areraena nanene narui naña ita tesuñ̃a temloge ke naña asuñ̃a apisayuia, apio apisape ‘Nam̃areraena Keviu.’ ”

11 La amilan manene naga sanene narui, komin naña naga kila suri nene yam piavi rui, ana kila narui la amlelaga ea.

12 Ana siraunia, pogos naña Pilip naga pa mlologon nasuñenena kiena ne Ntewa pan la, a mlologon m̃ena ga kia kiena ne Yesu Kristo, ana la amlelaga e kiena visena narui, ana yerm̃ene lala amio sira lala, la punu ga apa e nakeena.

13 Pimi tol m̃ena yaru nene Saemon, naga m̃ena ga mlelaga, ana la amligan naga pa e nakeena. Siraun naga nene, silaga naga su ga lavisi, pe sinamaran pa Pilip, naga sum̃a milan manene luen ga kile lala a pupia yum̃aena lala nam̃areraena kiena ne Ntewa naña Pilip naga sum̃a kila ke ne.

14 Ana pe yam piavi re poli, visena na suri la nene naña molue e nini, pano-o tol li nalologena lala garu Yerusalem, apisape le Samaria m̃ena ga lala, nanagane la amlelaga e Ntewa rui. Ana li nalologena la nene la apisayuia, apisu sane popon avitetalia Pita amio Yoane vena lalua ava akaten la, ana lalua akilali naña avisuveve suri la nene.

15 Ana pogos naña la apito am̃alivin la garo Samaria sanene, ana lalua apu ãarila, a lalua amlenwo la vena Ntewa ligan Ninuna Wa vitom van la.

16 Ana lalua amlenwo la sanene, komin naña sumo ana Pilip naga kila nakee laena e kia kiena ne Suñe Yesu, ana Ninuna Wa naga pe pitomi re e la poli wa.

17 Ana sanene, Pita amio Yoane, lalua akila sanene pan la narui, ana Ninuna Wa pitomi e

la e poglis nene narui.

¹⁸ Ana purm̃aki naṗa Saemon nene, poglis naṗa naga pisu nalologena la lua nene apu ṗarina ne yeririna la, naṗa amlelaga mare ga na wa, ana kila naṗa Ninuna Wa pitomi pan la sanene, ana naga pieluen kiela nam̃areraena nene. Ana naga pa mla kilavaru tai pimi, kian pan lalua nene vena ul lua nam̃areraena nene naṗa sike e lalua nene,

¹⁹ pisa pan la, pisape “Nanene na, in na sineun nesape amiu lua ala re nam̃areraena nene komṗas van inu, vena inu m̃ena ga nekilia nowu ṗarin yaru lala, vena la akilia atol Ninuna Wa.”

²⁰ Ana Pita naga miyelu kapuruia Saemon, naga pisi m̃arera pania, pisape “Aa, in na taṗatete nela kioṃa kilavaru naṗa ko ositom ke osape okilia oul lua nam̃areraena kiena ne Ntewa ea. ?Ko na okilia oul nalakorenanena naṗa Ntewa naga mla ga sa ga nene pa yaru lala? In na nevisa van ko, kioṃa kilavaru nene ṗisi na amiu lua ava akovio e lele na loge viowaena e kapi.

²¹ Nanagane mepisu kilale ko narui, ana taṗatete metaṃan ko okila yum̃aena nene amio imimi, komin naṗa kioṃa malena pe mesmesu re nena e marana ne Ntewa poli.

²²⁻²³ Peraga, ko na sinem̃a pule ga e vielueena lala, a kioṃa mlamulena viowa lala apiar kioṃa malena m̃arera paṗisi. Ko na monar ovilopu ko e kioṃa sitomena viowa la nene, ana ko na monar olen va Ntewa vena naga viewo ko ea.”

²⁴ Ana Saemon naga pisataṃe Pita lalua Yoane,

pisape “!Ake suwala! Visae sanene, inu sineun nesape amiu lua alenwo inu, vena Suṽe naga iila inu vena suri m̃arera la naṽa apisa ke ne, p̃isi na ve imi tol re kiau malena.”

²⁵ Ana nalologena lalua nene Pita amio Yoane, asu towe laa amio yaru la nene, ana asum̃a apisawal suri la naṽa Kristo naga kila, amio visena lala naṽa Ntewa naga pisa, ana sirau-
nia aṽasuṽela, amlilu sina ga kiela mrapa apa Yerusalem. Ana e kiela mrapa komsusa, ana lalua asum̃a amlologon ke nalologena wo kiena ne Yesu e pulkumali lala kiena ne le Samaria lala, ana siraunia lalua apimi aporu ke sina ga garu Yerusalem.

Pilip pisi amio yaru malo tai nae Itiopia

²⁶ Ana poglis naṽa Pilip naga miyum̃ae ke gar Samaria wa, ana navisi kiena ne Ntewa tai pimi m̃alivinia, pisi pania, pisape “Pilip, inu nevisa van ko, nevisave osum̃alu oyali ova otaveve mrapa naṽa kom Yerusalem, pa metava ma pulkumali nae Kasa.” Ana mrapa nene naga mrapa naṽa pa metava ṽaro e lepas naṽa e yokorena.

²⁷⁻²⁸ Sanene, Pilip mloge visena nini sum̃alu, naga siar pisape va narui. Naga sum̃a mial ke pa sanene, ana milan yaru malo tai naṽa sike e kiena kat naṽa wosi ṽere ke pimi e mrapa nene. Yaru nene sum̃a pulo ke Tusi Wa naṽa Aisea naga siriyuia. Yaru nene, naga pe yerkawa tai kiena ne pupia sira tai nae Itiopia, naṽa la apio sira nini asape Kantes, naṽa kana kinasa apisape naga ṽarin suṽe na kiela purvanua. Yum̃aena

kiena ne yaru nene, naga pe navisuaren pupia yumãena lala e lepas na kilavaru kiena ne pupia sira kawa nene, a yaru nene, naga pe yaru m̃ena ga tai naña sumo rui la akila naga pe kalmaite. Ana e pogos nene, na pito garo Yerusalem rui vena len va Ntewa, ana naga taveve kiena mrapa vena wasuñe sina va kiena.

²⁹ Ana Pilip naga mlilu m̃a mrapa pano, a yerkawa m̃ena ga nene mialoro e kiena lele na totanoena naña wosi ãere ke ne, ana Pilip pisu naga. Ana Ninuna Wa pisi pania, pisape “Ko otaveve yaru nene, ova ga lavisin kiena kat nene.”

³⁰ Ana Pilip kiriri taveve naga pano, ana pa lavisinia, naga mloge naña yaru nene sumã pulo ke tusi kiena ne Navisawalena Aisea. Ana Pilip piun tan yerkawa nene, pisape “?Sanape, ko na okilia ke kinas nen visena la ne ko opuloyu ke ne, pona pe opulokilale re poli?”

³¹ Ana yerkawa nene pisatañea, pisape “?Pisi na in na nekilia ve sanape ne, naña pe yaru re tai naña visawal kana kinasa van inu poli?” Ana naga pisa ke sina ga pa Pilip, pisape “Visae sanene, oula ovami metava e lele na totanoena e nini wa, oto omio inu e nini.” Ana Pilip pa totano amio e kat.

³² Ana visena na Tusi Wa nene naña Aisea siriyuia, a naña yerkawa nene kilali ke sape wulovia e pogos nene, nane visena ne nane pisa sanini, pisape

“Yaru nene naga sane sipsip tai, komin naña visae atararia vena awemãaria, naga pa ruru ga moña ga,

*pona naga sa ga ninus nen sipsip ga tai,
naña pogos naña aña plan ðesan ke vilulusia
ana pe mlokai re poli.*

*Ana yaru nene naga sa ke nene narui, naña naga
e pogos m̄arera na kiena malena,
naga pe pisa re nena kiena visena tai poli,
naga pa ruru ga m̄eke na.*

³³ *Ana la akila m̄ena ga memawaena pan naga
pañisi,
ana pogos naña la amlip̄ere naga, la akila pe
mesmesu re pan poli.*

*Pisi na la apisu sane ve narina re si tai naña naga
la kiena kia narui,
komin naña lala la akilaro kiena malena e
yomarava nini, pimi plas ga rui.” Ais
53:7,8*

³⁴ *Ana yerkawa nene piun kinas nen visena
la nene tan Pilip, pisape “Mara, sineun nesape
ovisayuli van inu, ane navisawalena nene pisayu
ke ne? ?Naga pisayu ke sina ga naga, pona naga
pisayu ke ga yaru tañena tai?”*

³⁵ *Ana Pilip naga pisayu ruru pa yaru nene,
siar ruru e marana Tusi Wa naña naga puloyu ke
ne, a naga taveve pano-o, pisawal wetelun m̄ena
ga lologena wo kiena ne Yesu pania.*

³⁶ *Ana e pogos nene akiriri m̄a ke e kat wa,
lalua ataveve mrapa apano, apimi atol e yo tai
naña wii tai m̄eke ea. Ana poglis naña yerkawa
nañani m̄al wii nene, pisa pa Pilip, pisa pisape
“Inu sineun nesape okila nakeena van inu na,
okira, wii tai ne m̄eke ne. ?Sanape, suri lañasia
suwo ke italua na wa, naña tañatete neva e
nakeena e nene, ne?”*

³⁷ [Ana Pilip pisatam̃ea, pisa sanini, pisape “Visae ko olelaga kemua e sinem̃a wetelu, inu nekilia nekila nakeena e ko.”

Ana yerkawa nene pisape “Ee, inu nemlelaga e Yesu Kristo naña naga pe narina ne Ntewa kemua lelaga.”]

³⁸ Ana naga kila kiena kat pa ruru e nene, ana lalua amligan metava e lele na totanoena nene atapul apito tano, apito asum̃alu ase e wii, ana Pilip kila nakeena e yere Itiopia nene.

³⁹ Ana pogos naña lalua amolue sina ga e wii nene, ana Ninuna Wa pimi ãerelua Pilip veraga pano, ana yerkawa nene pe m̃a re si poli. Ana naga pa si teke e kiena kat, mla ke sina ga kiena mrapa pano, ana kekara a kiena sitomena mloge po pañisi.

⁴⁰ Ana Pilip, sa naña pa narui, milan ga naña naga sike garu pupia pulkumali naña Astoto rui. Ana naga sum̃a mialoro ke pito garove, mlologon nalologena wo kiena ne Yesu e pulkumali la moki e lepas nene, a naga pa m̃ena ga tol pulkumali keviu naña Sisaria.

9

*Ntewa pilon Sol pimi pe yeririna kiena ne Yesu
Yum̃aena 22:4-16, 26:9-18*

¹ Ana e pogos nene, Sol ne nanene naña sumo ana naga sum̃a kila kare ke li nalelagaena la garu Yerusalem pañisi, naga sinena kar ke nalogena kiena ne Sup̃e la nene na wa, ana naga sum̃a pisaar ke ga wa pisape ãisi na naga we mom̃ar

la. Sanene e pogos tai, naga pa pisu yerkawa kiena ne yaru wa lala,

² ana piun naiilaena laṗas tania. Sol naga sinenan pisape yerkawa nene naga siri m̃aki laṗasia vano va li nasumonena lala na yum̃a na leniena kiena ne le Yu lala, nae garu Tam̃askas, vena visawal van la visave la monar atam̃an Sol vito garo pula, vena kale yeririna lala naṗa la asike loyum̃a e ya naṗa la apio e pogos nene asape “Mrapa Viu,” nane li nalelagaena lala. Sol na kila sanene komin naṗa naga kiena sitomena pisape vito uarar la, yerm̃ene lala amio sira lala, ana were la si awasuṗe ava ma Yerusalem, e naṗa la ase sumo ṗisi na apureure, vena koven la ava e yum̃a nakoena. Ana yerkawa naṗani siri sa naṗa Sol piunia, kian pania.

³ Ana Sol naga ṗar m̃aki la nene, ana mligan yo Yerusalem, ana pito ke garo Tam̃askas. Ana Sol lala la amial m̃a apano-o e legiena laṗasa, a pogos naṗa apimi lavisin pulkumali nene Tam̃askas, ana naga milan ga naṗa pupia yomerarava kiena ne Ntewa tai molue metava e sinapane tegoli yo naṗa naga mial ke ea.

⁴ Pogos naṗa yomerarava nene tegoli Sol sanene, ana kila naga mloru pito tano e porotano, ana naga mloge pulgon yaru tai pis pania, pisa pisape “!Sol, Sol! ?Vanon ya ne ko osuṃa okila manene piowa pan inu sa naṗa ko osuṃa okila ke ne?”

⁵ Ana pogos naṗa Sol naga mloge naviunena nene, ana naga piuntaṃe sina ga, pisape “?Ana Suṗe, ko anene ṗa?”

Ana naga pisatañea, pisa pisape “Inu Yesu nini naña ko osuñã okila kare ke naga, in ne na nini.”

⁶ Ana Yesu pisa sina ga pania, pisape “Ko, osuñalu, oyali ova garu uñã Tam̃askas, ana ñisi na yaru tai imi visawal van ko visave ñisi na ko okila ve sanape.”

⁷ Ana yeririna la naña la asuñã ataveve ke Sol e pogos nene, la m̃ena ga amloge visena la nene, ana la pe aña re yaru naña pisa poli, ana la sinela kurkur pañisi, la asuñalu wowe ga asikena, la pe kiela visena na visaen re si poli.

⁸ Ana siraun suri nene, Sol naga kila sa naña Yesu pisa. Naga suñalu sina ga, ana pogos naña pikeña kilamarana, naga pe pisu re si suri tai poli, naga sa naña pe kilamara ñala ga narui. Suri nanene kila narui ana la atarar limana, appure naga, ava garu Tam̃askas.

⁹ Ana la apa aporu garu uñã e yo nene, ana Sol naga pe kilamara ñala m̃aga sanene pano tol legiena telu, a e m̃ena ga e pog nene, naga pe kinana re poli, a pe mun re m̃ena ga sur tai poli, naga monsilu ga.

Ananias pa mlotuwo Sol

¹⁰ Ana e yo naña Tam̃askas, nalogena tai suñã ea, kiena kia Ananias, ana naga pisu suri tai sa naña m̃eniena tai naña Suñe Yesu naga kila lologia naga pania, naña pio naga, pisape “Ananias.”

Naga pisatañea, pisape “Ya ne Suñe, in nanini.”

¹¹ Ana Suñe pisa pania, pisape “Osuñalu, oto garo likan pulkumali nene, ana otaveve narin

mrapa naṓa la apisa apisape ‘Mrapa Mesmesu,’ ana ova e yum̃a m̃ana ne yaru nene Sutas. E m̃ana um̃a, ana oviun yaru nae Tasas tai, naṓa kiena kia Sol. A yaru nene, nanagane ga ne naga mlen ke e nene, ana naga pisu m̃ena ga suri sa naṓa m̃eniena,

¹² naṓa e kiena navisuena nene, naga pisu ko ke narui, ana naga m̃al ko opa loyum̃a puna, ko omligan lumom̃a e naga, vena kilamarana imi wo sina.”

¹³ Ana pogos naṓa Ananias mloge visena la nene, naga sitom paṓisi, naga pisa pisape “Suṓe, yaru la moki naṓa apisayu ṓelaga viowa kiena ne yaru nene pan inu ṓisi rui, naṓa naga kila ke piowa pa kiom̃a nalelagaena wa lala garu Yerusalem,

¹⁴ ana nanagane, nemloge naṓa naga pimi Tam̃askas rui, naṓa yerkawa kiena ne yaru wa lala la atam̃an rui vena naga imi uarar imimi la naṓa memlotun ko.”

¹⁵ Ana Suṓe pisa pa Ananias, pisape “Ve omarau re, ova ga, komin naṓa nemligan lua naga sum̃alu rui, nepisaar nesape naga ve kiau yaru na yum̃aena tai, a ṓisi na naga kilia war kiau kia va e yo punu ga va yolai la naṓa pe ape le Israel re la poli, a visawal va tol kiela ṓarin suṓe lala, a visawal towe m̃ena ga van le Israel lala.

¹⁶ A yoko in na nekila naga visu kilale m̃ena suri m̃arera si tai nene, sane pogos naṓa yoko naga sum̃a visawal ke kiau kia, yoko naga monar loge viowa e suri viowa la ve moki naṓa la monar aimi vania, vanon ga kiau kia nene.”

¹⁷ Ana Ananias mlogear visena la nene, naga pano pa tol yum̃a nene naña Suṽe pisa pania, naga pa loyum̃a, pisu Sol, pu ṽarina. Ana naga pisa pania, pisape “Wolai Sol, kieta Suṽe, naña Yesu, naña naga porun ko garo mrapplepa, naga ke nane mligan inu nepam narui, vena nelenwo ko ana kilamaram̃a kilia imi wo sina, ana vena Ninuna Wa vitomi kokonia ko.”

¹⁸ Ana naga mlenwoia, a veraga ga, narin suri naña sane kilekitera na ika mloru petan kilamarana veraga, ana kilamarana pimi po sina ga. Ana Sol sum̃alu, ana e ruru e poglis nene, aṽere naga apano akila nakeena pania.

¹⁹ A naga kinana sina ga, ana pimi mloge si po, puriuna m̃arera sina.

Sol siar mlologo garu Tam̃askas

Ana Sol sike si legiena la ṽasia garu Tam̃askas amio nalogena lala kiena ne Yesu la naña la nae e yo nene.

²⁰ Ana pe piavi re poli, naga sum̃a pa loyum̃a e yum̃a na lotena lala kiena ne le Israel lala e yo nene, naga pa loyum̃a ana mlologon ke Yesu pisape naga narina ne Ntewa kemua lelaga.

²¹ Ana yeririna la mokliu naña amloge visena kiena ne Sol, ana la amilan paṽisi, ana la apiuviun ke tan la, apisape “!Kee suwala! Nanua sumo na yaru ne nanene naga m̃e kare yaru la garu Yerusalem paṽisi, vanon naña la apisa ke kia ne nane naga sum̃a mlologon ke si ne. A naga pimin m̃ena ga suri nene e yo nini, vena naga uarar yaru la nene, vena were la na awasuṽe si ava puna ne ṽarin yaru wa lala garu Yerusalem,

naga pimi pe taṣena narui. ?Nanagane na ya ne kila naga sanene narui?”

²² Ana Suṣe naga miila visena kiena ne Sol pimi m̃arera ruru po laa narui, a naga suṃa taulu yaru la moki laa narui, naṣa naga suṃa pisa ruru merarava po paṣisi pan la naṣa pisape Yesu, naga Navisaarena kemua lelaga napo. Ana le Israel taṣena la naṣa asike garu Tam̃askas, la pe kiela suri na visataṃeen re si poli, vena la avisaluṣar visena kiena ne Sol la nene, ana kiena visena lala la ataulu make ruru nena kiela sitomena viowa lala.

²³ A pogos laṣasia ṣarovia, ana Sol naga suṃa mlologo ke sanene, ana le Israel la nene asum̃alu apimi lele taaga, ana apiran ruru asape aweṃar naga mare.

²⁴ Ana legiena punu ga a lemalo punu ga la apa asum̃ate ke naga e yepas nen pupia pulutava lala e pupia purkove na pulkumali keviu nene, visae naga kilali visave ure, ana la akilia aweṃar naga. Ana visena nene pimi tol Sol,

²⁵ ana yemalo tai, la naṣa asike amio naga la atar naga, amligan ṃene pupia karo tai, ana la amligan malumun naga pito pito tol yo tano lepas na va vanua e pupia purkove na kumali keviu nene.

²⁶ Ana Sol mligan yo nene Tam̃askas, ana ṣasuṣe si pa Yerusalem.

Sol ṣasuṣe pa Yerusalem

Ana pogos naṣa Sol pam tol sina Yerusalem, ana kilali naṣa va viranar naga amio li nalogena

lala, ana la nene pe amlelaga re e naga asape naga pe nalogena lelaga kiena ne Yesu poli, ana la yepela p̃ilinia, amaraun naga paṗisi.

²⁷ Ana lala tai nene, kiena kia Panaṗas, naga pisu sane Sol naga pe lelaga, ana kilali naṗa miila naga, ana naga kila kiena mrapa naṗa naga kilia suṃalu se marana ne nalologena lala. Ana lalua apano, ana Panaṗas pisawal pan la sanape naṗa Sol naga pisu kieta Suṗe e mrapa a naṗa kieta Suṗe pisi pan naga, a naga pisawal m̃ena ga naṗa Sol naga m̃areran manene naṗa mlologon kia kiena ne Yesu garu Tam̃askas.

²⁸ Ana lala amloge kiena visena, ana la akekarania, ana Sol sike amio la, a naga suṃa pa e yo punu ga garu Yerusalem, suṃa mlologon ke kia kiena ne kieta Suṗe Yesu, naṗa naga pe sinena kurkur re nena ga.

²⁹ Ana naga pisi ke amio le Israel la nene naṗa la asuṃa apisin ke ga visena nae Kris, ana naga amio la asuṃa apilup pan la e visena paṗisi, pano pano asitom asape popon aweṃar naga mare.

³⁰ Ana pogos naṗa kieta wolai la p̃asia amloge suri nene, ana la aṗure Sol pito poga ga garo e pulkumali naṗa Sisaria, ana siraunia la apisi maro amio, ana la amligan lua naga p̃asuṗe si pa kiena yo, pulkumali naṗa Tasas.

³¹ Siraun e pogos nene, ana nalelagaena lala naṗa asike yo punu ga gar e lepas nae Yutea, a garu Kalele, a garu m̃ena ga Samaria, la apisu sane pog malumu towe pan la narui. Ana Ninuna Wa naga suṃa kila po pan la, miila la, kila kiela suṃare kapur pimi m̃arera, a kila ke m̃ena ga

nalelagaena lala la apimi ape moki la sane, ana nalelagaena la nene punu ga asum̃a apatanon ke kieta Suṽe silaga.

Garu Lita, nalologena Pita naga kila ruru lana ne Aeneas

³² Ana Pita naga sum̃a mial e pulkumali la moki e lepas nene, naga sum̃a mlologo, ana e si e pogos tai, naga pitomi pisu li nalelagaena wa la naṽa asike garu pulkumali naṽa Lita.

³³ Ana pogos naṽa naga pa tol yo e nene, naga m̃al yaru tai naṽa yepena komṽas mare, m̃eke ga e m̃ana tog tol kas orely rui, pe mial re si poli. Yaru nene kiena kia Aeneas.

³⁴ Ana pogos naṽa Pita pisuia, pisi pania, pisape “Aeneas, nevisa van ko, nevisave nanagane Yesu Kristo kila tasnem̃a wo si narui. Osum̃alu, osiloar mom̃a tog.” Naga pisa sanene, ana Aeneas naga sum̃alu veraga, yepena po nenaga.

³⁵ Ana yeririna la punu ga naṽa asike e pulkumali naṽa Lita, amio la naṽa asike e yotop naṽa Seron, apisu yaru nene naga pimi po sina, la apilon kiela malena lala ava e Ntewa.

Garu Soṽa, Pita kila Toreka mali sina

³⁶ Ana e yotop nene ana pulkumali tai m̃eke ea, kiena kia Soṽa, ana nalelagaena la tai naṽa sike ea, naga sira naṽa kiena kia, Tapita. Naga nene kia tai naṽa e visena kiena ne le Kris lala la apisape Toreka, naṽa kana kinasia, kia kiena ne suri mali nowo tai naṽa tia. Sira nene, naga pe sira tai naṽa naga sum̃a kila ke yum̃aena nowo la silaga, naga sum̃a miila luen ga yaru la naṽa pe kiela suri re poli.

³⁷ Ana e pogos nene, maiena tai tol sira nene, ana mai m̃aga pano pano-o mare, ana akevan tasnena, ana amligan naga m̃eke e m̃ana loyum̃a na metava, vena ataginia.

³⁸ Ana pogos naṽa nalogena lala nae e yo nene Soṽa la amloge visena naṽa apisape Pita naga sike ga lavisi, e ga e pulkumali taṽena nene Lita, la apitetalia yaru la lua amiyal kawa apanonia. Ana lalua apano-o aporun Pita, la apiun m̃arera pania, apisape “Imimi sinemimin manene mesape oimi pun imimi vilaga.”

³⁹ Ana sanene Pita suṽalu, amio la lua nene, apano. Pogos naṽa pimi m̃alivin la, la aṽure naga pa e loyum̃a na metava e naṽa la amligan sira naṽa m̃eke ea. Ana letano lala apimi, amiyervivia, la asum̃a atagin ke rui, a pogos naṽa Pita pimi, la apian naga e kulsota nowo la naṽa Toreka naga suluia e pogos naṽa naga mali ke ga wa amio la.

⁴⁰ Ana ṽisi na Pita pisa pan la pisape la amolue ava vanua sumo wa, a pogos naṽa la apa vanua, ana naga kinai, ana mlen. Ana ṽarlua ṽarina kira pisu tasnena ne sira naṽani, naga pisi pania, pisa pisape “!Tapita, osuṽalu!” Ana sira nene pike ṽa kilamarana veraga, ana pogos naṽa pisu Pita, naga ṽarlua toṽalu totano.

⁴¹ Ana Pita tarar limana, miila naga suṽalu, ana naga pio nalelagaena lala, amio letano la nene. Ana la apimi loyum̃a, ana naga pisa pan la, pisape “Nanene narui, kiamiu sira nanini, naṽa Ntewa naga kilamalia si naga.”

⁴² Ana lologena na suri keviu nene telivi piora

e yo naña Soña, ana yeririna la moki naña amlelaga e kieta Supe vanonia.

⁴³ Ana siraunia, Pita naga su piavi towe laa garu Soña sane, puna yaru tai, kiena kia Saemon, naña naga pe yaru na yumãenen suri lala e kulus nen suri mali lala.

10

Ntewa pis pa Konilias

¹ Ana pulkumali keviu tañena tai mēke garo losi e lepas nene, kiena kia Sisaria, a yerkawa tai kiena ne yaru na mara lala nae Rom naga sike e yo nene, kiena kia Konilias. Naga sumña pisuar ke pēgas nen li na mara la nene tai, naña yaru la tol ponotia taaga, a la apio kiena pēgas nene apisape “Pegas Nae Italia.”

² Yerkaawa nene, naga pe yeririna wo tanea tai nene, a naga amio namratava la mñana, la silaga amlen pa Ntewa, a la amlotun naga, a silaga la asuñña amiila ke le Israel la naña pe kiela suri re poli, ana la asuñña aḗrappel ga pupia nalaena la pan la.

³ E legiena tai, e ruru e pog na leniena na yepekilavi, e mrae telu, ana naga pisu suri tai sa ga naña mñienena, naña Ntewa naga kipian naga ea. E kiena navisuena nene, naga pisu meraravan paḗisi, naña naga pisu navisi kiena ne Ntewa tai pitomi e mñana loyumña, ana pio naga, pisa pisape “!Konilias!”

⁴ Ana pogos naña Konilias naga pisu navisi nene, naga sinena kona paḗisi, ana naga pisu manene navisi nene, naga pisa pisape “?Ya ne?”

Ana navisi nene pisatañea, pisape “Ntewa naga sum̃a mloge ke kiom̃a leniena la rui, ana naga pe sinena p̃esan re kiom̃a p̃elaga wo la poli naṗa ko okila ke pa la naṗa limala korena, ana naga kekarania a sitom̃al ko ke na wa.

⁵ Ana naga pisa pan ko, pisape ko na monar oligan kiom̃a yeririna laṗasia ava garu kumali naṗa Soṗa, vena avio yaru tai, naṗa kiena kia wetelu, kien kia Saemon Pita, vena naga imi e yo nini.

⁶ Ana yaru nene naga sike puna yaru taṗena tai, naga kiena kia m̃ena Saemon, naga m̃ana yum̃a m̃eke garo lavisin sive, naga yaru na yum̃aenen suri lala e kulus nen puluk.”

⁷ Ana navisi kiena ne Ntewa nene pisawal pa pania, ana kovio sina ga. Ana Konilias pio kiena yaru na yum̃aena la lua, amio m̃ena ga kiena yaru na kilaen mara tai naṗa naga m̃ena ga pe yaru na lotunen Ntewa, naṗa naga sum̃a amio naga silaga, pisuar naga, ana yeririna la telu nene apimi puna.

⁸ Ana naga pisawal sur punu ga nene pan la telu nene, siraunia ana naga mligan la apa garu pulkumali naṗa Soṗa, vena aure Pita imi.

Pita m̃ena ga pisu suri tai sa naṗa m̃eni

⁹ Ana legiena na peni, pogos naṗa la nene amial ke apimi Soṗa na wa, Pita naga sike na, ana naga sinenan pisape kila leniena na kolpae, ana sa naṗa silaga, naga pa metava e yotop na wosoyum̃a naṗa naga sike ea.

¹⁰ Naga sike e nene wa, ana naga mloge visokaria, ana naga pisape la aviran kapi. Ana

pogos naña la asum̃a akila ke kana kinanena wa, ana Ntewa pian naga e suri tai sa naña naga m̃enia.

¹¹ Naga pisu naña ma e peni pike, ana m̃al suri tai sa naña pupia kulmrae, sum̃a pitomi ke tano e yomarava nini. Naga pisu naña la asum̃a atarar ke mrapura la varoka, ana la amligan malumun ke pitomi tano.

¹² Ana loyum̃a e kulmrae nene, Pita pisu sur mali taņena la punu ga asike ea, a amio m̃ena ga suri taņena la naña Ntewa naga kila ape suri wa naña ve le Israel la ve akan re, sane lom̃ara lala, a nopi lala, a manu lala.

¹³ Ana naga mloge m̃ena ga pulgon yar tai pisa pania, pisape “Pita, osum̃alu, owem̃ar suri mali tai nene, ana okania.”

¹⁴ Ana Pita pisa, pisape “E Ntewa, peraga yo, taņatete nena ga ve sanene, komin suri mali la naña asike e nene ana pe nakanli re laņas poli wa, naña imimi le Yu lala mepalia ga pe makakan re poli.”

¹⁵ Ana naga mloge ke sina ga pulgon yar naņani, pisa pisape “Suri naña inu Ntewa nepisa rui nesape mekiki ga, ana ko na taņatete si ovisa ovisave namname.”

¹⁶ Ana suri nene molue pimi yam lua sanene, p̃isi, siraunia, yaru telu nena, ana Pita pialuņar m̃aga, ana siraunia, pupia kulmrae nene p̃asuņe ke sina ga pa metava ma e peni.

Pita tol kinas nen suri naña naga pisia

¹⁷ Ana Pita sum̃a mloge piowa paņisi, naga sum̃a sitom manene laa pisape popon sa tol kinas

nen sur naña m̃alivinia, ana pogos naña naga sitomveve ke ga wa, yaru kiena ne Konilias la telu naña naga pitetalia la apimi, apimi aporu Soña. Ana la apiun yuña kiena ne Saemon tan yaru la ãasia, ana la akipian la ea, ana la apimi, asuñalu asuña e mratava na yuña m̃ana ne Saemon.

¹⁸ Ana la apio apisa apisape “?Ei, yaru tai kiena kia Saemon, naña kiena kia tañena apisape Pita, naga sike amio amiu e naña, pona peraga?”

¹⁹ Ana pogos nene Pita naga toña sitomyu ke kinas nen suri naña pisu sane m̃eniena wa, ana Ninuna Wa pisa pania, pisape “?E, ko omloge m̃aga? Yaru la telu asuña akale ko ke nagane, la ne nane asuñalu asike vanua, apio ko ke ne.

²⁰ A ko osuñalu, oyal kawa ga ototano vena ovisu la telu nene, ana visae avisave otaveve la, ana ve okilali re naña ovisaluñaria, ko na monar otaveve la, vanon in na nemligan la apimin ko.”

²¹ Ana Pita suñalu pito tano vanua, ana pisu la telu nene, ana naga pisi pan la, naga pisape “Inu naña akale inu ke ne. ?Amiu sinemiun inu vanon suri tai yo?”

²² Ana la apisatañea, apisape “Ee, yerkawa na kilaen mara nene, Konilias, naga pitetalia imimi mepimin ko, vena oimi garu m̃ana, vena naga loge re visena lañas tan ko. Navisi kiena ne Ntewa tai naga pisa pania pisape naga vio ko oimi puna sanene. Kiamimi yerkawa nene, naga pe pe yere Yu re tai poli, ana naga pe yaru mesmesu tai naña naga tarar luen ga kiamiu pogos na leniena la punu ga silaga, ana le Israel m̃ena ga lala nae e kiamimi yo nene akekaran

naga paṽisi. Naga ke naṽa pitetalia imimi mepimin ko narui, nane mesike e nini vanon ne.”

²³ Ana vanon naṽa mrae pito ke tano rui, ana Pita ṽerear la nene aṽeke amio naga e yuṽa naṽa naga sike ea, vena kolulagi ke ga wa ana la punu ga atove.

Pita pa mialiali Konilias

E yemlagi ke sina ga, Pita pa amio la nene, amio ke ṽena ga nalelagaena taṽena laṽasia nae Soṽa, la apa ṽena ga amio la.

²⁴ La apano, yemalo wola ga mrapa komsusa, la amono, ana yemlagi ke sina ga la apa aporu ga Sisaria nene na wa. E yo nene, Konilias sike amio namratava ṽana lala, a naga pio ke ṽena ga kiena erau laṽasia vena la aimi asuṽate Pita lala.

²⁵ Pogos naṽa Pita pimi tol uṽa ṽana ne Konilias, Konilias pa pitaweā, mloru pito tano e lana, sa naṽa mlotu naga.

²⁶ Ana Pita tarlua ke sina ga pa metava, pisa pania, pisape “E, awis, ko osuṽalu. Opisu ke ne, in na nepe yeririna ga.”

²⁷ Ana Konilias suṽalu, ana lalua asiar asunu lilue, ana apa loyuṽa, naṽa e pogos ke nanene narui Pita pisu yeririna la mokliu naṽa asuṽate ke naga loyuṽa.

²⁸ Ana Pita pisi pan la narui, pisa pisape “Amiu asuṽa akilia ke naṽa e lepas nen kiamimi lotuena imimi le Yu lala, naṽa imimi na taṽatete meva loyuṽa e yuṽa ṽana ne yaru taṽena la naṽa la pe ape le Yu re poli, pona meve erau wo memio la. Ana nagane, Ntewa naga pian inu

merarava po, pisape pe pon re nevisu viowa e yaru laḡasia naḡa nevisave la apiowa ga, pona la ape kororaki ga.

²⁹ Komin suri ne nanene naḡa Ntewa naga pian inunia, inu pe nepisaluḡar re la nene e pogos naḡa apimin inu poli, nesape taḡatete neiḡasu, ana nepimi ga. ?Ana in na sineun nesape amiu avisawal li van inu, avisave amiu apio inu asape neimi vanon ya?”

³⁰ Ana Konilias pisataḡe Pita, pisape “Ee, potena paḡisi. Nanagane legiena telu ḡaro pa rui, mesmesun e pog suri nene narui, e mrae telu naḡa yepekilavi, in na netoḡa ga ḡau loyumuḡa, nesumuḡa nekila ke leniena na yepekilavi. Nesumuḡa nemlen ke sane, ana nemilan ga navisi tai naga pitomi sum̃alu ga sike e marau, naḡa naga ḡana kulsoḡa pilavila po na po.

³¹ Ana naga pisi pan inu, pisa pisape ‘Konilias, Ntewa naga sum̃a mloge ke kioḡa leniena la ne, a naga sum̃a sitoḡal ke ḡena ga kioḡa ḡelaga wo la naḡa ko osumuḡa okila ke pa la naḡa pe kiela suri re poli.

³² Ana ko na monar okila sanini: ko na monar oligan yaru laḡas ava Soḡa, komin yaru tai, vena naga wasuḡe ke sina ga amio la aimi puḡa. Yaru nene, kiena kia wetelu Saemon Pita, a naga pa sike e yumuḡa ḡana ne yaru taḡena naḡa naga ḡena ga kiena kia Saemon, naḡa naga, kiena yumuḡaena naga miyumuḡaen ke suri lala e kulus nen puluk. Pisi na kioḡa yeririna lala akilia alual yumuḡa ḡana ne Saemon nene garo lavisin sive.’

³³ Navisi nene pisi pan inu sanene, ana nane

kila na nepitetalia ke yaru la nene apitoṃasun ko vilaga, a nepisa potena pan ko paṃisi komin kioṃa nasinewoena naṃa ko opam pun imimi e yo nini. Ana ita punu ga tesike e yo nini e marana ne Ntewa, vena imimi meloge visena naṃa Ntewa pisa pan ko vena ko ovisa van imimi.”

Pita pis pa Konilias lala

³⁴ Pita mloge visena la nene, ana naga pisa pan la, pisapenua “Po paṃisi, a nepisa potena paṃisi naṃa amiu amla pogos nene pan inu, vena nekilia nevis van amiu. Nekekara paṃisi, komin naṃa nanagane nepisu kilale sa naṃa lelaga paṃisi naṃa Ntewa naga pe ṃaveve re yaru taṃena la poli.

³⁵ Yere Israel, pona yaru naṃa pe molue re kome lus nene poli, pona yer pe ke sina ga, ana visae naga vatanon Ntewa, kila ga sur la naṃa Ntewa naga sinenania, ṃisi na Ntewa kekaran naga.

³⁶ “Visena naṃa Ntewa naga mligan pimi pan imimi le Israel lala, amiu akilia ṃisi rui, naṃa naga lologena wo tai naṃa pisawal pisape yeririna kilia tol suṃare naṃa pe lelaga e Yesu Kristo, naṃa naga pe Suṃe kiena ne yeririna punu ga na yomarava nini.

³⁷ A amiu akilia kana suniena nena, naṃa nanua sumo, ana Yoane Nakeena naga pimi mlologon kiena nakeena nene, a siraun naga nene, ana pupia suri ne ṃalivin ita, siar garo Kalele, pano pano tol make ga yo punu ga e lepas naṃa Yutea.

38 Pupia suri nene, nane Yesu nae Nasaret nene amio yum̃aen kerkeviu la naṗa naga, naṗa Ntewa naga mligan kiena Ninuna Wa pan naga, pulemamaga ruru keviu e naga, a naga mligan nam̃areraena keviu pania, ana Yesu naga sum̃a pa kare ga e yo punu ga, kila ke yum̃aena wo lala a kila ruru ke m̃ena ga la naṗa Yermare naga sum̃a kila kare la ke paṗisi. Yesu kila ke suri la nene, komin naṗa Ntewa naga sike amio naga.

39 “Ana suri la nene naṗa naga kila garu Yerusalem, a e lepas taṗena m̃ena ga lala e kiamimi purvanua imimi le Yu lala, imimi li nalologena la, mesum̃a mepisawal ke suri la nene pan yeririna lala. Imimi mesum̃a mepi-sawal ke naṗa kiamimi yerkawa lala la asuar naga e laki torovia, ana naga mare,

40-41 ana e kana legiena na telu, Ntewa kil-amalia sina ga naga. Ana Ntewa naga kila imimi laṗasia mepisu naga, a imimi metotano memio naga, imimi mekinana a memun wii memio naga. Ana Ntewa naga pe taṗan re naga imi vaeme sanene va yaru la punu ga poli, ana naga vaemen imimi ga la naṗa Ntewa naga mliganar imimi sanene, vena mevisawal va yeririna taṗena lala mevisave Yesu naga mal si rui.

42 A pogos naṗa Yesu sike amio imimi sanene, naga pisi pan imimi, pisape imimi monar melol-ogon kiena lologena wo va yeririna punu ga, a imimi monar mekila merarava van la mevisave Ntewa mliganar naga taaga vena naga liṗere yeririna lala, sane la naṗa amare ṗisi rui a amio m̃ena ga la naṗa yokorena la amal ke e pogos

naliṗereena wa.

⁴³ Nanene naga Yesu ke ga naṗa navisawalena lala apisawal naga nanua sumo rui, naṗa la apisape ṗisi na Ntewa naga viewo mlamulena viowa lala kiena ne yeririna la naṗa la amlelaga e kiena kia, la aviawa e naga.”

Ninuna Wa mloru pitomi e la

⁴⁴ Pogos naṗa Pita sum̃a pisi ke sanene wa, ana amilan ga naṗa Ninuna Wa pitomi tano pa tol la nini naṗa asum̃a amiyagogon ke naga.

⁴⁵ Ana li nalelagaena taṗena la naṗa amligan yo Soṗa la amio Pita apimi, ape le Yu lala, ana lala amilan manene la suri nene, komin naṗa pimi tol pogos nene, ana lala am̃ape Ninuna Wa naga pe nalaena tai naṗa Ntewa mligan ga pan le Yu lala.

⁴⁶ Ana nanagane, ana apisu la nini naṗa pe ape le Yu re poli, apisi e visena taṗena lala, asum̃a amiyeluar manene ke Ntewa keviu paṗisi, ana akilia asape Ntewa mla m̃ena ga Ninuna Wa pan la naṗa pe ape le Yu re la poli.

⁴⁷ Ana Pita pisi pan la naṗa amio naga, pisape “!Amiu apisu ke ne! Nanagane, lala nene akus Ninuna Wa sa ke ga naṗa ita tokus sumo. Sanene, ana tetaṗatete m̃ena ga tevisaluṗar la tevisa ve tekee la re e wii.”

⁴⁸ Ana Pita pis pan Konilias lala, pisape akeela e kia kiena ne Yesu, ana ṗisi na, la akeela.

Ana la am̃areran m̃ena ga pa Pita vena naga sike re laa amio la wa e legiena si laṗasia.

11

Pita mla navisayuena pan nalelagaena lala garu Yerusalem

¹ Ana pe yam piavi re poli, ana lologena nene pano-o tol nalologena taņena lala garu Yerusalem amio m̃ena ga nalelagaena taņena lala e lepaš wetelu na yo Yutea, pisape yeririna laņas naņa pe ape le Yu re poli naņa lala amlelaga e lologena wo kiena ne Ntewa rui.

² Ana nalelagaena laņas nae garu Yerusalem lala asitom manenea apisape nalelagaena taņena lala naņa pe ape le Yu re poli, la m̃ena monar ave řaviu vena ave sa le Yu lala, ana pogos naņa Pita naga pavini ma Yerusalem la apisa nene kare naga piowa pařisi.

³ Lala apisa pania, apisape “?Sanape naņa ko opa osike omio yeririna kar lala naņa pe ape řaviu re poli, naņa ko okinana ke m̃ena ga omio la?”

⁴ Ana Pita naga pisi pan la, siar e kana purřes nena, naga pisawal ruru suri punu ga pan la, naga sun pan la sanini, pisape

⁵ “Nanua sumo, nesike Soņa, ana pogos tai nesum̃a nemlen. Nesum̃a nemlen sanene pano-o netopopog ga neteke narui, ana nepisu suri tai sane pupia kanus tai, naņa naga molue metava ma e peni pitomi tano, naņa asu m̃a atarar ke mrapuna varoka, asu m̃a amligan malumun ga pitomi tano, naga pitomi tano lavisin inu.

⁶ In na nepisu ruru loyum̃a e kanus nene, ana nepisu sur mali lala na um̃a amio suri mali lala

na yom̃arua, amio lom̃ara lala a nopi lala, amio manu lala, la asike loyum̃a ea.

⁷ Nesum̃a nepisuvisu ke sanene, ana nemloge pulgona yaru tai pisi pan inu, naga pisape ‘Pita, ko osum̃alu, owem̃ar suri tai nene, okania.’

⁸ Ana nepisape ‘!Peraga Suṣe, taṣatete ve sanene! Suri la ne sanene naṣa pe mesmesun re nena akan poli, a naṣa imimi le Yu lala memlonia, nesum̃a nemilon ruru silaga.’

⁹ “Ana nemloge pulgona naṣa pitomi metava e peni naga pisi sina pan inu, naga pisape ‘Suri naṣa inu Ntewa nepisa rui nesape naga mekiki ga, ko ve ovisa re si ovisave naga namname.’

¹⁰ Nemloge visena na m̃alivin inu sanene yam telu ṣisi, ana kanus nene amio suri la naṣa asike ea aṣure si pa metava.

¹¹ “Ana e ruru nena ga e pogos nene, yeririna la telu apimi aporu e yum̃a naṣa imimi mesike ea, naṣa yaru nae garu Sisaria tai naga pitetalia la telu nene apimi vena aure inu neva sina nemio la.

¹² Ana Ninuna Wa naga pisi pan inu, pisa pisape ‘Ko na ve ositom re ovisave ve okekaran re naṣa ova omio la telu nene,’ ana inu nepa ga, a orueta taṣena la orai nena nini nae Soṣa la m̃ena ga apimi amio inu. Imimi mepano-o, meporu Sisaria, ana lala aṣure imimi mepa e yum̃a m̃ana ne yaru nene, Konilias.

¹³ “Ana mepa loyum̃a, naga sun pan imimi, pisayu sanape naṣa naga pisu navisi tai m̃alivinia sum̃alu nenaga se marana loyum̃a e m̃ana yum̃a, ana navisi nene pisi pania, pisa

pisape 'Ko oligan visena va garu Soña, vena yaru nañani Saemon Pita naga monar imi visu ko.

¹⁴ Yaru nene naga imi visawal lologena tai van amiu ana visena nene naga kilia tamalia ko amio na mratava moña lala.'

¹⁵ "Ana pogos naña Konilias naga pisi pisi, inu towe re nepisi pan la, ana e ruru nena e pogos naña nesuña nesiari nepisi ga na wa, ana Ninuna Wa pitomi e la sa ga naña pitomi p̄esan e ita nanua sumo rui.

¹⁶ Nepisu suri nene, ana nesitoñal visena kiena ne kieta Suñe, naga pisa nanua sumo, pisape 'Yoane naga kee amiu e wii, ana ve ve piavi re, ana amiu akus nakeena naña e Ninuna Wa.'

¹⁷ Ana ita le Yu lala, naña ita temlelaga rui e kieta Suñe Yesu Kristo, Ntewa naga mla kiena Ninuna pan ita, sane nalaena tai, ana pogos naña nepisu naña Ntewa mla m̄ena ga nalaena na sanene pan la naña pe ape le Yu re poli, ana suri nene kila merarava ruru pan inu naña sane nanagane, pe pe pon re naña nevisave yeririna la nene la tañatete aimi loyuma amio ita. !In na nepe ai nini naña vena nevisaluñar Ntewa sanene, visae naga sinenan visave kila sanene van la?"

¹⁸ Ana pogos naña le Yerusalem la nañani amloge visena kiena Pita, ana la pe apisa re si suri tai pan poli, ana la akekarania, amiyeluar Ntewa pañisi, la apisa apisape "¡Lelaga pañisi naña ne! Nanagane ga ne ita tepisuluñar rui naña Ntewa naga kekara m̄ena ga pañisi pan la

naṣa pe ape le Yu re poli, ana naga mla m̃ena ga pulmas pan la vena lala akilia avilopu la, a vena akilia atol malena lelaga e naga.”

Pegas nen li nalelagaena lala nae garu Antiok

¹⁹ Ana nanua sumo, pogos naṣa Sol lala aṃem̃ar Stipen naga mare rui, Sol la nene la akila kare ruru m̃ena ga nalelagaena taṣena lala garu Yerusalem paṣisi, ṣisi na nalelagaena la nene la moki apuretetai apeve taaga. Laṣas aṣure manene laa apa perina apano-o atol lepas naṣa Ponisia, laṣas aṣure asum̃a akus waa lala apano atol purvanua naṣa Saepras, a laṣas apa laa ga waa, apa e kumali keviu tai, naṣa kiena kia Antiok. A pogos naṣa lala asike e yo la nene, la asum̃a amlologon ke Nalologena Wo nene, ana la asum̃a amlologo ke ga pan la naṣa ape le Yu ga sa naṣa lala.

²⁰ Ana siraunia, gar yo naṣa Antiok, nalelagaena taṣena lala naṣa amolue e lepas na Saerin a purvanua naṣa Saepras, lala apimi m̃ena ga, amlologo, ana la asum̃a apisasawal ke Nalologena Wo kiena ne kieta Suṣe Yesu pan m̃ena ga la nae Antiok naṣa la pe ape le Yu re poli.

²¹ Ana naṃareraena kiena ne Ntewa sum̃a pimi keviu e la nene, a yeririna la moki naṣa amloge kiela visena lala, ana lala amlelaga e Yesu, la apilopu la apimi e naga.

²² Ana nalologena na suri nene pimi tol kili-gana ne ṣegas nen li nalelagaena lala garu Yerusalem, sape visena kiena ne Ntewa pa tol pa

li tařena la rui la nařa pe ape le Yu re poli, ana la apitetalia Panařas pa garu Antiok vena naga visuli sur la nene wa.

²³ Pogos nařa Panařas naga poru e yo nene, naga pisu suri nene pe lelaga pařisi, nařa Ntewa naga pisa ruru malena kiena ne yeririna la nene keviu pařisi, ana kila naga kekara keviu pařisi ea, řisi na naga sukol visena lala pan la vena la atarar Suře m̃arera e losinela lala wetelu, e pogos nařa po a pogos nařa piowa.

²⁴ Panařas naga kila sanene komin naga pe yaru tanea tai, nařa Ninuna Wa naga pule e naga, a naga piawa m̃arera e Ntewa, ana sanene, yeririna la moki apimi e Ntewa e pogos nene.

²⁵ Ana Panařas naga pisu sane yum̃aena keviu garu Antiok, ana naga pisu sape popon va tol garo pupia pulkumali nařa Tasas, vena kaleli Sol, vena were naga imi iila yum̃aena.

²⁶ Pogos nařa naga m̃alia, ana pure naga la lua ařasuře si apimi apa Antiok. La lua asike amio nalelagaena lala e yo nene, ana lala apian yaru la moki, amiyum̃ae m̃a sanene pano-o tol kas wetelu taaga. E kumali keviu nene Antiok, ana li tařena lala la apisa kare towe la nalogena lala, lala apio la asape “La yeririna Kristo lala” pona “Kristin lala,” a nane la apisa řesan ke kia ne nanene narui.

²⁷⁻³⁰ Ana e pogos nene, nalelagaena lařasia nařa ape navisawalena, amolue Yerusalem apimi atol garu Antiok, ana la nene tai, kiena kia Akařas, naga sum̃alu, pisi e nam̃areraena kiena ne Ninuna Wa, naga pisape “Ana řisi na

ve ve viavi re, ana visokarena tai ve keviu imi tol yeririna make ga e purvanua punu ga e kieta lepassia.”

Ana pogos naña nalogena lala nae garu Antiok la amloge visena nene, la apisayuia, ana lala apranaria apisape p̃isi na monar la punu ga akoan kilavaru ya naña la akilia alavia, vena aligan vano van kiela wolai lala naña asike e lepas nae Yutea, vena iila la vena lala asum̃ate ruru pogos m̃arera nene. Ana lala akoan kilavaru la nene, ana lala amligan nalaena nene sike e limana ne Panañas amio Sol, vena lalua nene awar vano van nasumonena kiena ne nalelagaena lala garu Yerusalem.

A visena kiena ne navisawalena nene pe lelaga, komin naña sirau ana pupia pogos m̃arera tai tol yo la nene, sa ga naña naga pisawalia, ana nanene e pogos naña Klotias naga sum̃a pe p̃arin supe ke garu Rom.

12

Yerkawa la am̃e li nalelagaena lala, akila kare la manene laa

¹ E pogos nene, naña lalua añar nalaena nene pimi garu Yerusalem, Parin Supe Erot sum̃a m̃e kare ke p̃egas nen li nalelagaena laṗasia.

² Kiena yaru na mara laṗasia la apa atarar wenla Yoane nene, Semes, ana la am̃em̃ar naga e kiela playu na kilaen mara.

³ Ana yerkawa lala kiena ne le Yu lala la akekaran manene suri nene paṗisi, ana kila Parin Supe Erot naga kila p̃elaga nene pa laa sanene, ana naga pisa pa kiena yeririna la nene

vena ava atarar m̃ena ga Pita. Naga kila nena ga nene e pogos na p̃aṣagena kiena le Yu lala, naṣa la akila Paṣagena Na Sitom̃alena Natamaliaena, amio m̃ena ga Paṣagena Na Kanen Tamṣa.

⁴ Erot sum̃a sitom ke pisape visae pogos na p̃aṣagena nene war ro pae, yokorena naga were Pita va sum̃alu se marana ne yeririna lala, vena la avis vania, a vena la avisa avisave naga monar mare.

Naga narui, yaru la nene apa atarar Pita, ana akoven naga pa e yum̃a na koaena, a la amligan p̃egas nen yeririna na mara la vari vena akirakiravan ruru naga, naṣa p̃egas la nene kiela yaru na kilaen mara la pepe vari ea.

⁵ Ana pogos naṣa Pita sike loyum̃a e yum̃a na koaena sanene, nalelagaena lala la amlen ke m̃arera silaga pa Ntewa vanon naga.

Navisi pimi p̃erelua Pita petan yum̃a na koaena

⁶ Pita pa sum̃a e yum̃a na koaena pano-o, pa tol nena yemalo naṣa Erot naga sum̃a sitom ke pisape e kolulagi, p̃isi na naga were Pita va sum̃alu se marana ne yeririna lala vena la aliṣere naga. E yemalo nene, Pita naga momalio, m̃eke ga likan yaru na mara la lua nene, naṣa la apiar Pita panon lalua nene amio sen lua. A li na mara taṣena lalua, naṣa la m̃ena asum̃a apisuar ke mratava lala na yum̃a nakoena nene.

⁷ Ana verakorena ga, navisi kiena ne Ntewa tai naga sum̃alu sike loyum̃a e yo nene, a pupia yomerarava nenaga e naṣani paṣisi. Ana navisi nene pa kululun purkaunena ne Pita, pio p̃egea, ana pisape “!Ovitaṣili, osuṣalu vilaga!” Ana

sen lua nene la ga amluṗa petan limana ne Pita veraga, luoka ga mloloru pito sike e porotano.

⁸ Ana navisi nene pisape “Oviteran ruru kioṃa kilika na kararen mopom̃a, oyen kioṃa kulus nen lam̃a a mom̃a kulsota, italua tevano.” Ana Pita kila sanene,

⁹ ana naga taveve navisi nene, lalua apano. E pogos nene, Pita pe kilia re pisape suri nene na lelaga poli, pona sanape, komin naga sitom ke pisape naga ṃeni ke ga naṗa.

¹⁰ Ana lalua apa ṃa sane, lalua amiyuve mratava na sumo naṗa yaru na mara sike ea, lalua apa ṃaga amiyuve ṃena ga mratava nalua naṗa yaru na mara sike ea, ana lalua apimi atol pulutava maro na keviu naṗa mrapa na vaen vanua vetan yum̃a nakoena. Pupia pulutava nene la amiyum̃aen e pototo, ana pogos naṗa lalua apimi lavisinia, pupia pulutava nene naga ga pietava, ana lalua aṗaro apa vanua. Lalua amialoro la ga e mrapa apa sane, ana Pita milan ga, navisi nene mligan ke naga veraga, ana Pita naga ga taaga sike na.

¹¹ Ana e ke e pogos ga nene, Pita pisu kilale ya naṗa navisi nene kila ke pania, ana naga pisape “!Aulai! !Lelaga kemua naṗane! Nekilia narui, naṗa nesape Ntewa naga mligan kiena navisi nene pimi vena vinaunlua inu vetan limana ne Erot, a vena tarlua inu vetan suri viowa la naṗa le Israel lala la asum̃a asitom ke asape akila van inu.”

¹² Pita pisu kilale suri nene narui, ana naga pa memes ga e yum̃a ṃana ne anenane Son Mak, kiena kia Maria. E yum̃a ke ga nene narui, la

moki naña la asike pa e rui vena alen wo naga.

¹³ Ana Pita tol yum̃a nene, naga sigariga mratava, ana sira m̃ee nae yo nene tai, kiena kia Rota, naga pimin vena vietava.

¹⁴ Naga pe pietava ruru re poli wa, ana naga mloge kilale pulgona ne Pita naña pisi pania, ana naga kekara na kekara, naga mligan mratava nene m̃eke na, kiriri pa pisawal pan la, pisape “!Pita nañani! !Pita nane sum̃alu sike vanua e m̃ata pulutava rui!”

¹⁵ Ana la apisa pania apisape “!Ko na ve ovisi wowe re sanene!” Ana naga pisa ke sina ga pan la, pisape “!Peraga kemua rui! Nepisokanlae re poli, nepisa ke lelaga ne!”

Ana la apisa ke sina ga pania, apisape “!Peraga! Visae sanene, pona kana yermare ga nene yo?”

¹⁶ La asum̃a apivis ke sanene, ana Pita sike vanua na wa, naga sigariga mratava suluen ga sike na pano-o, ana la apa apietavania. Pogos naña la apietava, la apisu kilale Pita, ana la amilan manene pano-o pañisi.

¹⁷ Ana Pita sisi ga pan la, kuan limana pisape vena avarurula, ana naga sunyu pan la sanape naña Ntewa naga ãerelua naga petan yum̃a nakoena. Ana naga pisa pan la pisape “Popon naña amiu ava avisawal suri nene va Semes nanagane, amio m̃ena ga arueta tañena la nene.” A siraulia, Pita molue ke sina ga, pa tapolou e yo tañena tai.

¹⁸ Ana kolulagi, yaru na mara lala amiyuyuwawa pañisin naña Pita pe mon re si e sen la nene poli, ana la amarau a aminue

kare ga asape p̃isi na aña akila ya narui, la asum̃a apiuviun tan la, asape “?Ana yaru pure sanape, aña naga pa sike pe narui?”

¹⁹ Ana visena pa tol Parin Supe Erot pisape Pita kovio, ana Erot mligan kiena yeririna lala apa akale pano-o, akale pele ga. Ana Erot pisi pa kiena yeririna la naña la apisuar Pita, ana la nene tařatete si avisa suri tai vania, ana Erot pisape akoven plan la nene, la awe moñar la amarmare.

Ana siraunia, Erot mligan si yo naña Yutea, pito garove sike e pupia pulkumali keviu naña Sisaria.

Suniena na marena kiena ne Parin Supe Erot

²⁰ Ana e pogos naña Erot naga m̃ene ke nalelagaena lala wa, ana naga sum̃a peveyu keviu m̃ena ga amio yeririna na pupia pulkumali lua nene Taea amio Saeton, pano pano-o kila yeririna na kumali keviu lua nene amarau pařisi, naña asape visae veveyuena nene imi viowa p̃isi na yoko m̃arera van la vařisi. La nene asitom sanene komin naña la asum̃a amalin ke ga kinanena la naña la ařar ga e porotano tai kiena ne Erot nene. Ana la amligan kiela yerkawa lařasia vena la aimi akila mara wo amio Erot. Ana la nene apa ape erau wo amio yerkawa kiena ne Erot tai, naña naga kiena kia Plastas, vena naga kilia iila la a naga kilia kila mrapa naña la akilia avis amio Erot vena asu ruru sina e sum̃arena amio naga.

²¹ Ana Erot pisawal legiena tai pisape la akilia aimi avisu naga ea, ana e legiena nene la apimi.

E pogos nene, Erot mien m̃ana pupia kulsota wo lala, sa naṗa naga pe pupia ṗarin suṗe, a naga totano e kiena pupia yo na totanoena, ana naga toṃa mligan ke visena tai pan la.

²² Ana la nene amloge kiena visena nena, ana la sinelan asape akila kotalia yo pona aṃa sanape, ana la apioni manene pa metava, la apisa apisape “!Ee, nanene pe yeririna re na pisi nene poli, pona na nene na Ntewa ga nene yo, aulai!”

²³ Ana Erot mloge visena nene, ana kekarania, a naga ṗarwar m̃ena ga naṗa la apisape naga Ntewa, ana mesmesu e pogos nene, navisi kiena ne Ntewa tai pimi m̃e naga, komin naṗa naga pe pisaluṗar la re poli, pisape la monar ayeluar ga Ntewa, a la monar ve ayeluar re yaru. A pe piavi re poli, ana pulen ga kular viowa lala akaria akaroro sinena ana naga mare.

²⁴ A e pogos nene, pe suri koren ga naṗa yeririna la ne sane Erot nene la asum̃a akilali naṗa akila yum̃aena kiena ne Ntewa vito tano, ana visena kiena ne Ntewa naga sum̃a kapuru kekei ke pa e yo punu ga, a sum̃a ṗar ke mras moki liu.

²⁵ Ana Panaṗas amio Sol, lalua amla nalaena naṗa li nalelagaena lala nae garu Antiok la akuan rui, amla pa nasumonena lala kiena ne nalelagaena lala garu Yerusalem, ṗisi ana lalua apitove, lalua aṗasuṗela sina ga apa Antiok, a e pogos nene, lalua aṗure Son Mak taveve la.

Amiyawa Panaņas lalua Sol

¹ E p̃egas nen li nalelagaena lala garu Antiok naņani, ana yeririna laņasia la asum̃a naņa ape li navisawalena lala, a laņasia naņa la ape li navianena lala. La nene ana laņasia la kiela kia sanini: Panaņas, a Simion Kuluyepe Malolo, a Lusias nae Saerin, a Manaen naga nanua sumo, naņa namratava m̃ana Parin Suņe Erot la akuslua naga pogos naņa lalua Erot ape sisi ke ga wa, a amio la nene Sol naga m̃ena ga pe lala yaru tai.

² Ana pogos tai, la nene amio li nalelagaena taņena lala, la amonsilu ga, ana asum̃a amlotun ke Ntewa, ana Ninuna Wa pisi pan la, pisape “Amiu akilalua Panaņas amio Sol vetan amiu nanagane, ana amiu avisir plan lala lua naņa akila yum̃aena tai naņa in na sineun nesape lalua monar akila.”

³ Ana siraunia, lala amonsilu ke sina ga pogos tai vena alen, ana la apuarar p̃arina ne Panaņas lalua Sol, ana amlenwo lalua, p̃isi na amiila lalua apano vena akila yum̃aena kiena ne Ntewa.

Panaņas lalua Sol aporu garo Saepras

⁴ Ana sa naņa Ninuna Wa miila Panaņas lalua Sol sanene, lalua amligan yo Antiok, ana lalua apitomi e pulkumali naņa Selusia naņa m̃eke garo losi, ana lalua amiyai e waa tai, apa aporu e purvanua naņa Saepras.

⁵ E purvanua nene, ana lalua apa ura e kana pupia pulkumali nena naņa Salamis, ana lalua apa e yum̃a lala nalotena kiena ne le Yu lala, ana lalua asum̃a apisawal ke visena kiena ne

Ntewa. Ana e pogos nene, Son Mak naga sikol ke lalua nene na wa, ana naga sum̃a miila la ke e yum̃aena.

⁶ Ana la telu nene amiyal ke e purvanua nene, apitom atol kana luas taṣena, e kana pulkumali keviu taṣena tai naṣa Papos. Ana e yo nene, apisu yaru tai naṣa kilia kilaen m̃aki m̃eke e yo nene, naṣa naga pe Yu tai, kiena kia Payesu, ana apio m̃ena ga naga e visena kiena ne le Kris lala asape Eliñas. Yaru nene naga sum̃a pisokan kar ga sape naga pe yaru navisawalena tai kiena ne Ntewa.

⁷ Ana yaru na kiliaen m̃aki nene, naga pe yerka wa m̃ena ga tai e yum̃aena kiena ne ṣarin suṣe na purvanua nene, naṣa Sese Polos. Ana ṣarin suṣe nene, naga pe yaru tai naṣa naga kilia ruru suri po, ana naga pio Panaṣas lalua Sol sape aimi avisu naga, komin naṣa naga sinenan sape loge visena kiena ne Ntewa tan la.

⁸ Ana pogos naṣa lalua apimi, ana yaru na kiliaen m̃aki nini naga kawē kiela visena, taṣali naṣa visaluṣar la, a taṣali naṣa kila kare sitomena kiena ne ṣarin suṣe nene naṣa naga taṣatete kus lelagaena e Yesu.

⁹ Ana Sol, naṣa naga asum̃a apisa m̃ena ga kiena kia asape Pol, naga pimi pulemamaga e Ninuna Wa, ana kiena natamariaena m̃arera nene miyur yaru na kiliaen m̃aki nene,

¹⁰ ana pisi pania, sape “!Ko na ope narina Yermare ruru nena ga napo! Suri punu ga naṣa po, ana ko pe sinom̃an li re nena ga, ana ko na opulen ga visokanena a ṣelaga piowa ga lala. Visena lelaga lala kiena ne Ntewa, ana ko na

osum̃a opilon la silaga apimi ape visokanena ke sina ga.

¹¹ Nanagane ga ne, yoko ovisu limana ne Ntewa imi tol ko ruru nena ga. Nanagane yoko kilamaram̃a imi ve kilamara p̃ala, p̃isi na ko otaṗatete ga ovisu legiena ve piavi li m̃a ga.”

Ana veraga ga, ana yaru nakiliaena m̃aki naṗani naga pisu sa naṗa m̃au tai na yom̃arua naṗa malolo manenea pimi kalwo kilamarana, ana naga mom̃a mial wowe ga sanene narui naṗa taṗali sape lual re yaru tai naṗa tarar limana ana were vano.

¹² Ana pogos naṗa p̃arin suṗe naga pisu suri la nene, ana naga mlelaga e visena kiena ne Ntewa narui, ana pogos naṗa Panaṗas amio Pol apian naga e visena wa la nene, ana naga milan manene paṗisi, pisu po na po.

Pol lalua Panaṗas apa si Antiok taṗena, e yo lepas naṗa Pisitia

¹³ Ana Pol la amligan yo Papos, ana akome waa apitove, ana apa ura e yo lepas naṗani Pampilia, ana la amiyal apano atol pulkumali keviu nene Peka. Ana e yo nene, ana Son Mak naga mligan la, naga pe taveve la re si poli, ana naga p̃asuṗe sina pa Yerusalem.

¹⁴ Ana Pol lalua Panaṗas, lalua amligan yo Peka, ana amiyal apa re laa sane apano aporu e yo lepas naṗa Pisitia, apa atol m̃ena ga pulkumali keviu tai naṗa kien kia m̃ena ga Antiok. La asum̃a e yo nene, ana e Legiena Wa, ana apa loyum̃a e yum̃a na leniena kiena ne le Yu lala, ana atotano amio yeririna lala.

15 Ana li nasumonena lala la akila lotuena, pano tol pogos naña apuloyu Visena Wa, ana apuloyu nawuloena tai e navisaluaena kiena Mosis, a tai e tusi kiena navisawalena lala. Ana pogos naña nawuloena la nene p̃isi narui, ana li nasumonena lala apiun tai Pol lalua Panañas, la asape “Wenlamimi lala, visae amiu lua amlarar ke visena tai naña kilia iila malena kiena ne yeririna lala, ana imimi sinemimin mesape amlua avisa van imimi.”

16 Ana Pol suñalu, ana koan limana, naña sape ava ruru la ana ayagogon naga, ana naga p̃isi pan la, pisape “Poga ga, ana in na sineun nesape nevisa ve sanini, amiu le Yu lala, amio li taña la naña amiu m̃ena ga asum̃a amlelaga ke e kiamimi Ntewa, ana amiu punu ga ayagogon ruru kiau visena nini.

17 Kieta Ntewa nene, naga ke narui naña naga pisir plan kieta li marua la nanua sumo, a naga ga naña kila la apimi ape moki pañisi e pogos naña amiyum̃ae korena ke ga garu Isip, a naga ga ke sina ga naña p̃ere plan la e pogos m̃arera nene, e kiena nam̃areraena keviu.

18 Ana naga sumon la amolue apa e yokorena, ana amiyal m̃a e yo nene pa tol kas lualima yam vari, ana yam moki naña e pogos nene ana apilopu m̃asila pan Ntewa, ana naga pe mligan la re nena poli.

19 Ana pogos naña la apimi atol purvanua nene Kenan, naña Ntewa pisaar pisape tañan van la, ana naga m̃ene plan lus la olua kiena ne li taña la naña apimi asike e yo nene rui, ana siraunia ana mla porotano nene pan repita lala, la ape

ṗarunia, ana lala apa asu wawa asike ea.

²⁰ Siar e pogos naṗa apa garu Isip sumo, ana pimi m̃a pano-o tol pogos naṗa aṗasuṗe la sina apa loyum̃a e kiela purvanua, tol kas pe suri tai sane ponotia vari lualima yam lima.

“Ana e pogos naṗa asu wawa asike e kiela porotano sanene, ana Ntewa pisir plan kiela suṗe lala, naṗa asumon la a aliṗere la, ana suṗe la nene la amiyum̃ae m̃a sanene pano-o tol lala yaru maro nini, Navisawalena Samiuel.

²¹ Ana la apisawal asape la pe sinelan re si suṗe la ne sanene poli, ana la apisa pa Samiuel asape naga lual re yaru tai naṗa naga kilia ve kiela ṗarin suṗe keviu. Ana Ntewa kilologia Sol, narina ne Kis, pan la, naṗa naga pe lus kiena Pensiman, ana Sol naga pimi pe kiela ṗarin suṗe keviu nasumo, ana naga pisuar la pano-o tol kas lualima yam vari.

²² Siraunia, ana Ntewa kilalua sina Sol, ana mligan Tepet kus lelena, ana Ntewa naga kekaran manene Tepet paṗisi, naga pisayu sape ‘E Tepet nini, narina Sese, ana nepisu nesape netol yaru tai naṗa kiena ṗelaga torokin ruru nena ga kiau sitomena, ana nekilia nesape naga ṗisi na naga yum̃ae ga va sa naṗa in na sineunia.’

²³ Ana Ntewa pisaar pan repita la nanua sumo sumo laa rui, sape ṗisi na naga werelua lus tai kiena ne yermarua Tepet nene, ana ligam naga van ita le Yu lala, ve kieta Natamaliaena, ana suri nene Ntewa kila pa e yaru naṗa Yesu rui.

²⁴ “Sumonia, pogos naṗa Yesu nene pe pimi re

poli wa, ana Yoane Nakeena sum̃a mlolog ke pan ita, sape 'Amiu monar avilopu amiu, ana amiu monar ava e nakeena.'

²⁵ Ana pogos naṗa Yoane nene lavis ga kila punu yum̃aena la naṗa Ntewa mla pan narui, ana naga sum̃a piun ke tan yeririna lala, pisape '?Amiu am̃ape in na nepe Navisaarena? Inu nevisa van amiu, in na pe nepe yaru re nena naṗa amiu asum̃a asum̃ate ke poli, peraga. Ana siraun inu, ana naga sum̃a pimi ke ne, a naga po naṗa po, a naga pe yaru wa manene laa, ana in na nepisu sane inu pe nemesmesu re naṗa neve yaru na kiena yum̃aena ga poli, inu pe netorokin re neva lavisi puna poli naṗa nowar plan kiena kulus nen lana.' "

Pol pisape yerkaawa kiena ne le Yu lala, la ke naṗa am̃em̃ar Yesu narui

²⁶ Ana Pol pisa pan la, pisape "Wolai lala, amiu laṗas naṗa ape le Yu ruru lala, naṗa am̃alivi e lus kiena Epraam, a amiu laṗas naṗa ape li taṗena lala, ana amlelaga ke e kiamimi Ntewa imimi le Yu lala, ana sineun nesape monar avisu kilalea avisave ita ke narui naṗa Ntewa mla visena na natamaliaena pan ita rui, kila nesum̃a neṗar ke pimi pan amiu ne.

²⁷ Lala nae Yerusalem amio kiela yerkaawa lala, la pe apisu kilale re nena Yesu poli e pogos naṗa naga pimi, a pe apisu kilale re asape naga pe Natamaliaena poli naṗa li navisawalena la apisayu e Visena Wa la naṗa apuloyu silaga e Legiena Wa lala. Sanene, ana pe apisu kilale re

poli, naþa la akila visena kiena ne navisawalena la moki apimi ape lelaga, komin naþa la ke nene narui la amlipere kiela Navisaarena nene asape naga monar mare.

²⁸ La pe amlal re nena suri tai poli naþa torokin naga mare vanonia, ana la amãreren pa Paelat vena naga monar tamãan visave la akilia awemãaria.

²⁹ Ana la akila piowa ga pania taveve ga ya naþa li navisawalena lala apisawal nanua sumo la rui naþa asape þisi na yeririna la akila vania, vano vano awemãar naga e laki torovia, ana siraunia la akus tasnena pano, amligan mneke e puluve.

³⁰ Ana Ntewa tamalia ke sina ga naga petan marena,

³¹ ana e legiena laþasia, moki li mna ga, ana naga sumã malmãalivin kiena yeririna lala naþa sumo lala asu amio naga garu Kalele, a naþa ataveve naga apami metava ma Yerusalem. Ana la naþa apisu Yesu sa nene rui, nanagane la ke nene narui la asumã apisasawal ke pan yeririna lala asape naga mali sina petan marena.

³² “Ana nanagane, e yo nini, imimi lua mepimi pun amiu naþa memla Lologena Wo nene pimi pan amiu. Imimi lua mepisawal pan amiu, mesape suri wo la naþa Ntewa pisaar pan repita la na sumo, pisape þisi na kila van kiena yeririna lala,

³³ ana nanagane suri la nene apimi ape lelaga

13:28 Mat 27:22,23; Mak 15:13,14; Luk 23:21-23; Yoan 19:15

13:29 Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Yoan 19:38-42

13:31 Yumãena 1:3

ru i e ita narin mapila lala, a e ita li taḗena m̃ena ga la naḗa temlelaga e naga. Ana ita tetol suri wo nene e ga e kieta pogos nini, naḗa Ntewa mligan Yesu pimi tano e yomarava nini, ana tamalia ke sina ga naga petan marena.

“E Visena Wa, Yauena marana lua naga pisayu suri nene, naḗa sape

‘Kiau sisi, nepisu sane ḗane ko opimi ope naruu, a nepimi nepe arimoḗa kemua lelaga.’ Yauena 2:7

³⁴ Ana e lepas naḗa Ntewa kila Yesu mali sina e marena, naḗa naga taḗatete va sina ga e puluḗili pogos taḗena, e lepas nene ana visena lua na Visena Wa la apisa rui. E visena tai, ana Ntewa pisa sanini, pisape

‘Navisa ruruena wa la nini naḗa in na nepisaar pan Tepet sumo rui, la asum̃alu m̃arera asike ga wa, ana nanagane nela van amiu narui,’ Ais 55:3

³⁵ ana visena na lua na lepas nene, sike sina ga e Yauena tai, naḗa yaru naḗa siria pisi pa Ntewa, pisape

‘Pisi na ko na taḗatete okilia otaḗan kioḗa yaru wa visu marena, pona tasnena menun pogos tai.’ Yauena 16:10

³⁶ “Ana visena la nini pe apisa re yermarua Tepet nanua sumo poli, komin naḗa sirauḗa naḗa naga kila yum̃aena kiena ne Ntewa pan kiena yeririna la pano pano-o, naga mare ga, ana asin naga m̃eke amio repina lala, ana tasnena mon m̃a pano menun.

³⁷ Ana visena la nini apisayu ga Yesu nini, apisayu naḗa naga tasnena pe pa piowa re

sanene poli, naga Ntewa pisirlua sina ga naga mali sina.”

Pol sape naviewoena naga ñeke ga e Yesu

³⁸ Ana Pol sape “Wolai lala, visae sanene, inu sineun nesape monar akilia ruru suri nene, sape e ga e Yesu nene, ana Ntewa sum̃a kila pan ita lua sape naga piowo punu kieta mlamulena piowa lala.

³⁹ Navisaluaena kiena ne Mosis tařatete were plan ita lua vetan kieta řelaga na mlamulena viowa lala, ana ko ai, nařa visae olelaga m̃arera e Yesu, ana řisi na naga war plan kiom̃a řelaga na mlamulena viowa nene vetan ko.

⁴⁰ Sanene, ana monar avisuar ruru amiu, komin nařa visae peraga, ana řisi na amiu ve sa nařa visena tai kiena ne navisawalena lala,

⁴¹ nařa naga pisa pisape
 ‘!Amiu apisu ke ne! Amiu asum̃a apitalia kare suri wa lala,
 ana nanagane ga ne ana yoko avisu kilale ga na wa, siraunia amare.

Komin nařa in na nesum̃a nekila ke yum̃aena tai likan amiu e pogos nařa amal ke ga wa, ana asum̃a apisavan ruru merarava pan amiu, ana amiu na pe sinemiun re alelaga e poli.’ ” Ařa 1:5

Yeririna nae Antiok lala akekaran visena nene kiena ne Pol

⁴² Ana Pol pisi pan la řisi, ana la apa vanua, ana yeririna la apimi apiun m̃areran tan Pol, asape “Imimi sinemimin mesape e Legiena Wa nařa pimi ke ne, ana řisi na amlua awasuře

amiu si aimi, ana avian imimi re laa ga wa e suri la nene.”

⁴³ Ana pogos naña Pol lalua Panañas apano, ana le Yu la moki amio m̃ena ga yeririna tañena la naña apimi sa ga ape le Yu la rui, apimi amiyaloro ataveve lalua apano naña asape asun re laa sane wa. Ana nalologena lua nene apisi amio la, ana apisa pan la asape la monar awasine manene laa Ntewa sane wa, a lala monar atañali naña ava re laa loyuma e kiena lemamiena.

⁴⁴ Ana sa naña la apisa pa Pol amio Panañas rui, e Legiena Wa tañena naña sirau pimi, ana pulen ga le Yu lala, a pulen m̃ena ga yeririna tañena lala e pulkumali nene apimi sina lele taaga, naña asape ayagogon Pol lologon Visena Wa kiena ne Ntewa.

⁴⁵ Ana pogos naña yerkawa kiena ne le Yu lala apisu yeririna moki tañena la nene, ana apielue narui, ana la asuma apisa kare Pol, asuma apisa pan yeririna lala asape naga suma pisokan ke ga nene.

⁴⁶ Ana Pol amio Panañas lalua pe sinela kurkur re poli, ana lalua asuma apisi molmolue ga narui, a lalua kiela visena pa marera laa narui, a la apisa pan le Yu la nene, asape “Imimi mepisu mesape popon naña Visena Wa kiena ne Ntewa naña imimi mesuma mepisawal ke pan amiu, naga imi tol p̃esan amiu le Yu la sumo, sumon naña tol yeririna tañena lala. Ana amiu na pe sinemiun re alelaga e poli, asuma akuwan plan kare ga pano, sa ga naña amiu atañatete si akilia atol malena naña ve uro re narui. Ana poga ga, teke ga e amiu, ana sanene p̃isi na imimi meva

ga melologon va la naña pe ape le Yu re la po la rui.

⁴⁷ Komin naña Visena Wa tai pisa rui naña imimi monar mekila sanene, naña Ntewa naga pisa, pisape

'In na nepisirlua ko vena ovivaga sane kapi tai, vena tegoli la naña pe amlelaga re e inu poli wa.

Pisi na ko okus kiau natamaliaena va tol yo punu ga e yomarava.' " *Ais 49:6*

⁴⁸ Ana pogos naña lala naña pe ape Yu re poli amloge visena nene, ana amloge po manene laa ea, la apisape "¡Suwala, visena kiena ne Ntewa nene naga po naña po, imimi sinemimin pañisi wa!" ana lala naña lala lañas naña Ntewa pisaar la sape ñisi na la atol malena naña ve uro re, la ke nene narui naña amlelaga e Yesu e pogos nene.

⁴⁹ Ana siar e pogos nene, ana visena kiena ne Suñe sumña mlenlelein pa ñar make yo e lepas neñe.

Le Yu la sinela kar Pol amio Panañas

⁵⁰ Ana le Yu la naña apielue apa apisu sira kawa lala na kiela yum̃a na leniena amio li nasumonena lala na pulkumali, ana apis pan la akila kare kiela sitomena lala, pano pano-o yerkawa la nene amiila yeririna la apa amñenelua Pol lalua Panañas petan kiela yo.

⁵¹ Ana pogos naña lalua asumña apa ke narui, ana lalua akila kile tai pan la ne na pulkumali nene, lalua amñevan puluyavi na mrapa naña sike e lolala lalua.

Ana lalua apetan yo Antiok, lalua apa atol pulkumali naña Ikoniam,

⁵² ana nalogena viu la naña asike garu Antiok, la sinela kekara keviu, a Ninuna Wa pimi pulemamaga ruru nenaga e la.

14

Pol lalua Panañas, lalua amlologo e yo naña Ikoniam

¹ Ana e kumali naña Ikoniam, suri punu ga añalm̃alivi sa ga naña Antiok narui. Lala aporu e yo nene, ana siraunia Pol lalua Panañas, lalua apa loyum̃a e yum̃a na leniena kiena ne le Yu lala, ana lalua amlologo. Lalua amlologo amio nam̃areraena kiena ne Ntewa, ana yeririna la moki naña asike e yo nene, lala amlelaga e Nalologena Wo nene, naña lala p̃asia ape le Yu, a lala laņas ape le Kris.

² Ana le Yu taņena lala naña asum̃a ga, lala pe sinelan re naña alelaga poli, ana siraunia la nene apano akilayon naña avilonkare sitomena kiena ne yeririna taņena lala naña pe ape le Yu re poli, la akila sinela la pimi kari la naña amlelaga mare ga na wa.

³ Suri ne nanene narui kila Pol amio Panañas, lalua asike e yo nene yam piavi la sane, vena akilali naña aiila nalelagaena lala. Ana pogos naña lalua asike amio la sanene, ana pe amaraun re la naña sinela kar la ke poli, ana la asum̃a amlologon Suņe Yesu pan la, a apisayu kiena pupia lemamiena pan yeririna lala. Ana Suņe naga kila yeririna lala apisu kilale naña kiela

visena lala ape lelaga, komin naga tañan pan lalua vena akila kile ve moki e yo nene a suri nailanena lala.

⁴ Ana yeririna lala na kumali nene la amlipere la e pegas lua narui, naña lañas akekaran le Yu lala, ana lañas akekaran nalologena lua nañani.

⁵ Lepas lua nene lalua asu ña apepeyun la sanene, pano-o ana le Yu lala amio li taña lala naña pe sinelan re si li nalelagaena la poli, amio ñena kiela yerkawa lañasia, la ke naña apisa ruru narui vena la asu nalologena la nene a akove moñar la amare.

⁶⁻⁷ Ana nalologena lua nañani lalua amloge suri nene, ana apisu sane popon naña aure vetan yo nene, vena ava atapolou e yo tai. Sanene, lalua asumalu petan yo nene, apa e lepas taña naña Likonia, ana lalua apa amlologon Nalologena Wo e lepas nene, amio kana pulkumali ne luwoka, naña lalua kiela kia sanini, Listra amio Tepe.

Pol lalua Panañas lalua amlologo garu Listra

⁸⁻⁹ Ana e narin pulkumali nene naña Listra, pogos tai ana Pol naga sumña mlologo ke pan yeririna lala, ana yaru tai pe laulu naga toña tano, ana naga toña miyagogon Pol. Yaru nene, siar e pogos naña naga paeme, naga pe mial re pogos tai poli, komin naña naga lana luwoka ga pulu.

Ana Pol pisu naña yaru nene sumña miyagogon ruru ke naga, a naga mlogelupar naña sane yaru naña pe laulu ne naga sumña mlelaga e Yesu sape

yoko naga kilia kila ruru lana luwoka. Ana Pol pisu manenea,

¹⁰ pio naga, pisape “!Laulu, ko oula ova metava, osuñalun laña luoka!” Ana yaru nene mloge Pol pisi pan sanene narui, ana naga pula pa metava veraga, ana naga suña mial ke amio lana luwoka naña apimi añarera ruru narui.

¹¹ Ana pogos naña yeririna lala apisu suri nene naña Pol kila e laulu nene, la asuña apiovion e kiela visena, apisape “!Ake! !Kieta ntewa lala akus maran yeririna, apitom tano pun ita sa ga yaru narui!”

¹² Ana la asikia Panañas, apio naga asape Susu, naña naga pe kia kiena ne p̃arina suñe kiena ne kiela ntewa lala, a amligan kia kiena ne Pol, la apio naga asape Emis, naña naga pe kia kiena ne yaru nawaren visena kiena ne kiela ntewa lala, komin apisu naña Pol naga suña pisi manene laa sane taulu Panañas.

¹³ Ana vanua e mralaea na kumali nene, yum̃a wa tai m̃ana ne kiela ntewa nene, Susu, naga mon m̃a ga, amio kana yaru wa nena, ana yaru wa nene naga sitom sape kila ruru naña vena yeririna lala monar akila kuñañaena van Pol amio Panañas, naña la asitom asape yaru lua nene lala ape kiela ntewa. Ana yaru wa nene kila la apitañilin naña apanon añure puluk lala apimi, ana apaia la e meme, vena awe moñar la e kove na yum̃a wa nene narui.

¹⁴ Ana Panañas amio Pol, lalua pe akilia re kiela visena poli, naña la asuña apisayu ke suri la nene, ana pogos naña lalua amloge ya

naṣa asuṃa asitom ke naṣa asape akila, lalua amloge piowa paṃisi wa. Nalologena lua naṣani, lalua pe akekarān re nena naṣa yeririna la nene sinelan asape alotun lalua poli, kila sanene lalua apitolwowa ṃala kulsota lala, ana lalua akiriri apano asuṃalu asike likan yeririna la nene, apionia, apisape

15 “!Avisaluṣar la, avisaluṣar la! !Ve akila re ve sanene van imimi! !Imimi lua mepe yaru ga sa naṣa amiu, pe mepe ntewa re poli! Mepimi ga memio Nalologena Wo, mepimin naṣa mevisawal van amiu monar aligan kiamiu ṣelaga marua la ne sanene sike na, amiu ve alen re si va kamiu ntewa moki la naṣa amarmare ga ne. Mepimin mesape mevisawal van amiu naṣa Ntewa mali taaga ga naṣa sike na, a mesitom mesape mevilon amiu vania, naṣa naga ga naga sii sinapane, amio porotano, amio sive, a naga sii suri la punu ga naṣa asike e yo punu ga e yomarava nini.

16 E kas kiena ne teras la moki naṣa aṣaro apa rui, Ntewa naga taṃan naṣa yeririna lala na yomarava, sane amiu, la asuṃa amiyaloro ataveve ṣelaga la naṣa pepe taṣena lala, a la pe akilia re naga poli, ana akila lotena sa ga naṣa la asitom apisape mesmesun naṣa akila.

17 Nepisu naṣa amiu akila sanene komin naṣa amiu pe akilia punu re naga po, ana e lepas naṣa puna, naga pe tapoloun punu re naga pan amiu poli, komin naṣa pogos punu ga naga suṃa kilologia naga ve torokaki ga pan amiu pisape naga pe lelaga, a naṣa kiena ṣelaga e amiu na

po paṣisi. Naga ke narui naṣa naga sum̃a kila ke kiena yua mloloru pitomi e yo yau, a naga ke narui naṣa naga sum̃a kila ke suri punu ga akapuru e kamiu lokove la ne, lala aṣar kala kinas lala e kana pogos ruru nena napo. Naga ke narui naṣa naga sum̃a kila amiu akekara a amiu amloge po keviu e kinanena wo la naṣa amiu asum̃a aṣar ke e kamiu lokove la nene.”

¹⁸ Pol amio Panaṣas lalua aṣisa visena la ne sanene ṣisi, ana lavis ga naṣa taṣatete akilia avisaluṣar yeririna la nene naṣa lala sinelan manene naṣa akila lotena van lalua nene pona akila kuṣaṣaena van la. Ana siraun naṣa la amloge visena kiena ne lalua nene, ana la pe akila re si poli.

¹⁹ Ana siraunia, le Yu laṣasia naṣa am̃ene Pol amio Panaṣas rui garu Antiok a e yo naṣa Ikoniam, ana nanagane la nene apimi am̃alivi ke sina ga narui e yo Listra nene. Ana la asum̃a asun pan le Listra lala, pano-o aṣure plan ke sina ga kiela sitomena lala pa pe taṣena ke sina ga, ana siraunia, ana lala apanon Pol, ana la akove naga pano-o aṣisu amape naga mare rui. Ana lala aṣurelua tasnena petan pulkumali pa vanua, akoan kare ga naga mon m̃a ga sa ga ne, ana la aṣasuṣe sina apano.

²⁰ Ana nalogena laṣasia apimi amligan ruru Pol, ana la asum̃a amio naga, ana siraunia, naga tavilo sina, ana naga pa sina um̃a amio la. Ana kolulagi, naga amio Panaṣas, lalua amiyal, lalua apa e narin pulkumali taṣena nene naṣa Tepe.

Pol amio Panaṣas, lalua apa sina, aṣasuṣe sina

ga apa akome yo la nene

²¹ Ana garu Tepe, Pol amio Panañas, lalua amlologo, ana e yo nene la aņere yeririna moki apimi amlelaga, apimi ape nalogena lala kiena ne Yesu. Ana siraunia, ana lalua amolue ke sina ga e yo naņa Tepe, la asiar apa sina, ana lala ataveve m̃a ke sina ga mrapa naņa la akom ea apimi. Sanene, la aņasuņe ke sina ga apa garu Listra, sirau, Ikoniam, yokorena apano aporu garu Antiok nae Pisitia.

²² Ana e yo make la nene, la apian ke sina ga nalelagaena lala, ana amla visena wo la pan la vena iila la, a la apisape “Pe suri korena naņa pona ita tekilia tetol pogos m̃arera lala, pona yeririna la ve moki akawe ita, ana naņa ita teva loyum̃a e navesuņenena kiena ne Ntewa naga monar ve sa ga nene narui. Visae sanene, amiu ve amalumu re, ve aursu amiu re sina, ana asuñalu asuwawa m̃arera e Kristo pogos punu ga.” La apisa visena la ne sanene, kila nalelagaena lala la apuarar naviawaena m̃arera.

²³ Ana e kumali la nene punu ga, la apu þarina ne yeririna la þasia vena ave nasumonena la e þegas na nalelagaena la veve taaga, ana lalua amonsilu ga vena alenwo la. Ana amligan la asike e limana ne Suņe, naņa lalua amlelaga asape yoko naga iila la silaga.

²⁴ Ana la aņasuņela sanene, ana la aņaro e lepas na yo Pisitia, þisi na apimi e lepas na yo Pampilia.

²⁵ E lepas nene, la amlologo e kumali naņa Peka, siraunia la apito garo Atalia, garo losi,

²⁶ ana la akus waa, aṗasuṗela si apa aporu garu Antiok, nanene e yo naṗa Seria. Nanene kumali keviu naṗa sumo rui, la amlenwo Pol lalua Panaṗas, apisape vena lemamiēna amio navisuarena wo kiena ne Ntewa naga sike amio lalua, ana la amligan plan lalua vena ala Lologena Wo avano. Ana nanagane narui, lalua akila make nena ga pupia yum̃aena nene ṗisi, ana apimi si rui.

²⁷ Ana lalua apio nalelagaena lala vena la punu ga aimi lele taaga, ana lalua apisawal yum̃aena la pan la naṗa Ntewa miyumuēnaen pan lalua, a lalua apisayu ruru pan la sanape naṗa Ntewa naga pietava pan la naṗa pe ape le Yu re poli, pisape la m̃ena ga akilia alelaga, a la akilia aviran la lele taaga e kiena nasuṗenena.

²⁸ Ana lalua asu m̃ena tol kupario lua pona telu suri tai sanene amio nalelagaena lala garu Antiok.

15

?Li nalelagaena viu lala la monar ataveve navisaluaena kiena ne Mosis pona peraga?

¹ Ana pogos naṗa Pol amio Panaṗas lalua asike garu Antiok wa, li nalelagaena laṗasia na lepas nae Yutea, naṗa la ape le Yu, la apitomi garo e yo nene. A pogos naṗa la amlologo pa li nalelagaena taṗena lala nae Antiok, la apisawal kiela navianena tai, asape “Visae amiu li nalelagaena laṗasia, la pe ape ṗaviu re poli taveve ya naṗa navisaluaena kiena ne Mosis pisa, ṗisi na Ntewa naga taṗatete tamalia la.”

² Ana Pol amio Panañas, lalua pe akekaran re nenaga visena nene poli, komin naña la akilia asape Lologena Wo kiena ne Suņe naga pe pisa re sanene poli, ana la apisi m̃arera pan la nene, la apepeyu amio la nene yam piavi laa sane, vena akilali naña avisaluņar la vena ve avian wowen re si yaru la sanene.

Ana li nalelagaena lala nae Antiok, la asitom manene laa visena la nene narui, ana peraga, la apisu sane popon manene naña la avitetalia Pol amio Panañas amio m̃ena ga laņasia, la apa ma meta Yerusalem vena ava avisu li nalologena lala amio nasumonena lala, vena alogeli naña sane yerkawa la nene la asitom ke sanape e lepas na suri naña la apepeyu vanonia.

³ Naga narui, li nalelagaena lala apitetalia la apitove, apitove akome lepas la ne sane Ponisia, Ńisi na apa Samaria, a e pulkumali punu ga naña la apa akom ea, la asuņa apiora amio li nalelagaena lala, a asuņa asun amio la apisayu sanape naña apa atelivi e la naña la pe ape le Yu re poli, a apisawal Lologena Wo pan la, a sanape naña la moki apilon la apimi e Ntewa rui. A kiela navisawalena la nene la akila li nalelagaena lala la amloge po paņisi, amieluar Ntewa vanonia.

⁴ La akila liluen sanene pano pano-o, apito atol garo Yerusalem, ana la apa apisu Ńegas nen li nalelagaena lala, amio nalologena lala a nasumonena na suņare lala, ana la nene la akekaran naña apisu Pol amio Panañas lala, ana la apisa visena na worworen pan la. Sanene, Pol amio Panañas lalua apisawal m̃ena ga e

la naña garu Yerusalem, apisape sanape naña Ntewa naga kila yurñaena moki rui pa lalua naña lalua apa atol la naña la pe ape le Yu re poli, ana amlologon pan la, apisape visae la alelaga ga e Kristo, p̃isi na Ntewa naga tamalia la.

⁵ Ana pogos naña lalua apisawal suri la nene sanene, li nalelagaena lañasia naña ape le Yu, naña ape Varasi, la asuñalu la apisawal ke sina ga kiela navianena nene, apisape “Popon visae la naña la pe ape le Yu re poli, visae la sinelan asape alelaga e Kristo, ana la monar ave p̃aviu m̃ena ga, a la monar ataveve m̃ena ga visena tañena lala na navisaluaena kiena ne Mosis, ana visae ataveve kieta p̃elaga ita le Yu la sanene, naga nene ana p̃isi na ita tekilia tevisa tevisave p̃isi na Ntewa naga kekaran la.”

Pupia viorena garu Yerusalem

⁶ Ana la asuña apisayu manene laa suri nene, kila sanene li nalologena lala amio nasumonena lala la apisa apisape monar akila viorena tai vena avisayua.

⁷ Ana e viorena nene, la apisi manene pano pano-o kila Pita suñalu, pisi pan la, pisape “Wolai lala, amiu akilia p̃isi rui, nanua na Ntewa naga mligan inu vena in na nevañesan nelologon Lologena Wo va la naña pe ape le Yu re poli, ana nanagane ita tesuña temloge ke naña la moki asuña amlelaga ke e Kristo rui.

⁸⁻⁹ Ntewa naga kila sanene, komin naña naga pe mliṣere re la nene petan ita poli, ana naga

pisu ke losinela lala maran taaga ga sa naṗa naga kilia ruru ya naṗa sike e losineta. Naga kila merarava pan ita sa naṗa naga kekaran vena la akilia alelaga ke e mrapa m̃a nenaga naṗa ita tesuṃa temlelaga ke ea, naṗa naga mla Ninuna Wa pan la, a naga kevan ke m̃ena ga losinela lala mekiki, komin naṗa la aṗasine naga, sa ke ga ita.

¹⁰ Ntewa naga kila po manene laa pan la rui, ana nanagane, ita laṗasia la sinelan asape akila ke sina ga m̃arera van la. Visae ita sinetan tesape toṃareran la nene vena la awar suri urmi lala na kieta navisaluaena e m̃asila, sa naṗa la asuṃa apisa ke ne, sanene na piowa ne, ita tekilawo ke sina ga Ntewa ne. Repita lala la apisu sane navisaluaena nene naga m̃arera paṗisi wa, a ita m̃ena ga tepisu sane taṗatete yaru tai kilia logear kana visena ne la punu ga.

¹¹ Ana la amlelaga, a ita m̃ena ga temlelaga temio la, tesape ita punu ga towasine ga Suṗe Yesu, a tetol malena e naga, pimi kom ga e kiena lemamiēna.”

¹² Ana la naṗa e viorena la pe apisi re si po laa rui, ana la asu puru, ana amla pogos na visena tai pa Pol amio Panaṗas, la sinelan asape aloge re si kile lala amio suri na ilanen lala naṗa lalua akila e nam̃areraena kiena ne Ntewa pa la naṗa pe ape le Yu re poli, pogos naṗa lalua apa atelivi pula.

Semes sikol kiela visena lala

¹³ Ana pogos naṗa lalua asunyu suri la nene ṗisi, Semes nene, naṗa naga pe kiela yerkawa tai garu Yerusalem, naga suṃalu sikol visena pa

yeririna lala, pisape “Wolai lala, sineun nesape ayagogon inu sumo wa.

¹⁴ Ita temloge ga p̃isi na wa naṣa Saemon nene, naṣa Pita, naga pisawal ruru pan ita rui sanape naṣa Ntewa naga m̃alm̃alivi p̃esan pa la naṣa pe ape le Yu re poli, a naṣa naga pure laṣasia apimi ave yolai viu tai naṣa kiena kia sike ea.

¹⁵ A e Visena Wa, visena kiena ne kieta navisawalena lala nanua sumo, pisa pisape yoko ve sanene narui. Lala tai naṣa pisa sanene, naga Emos, naṣa naga pisawal visena kiena ne Ntewa tai, naṣa pisa sanini, pisape

¹⁶ *‘Pisi na, inu nowasuṣe inu sina neimi, neyumũaen ruru si lus kiena ne Tepet nene naṣa mloru, vena mali sina.*

Naga sa ga yuṣa tai naṣa kekapili kar ga sike ne, ana p̃isi na nevisirlua sina.

¹⁷ *Ana ve sanene, yeririna taṣena lala naṣa pe ape kiau re poli wa, p̃isi na la akale inu Ntewa Namava, a yeririna lala na purvanua punu ga na yomarava nini, naṣa nemligan kiau kia sike e la rui, la aimi ave kiau yeririna.*

¹⁸ *Inu Ntewa Namava, naṣa nekila yeririna lala la apisu kilale suri la nene siar nanua sumo laa rui,*

kiau navisaarena sanene narui.’ ” [Amo 9:11,12](#)

¹⁹ Ana Semes pisi manene laa sane, pisawal kiena sitomena, pisape “E kiau navisuena, naga sanene narui. Pe pon re ita tekila yum̃aena m̃arera pona tekila kare manene la naṣa la pe ape le Yu re poli, naṣa la apilon la ga apimi

puna ne Ntewa na wa. Pe pon re tevisave la monar ave þaviu poli, pona la monar ataveve kieta Navisaluaena sanene pona sanene.

²⁰ A ya ga naþa popon ita tekila van la, naga sanini, sane þisi na ita tesiri m̃aki tai, tevisawal suri ve telu van la. Suri na tevisaþesania, tevisave la ve akan re si tata la naþa yaru taþena la akila ke kuþaþaena ea pan kiela nono lala, la monar avaliania. A sur nalua, la ve akila re si þelaga viowa, sa naþa kolau pona lau. A natelu, þisi na ve akan re m̃ena ga kuruta na suri mali, sane tata na suri mali naþa kuruta pe mlau make re poli wa.

²¹ Yaru lala la asum̃a akilia make ke suri la nene naþa pe mesmesun re naþa akila po laa rui, komin naþa Navisaluaena kiena ne Mosis naga sum̃a pisa, a la asum̃a apulolua ke Navisaluaena nene a amlologon silaga e Legiena Wa lala e kiela yum̃a na lotuena e kiela pulkumali lala, siar nakonua rui pimi tol þane.”

Yerkawa lala nae Yerusalem la asiritam̃e pa la nae Antiok

²² Ana siraunia, la apisu sane la apisi toroki, ana li nalologena lala a nasumonena lala, amio m̃ena ga li nalelagaena la punu ga, la apisu sane popon aligan laþas ava ke sina ga amio Pol lalua Panaþas, ato garo Antiok. Ana la apisaar kiela yerkawa nayum̃aena lalua nene, Suta Pasapas amio Saelas, apisape þisi na lalua nene atove.

²³ Ana la asiri m̃ena m̃aki tai vena lalua akilia alarar vitove, a m̃aki nene pisa sanini, pisape “Imimi li nalologena lala memio nasumonena

lala nae Yerusalem, naŋa imimi mepe wolai memio amiu e Yesu, imimi mekekara paŋisi naŋa mevitawe amiu e m̃aki nini. Imimi mesiri m̃aki nini piṃasu, amiu na pulkumali nae Antiok, a e kana lepas naŋa Seria, a van amiu m̃ena ga e lepas nae Silisia, nanene na amiu la naŋa pe ape le Yu re poli, naŋa nanua sumo ana amiu na asike ga e yemalolo.

²⁴ Visena pam tol imimi ŋisi rui, pisape sumo, imimi laŋasia mepitoṃasu garo pun amiu, a la apian amiu asape amiu na monar ataveve kiamimi Navisaluaena imimi le Yu lala, visae peraga, ŋisi na Ntewa naga taŋatete tamalia amiu. Imimi mekilia mesape visena nene naga kila kare manene kiamiu sitomena la paŋisi, a kila amiu amloge piowa paŋisi, ana visena nene naŋa la apisa, imimi memninue ga, imimi pe mepisa re pan la mepisape la monar atoṃasu avian amiu ve sanene poli.

²⁵⁻²⁶ Ana kieta wolai wo lalua nene, Pol amio Panaŋas, naŋa lalua na pe asitom re kiela malena poli ana lalua asuṃa sinela urmin ga visawalen kia kiena ne Suŋe Yesu Kristo, amiu apitetalia lalua nene apami apisu imimi vanon suri nene. Ana imimi mepiora vanonia, imimi mepisuveve-e pano-o, ana imimi mepranar mesape ŋisi na imimi meligan wolai ve lua e yo nini awar m̃aki nene, la amio Pol a Panaŋas la atoṃasu pun amiu.

²⁷ Lalua nene, Suta amio Saelas, ŋisi na lalua asunyu ruru manene laa van amiu, maran ve taaga ve sa ṃa nena naŋa imimi mesiriyu pan amiu e m̃aki nini.

28 Ana e kiamimi navisuena, a e navisuena kiena ne Ninuna Wa mña ga, imimi mepisu sane piowa naña imimi moñareran amiu vena amiu monar alogear kiamimi Navisaluaena imimi le Yu lala. Ana imimi mepisu sane suri lañasia, naña imimi le Yu lala imimi yepemimi mavin pañisi, a popon manene naña amiu mña ga ve asuña akila re, vena kila sane amiu akilia asu ruru amio arueta taña la naña ape Yu.

29 Suri la nene, tai pisa sanini, pisape ñisi na amiu monar alon tata naña yaru taña lala la akila kuñañaena ea pan kiela nono la rui. A nalua nena, ñisi na amiu ve akan re kuruta, pona tata na suri mali naña kana kuruta pe mlau re petan poli wa. A natelu nena, ñisi na amiu ve akila re ñelaga viowa lala, sane kolau a lau.

“Visae amiu aligan ruru make suri la nene, imimi mepisu sane ñisi na wo vañisi van amiu punu ga. Pogaga, kiamimi visena e lepas nene ñisi ga e nene.”

30 Ana la amligan Pol a Panañas amio lalua taña nene, la apito garo Antiok. Pogos naña la nene aporu e yo nene, la apio ñegas nen li nalelagaena lala la apimi lele taaga, ana amla mñaki nene pan la.

31 Ana la nae Antiok apulo mñaki nañani, ana la akekara pañisi e visena wo la naña la nae Yerusalem asiri pimi pan la.

32 A lalua nae Yerusalem nene, Suta amio Saelas, lalua nene ape navisawalena, ana lalua asuña amlologon ke pa la nae Antiok, apisape la monar awasine manene ga Yesu silaga, ana lalua

akila sinela la sum̃alu m̃arera, e kiela visena wo moki naṽa lalua apisa.

³³⁻³⁴ La asum̃a apisi ke pan la sanene e legiena moki, ana siraunia, la nae Antiok la amligan lalua e kiela mrapa, la amlenwo lalua, asape “Sum̃arena kiena ne Ntewa sike amio amluoka.” Ana lalua aṽasuṽe sina apa ma Yerusalem.

³⁵ Ana Pol amio Panaṽas, lalua asike garo Antiok tol si kuṽar laṽasia, lalua asum̃a amiila yaru taṽena la naṽa la asum̃a amlologo a asum̃a apian ke yaru lala e Visena Wa kiena ne Ntewa.

Pol amio Panaṽas, lalua apeveyu

³⁶ Ana siraunia, Pol pisa pa Panaṽas, pisape “Ei, sanape, ṽisi na italua teva teyaliali ke sina ga arueta amio vineta lala e yo la nene naṽa italua tepa temlologon Visena Wa kiena ne Ntewa e nanua sumo rui? ṽisi na italua teva tevisu la li sane aṽa la asike sanape.”

³⁷ Ana Panaṽas pisape “! Po paṽisi ne, nekekaran paṽisi wa! Ana sineun manene nesape ṽisi na italua toure Son Mak nene imi temio.”

³⁸ Ana Pol naga sum̃a sitom̃al ke ga wa naṽa la amialiali la ṽesan sanene sumo, Son Mak nene naga purmatan la yam tai rui, nene garu Pampilia, naṽa pogos naṽa yum̃aena pe ṽisi ruru re poli wa ana naga ṽasuṽe ke sina ga pano. Sanene, Pol pisu sane, peraga, pe pon re Son Mak imi amio la ke sina ga e kiela yalena taṽena nene poli.

39 Suri nene kila Pol amio Panañas lalua apeveyun la ruru nenaga, ana lalua amliþere la narui. Panañas pa þere ga Son Mak, ana la ga lua apa akome waa, lalua apa amiyum̃ae garu Saepras,

40 ana Pol naga pa kilalua Saelas. Ana li nalelagaena lala amlenwo lalua nene apisape þisi na lemamiena a navisuarena wo kiena ne Ntewa sike amio la.

41 Ana lalua amialoro apa atelivi e lepas lua nene Seria amio Silisia, amiyum̃aen ke sanene vena akila þegas nen li nalelagaena lala la aimi am̃arera manene la sane.

Nanene sane pupia yalorena kiena ne Pol yam lua ne.

16

Timote m̃ena ga pa amio Pol lalua Saelas

1 Ana e kiena pupia yalena na lua nene, Pol pimi tol sina kumali lua nene Tepe, amio Listra. Ana e yo Listra nene, ana nalogena tai sike ea, nanene yaru m̃ee naþa Timote. Timote nene, anena pe sira re Yu tai, naþa naga mlelaga e Yesu rui, ana arimana naga pe pe yere Yu re poli, naga pe yere Kris tai.

2 Ana arueta lala nae yo kiena ne Timote, amio lala nae pulkumali taþena naþa m̃eke lavis ga ne Ikoniam, la apisu naþa Timote naga kila yum̃aena kiena ne Suþe po paþisi pan la.

3 Ana Pol naga sitom pisape were Timote va amio naga e kiena yalena nene, ana suri taaga ga naga piowa, naga ga naþa Timote naga pe pe þaviu re poli, nanene komin arimana naga pe pe

yere Yu re poli. Ana Pol naga kilia naña visae Timote taveve naga sanene, ana visae e yo ya naña la ava ea, ana yoko le Yu lala, avisaluþar naga vena ve va re loyuma e kiela yuma na leniena lala, a yokorena la ve akekaran re aloge kiena visena lala. Ana komin suri ne na nene, ana Pol kila Timote pano ana la akila þaviu e naga, ana siraunia, la telu nene Pol, Saelas, a Timote, apano.

⁴ Ana pogos naña la asuma atelivi ke e kumali lala, la asuma apisalelein ke visena la pan nalelagaena lala, apisawal pan la e navisaluaena la naña nalologena a nasumonena nae Yerusalem la apisa e kiela viorena sumo rui, ana Pol lala apisa pan la naña monar ataveve visena la nene narui.

⁵ Ana pogos naña Pol lala asuma amiyalyal li laa a la apian ke þegas nen nalelagaena la sanene, kila sa naña þegas la nene asumalu asu marera ruru laa, a la apisu sane silaga naña nalelagaena lala apimi ape moki manene laa narui.

La asike garu Troas, ana Ntewa pis pa Pol e nam̃enieta tai

⁶ Ana Pol la asitom naña asape ava awar ro e kumali la ve moki e lepas nae Esia, ana Ninuna Wa pisaluþar la vena la ve ava re avisawal Nalologena Wo e yo nene, kila sanene apa atol ga e lepas na yo Prisia amio Kalesia.

⁷ Asuma apa ke sanene, ana pogos naña la apimi lavisi e lepas naña Misia, la akilali naña ato garo e lepas keviu naña Pitinia, ana pogos si

tai, ana Ninuna ne Yesu pe tañan re pan la naña la ava sanene poli.

⁸ Ana lala apa aņaro ga e yo Misia nene, apa ña pano-o la atol kana kumali ne tai garo losi, kiena kia Troas.

⁹ Ana e yo nene, ana kolemallo, Pol naga momalio pisu sane yaru tai nae lepas keviu nae Masitonia e sive lepas ñas, naña yaru nene naga pimi puna, naga tagi pania, piun tania, pisape "Awis Mara, imimi sinemimin mesape ko oimi owar ro pun imimi, vena oiila imimi."

¹⁰ Ana e poglis nene, inu Luk nesike ñena ga nemio la, ana pogos naña Pol naga pisawal naña naga pisu yaru nene pisi pania, veraga ga imimi mepanon makale mrapa vena mekilia meva mokusro yo meva Masitonia, komin imimi mekilia naña Ntewa naga pio imimi rui vena meva melologon Nalologena Wo nene van la.

Asike garu Piliņae, ana sira naña Litia naga mlelaga

¹¹ Sanene, imimi mokus waa, memligan yo Troas, meņure mepano-o metol purvanua nae Sametres. Ana imimi momalio e yo nene, ana kolulagi, ana mepano-o metol lepas nae yo Masitonia, ana mepa ura e kana kumali nene Niapoles.

¹² Ana e lepas na Masitonia nene, pupia pulku-mali taņena tai mon ña ga, naña naga ñeke vatanon navisuarena kiena ne ñarin suņe nae Rom. Kumali nene kiena kia Piliņae, ana imimi memial mepano-o meporu ea. Imimi mesike e

yo nene legiena lua pona telu, pano-o tol Legiena Wa.

¹³ Ana imimi memloge rui naña apisa apisape e Legiena Wa, le Yu lala nae yo nene la asum̃a akila ke lotena e yo na leniena tai garo e wii tai, e pulkumali lepas na vano. Ana imimi m̃ena memolue vena metoven mevisu la e yo nene, ana imimi mepa metotano mesun memio sira lañasia naña la asumo apitom asike e yo nene rui.

¹⁴ Sira la nene tai, naga pe pe Yu re poli, ana naga sum̃a m̃elaga e Ntewa. Naga pe nae kumali nae Tuatira, ana p̃uarar ke kiena pupia yum̃aena keviu tai, naga sum̃a p̃iliwilin kar ke kulmrae tai naña maran lavis malolo, naña po na po naña la amiyum̃aen e kiena yo. Sira nene, kiena kia Litia. Ana e pogos nene, Suñe pietava e kiena sitomena narui, ana naga mlarar ruru visena la naña Pol naga sum̃a pisa pan la, a naga tarar m̃arera po e losinena.

¹⁵ Ana e pogos nene, Litia nene amio la naña e m̃ana um̃a, la punu ga apa e nakeena. Pisi, naga m̃areran imimi, pisa pisape “Visae amiu apisu sane nesum̃alu kemua m̃arera lelaga e Suñe, sineun nesape amiu aimi asu re garu m̃au wa.” Sanene narui, ana naga pure imimi mepa mesike e m̃ana um̃a.

Akuan Pol amio Saelas apa e yum̃a nakoena

¹⁶ Ana e legiena si tai, ana memio Pol mepitom sina e kiela yo na leniena, ana imimi mepitawe narin sira m̃ee tai e mrapa. Narin sira m̃ee nene, yeririna lañasia apulua naga vena yum̃ae kiela, ana ninuna viowa tai sike e naga, naña

apio asape ninuna ne lom̃ara, naṗa pe ninuna navisuen suri la naṗa aimi aṃalivi sirau. Ana yeririna la moki apimi apiun ke sira ṃee nene tan yerkawa lala, vena naga visawal van la sanape e kiela malena lala. Ana pogos naṗa sira ṃee nene pisawalia, ana la asu ṃa aṗar ke naiilaena pan kiena yerkawa lala, kila sanene ana pogos punu ga la asuṃa ataulu kilavaru moki na moki vanonia.

¹⁷ Ana imimi memial mepa laa sanene, ana narin sira ṃee nene taveve imimi naga sirau, naga suṃa piovion manene pan yeririna kar ga la punu ga, naga suṃa pisawal ke, pisape “!Ei, apisu ke ne! Yaru la nene la ape nayum̃aenen yum̃aena kiena ne Ntewa mali na metava manene. La ke narui naṗa akilia avisawal mrapa na tamaliaena van amiu.”

¹⁸ Ana sirau, naga suṃa kila ke sanene pan imimi e legiena moki, kila Pol mloge piowa pano pano-o, tol pogos tai, ana naga sinena kar ninuna viowa nena, ana naga kira pa varau, pis pania, pisape “!E, toroki! Nepisa mesmesun pan ko, nesape e kia kiena ne Yesu Kristo, ko omolue tan narin sira ṃee nene nanagane.” Ana veraga ga, naga mligan narin sira ṃee nene naga pano.

¹⁹ Ana pogos naṗa yerkawa lala kiena ne narin sira ṃee nene apisu naṗa mrapa nene natauluen kiela kilavaru ea pimi piowa rui, la sinela kar Pol amio Saelas paṗisi. Ana la aṗure lalua nene apano asuṃalu ase marana ne naliṗereena lala nae Rom garu kumali.

²⁰ Ana la apisawal pan la, apisape “Le Yu la nene, la apimi e kieta yo, la akila kare ita manene

laa na wa.

²¹ La asum̃a sinelan asape am̃areran ita vena tetaveve kiela p̃elaga lap̃asia, ana e navisaluaena nae Rom naṗa ita tesike vatanonia e yo nini, pe mesmesu re nena ga naṗa ita tekila sa naṗa la asum̃a apisa ke ne poli.”

²² Ana yeririna la akila pupia m̃aagena, ana la akila kare Pol amio Saelas paṗisi, asitom asape asu lalua, ana naliṗereena la nene apisa apisape la avitolwowa kulsota m̃ana lalua nene, ana awe la e laki.

²³ Ana la am̃e kare lalua nene pano pano-o p̃isa, ana aṗure lalua apano akuan la apa loyum̃a e yum̃a nakoena, ana apisaar m̃arera pan yaru na visuaren yum̃a nakoena, apisape naga monar visuar ruru la, lalua ve aure re sina, visae peraga, ana yoko viowa vania.

²⁴ Ana pogos naṗa yaru nene naga mloge visena nene, naga pure lalua nene apa manene loyum̃a, e yo m̃arera tai naṗa la apuarar ke yaru la naṗa ape p̃arm̃arera paṗisi apa ea, a naga piar lala lala panon pupia laki naṗa m̃eke e yo nene.

Yemninu kululun yum̃a nakoena nene

²⁵ Ana asum̃a pano-o tol kolemallo yepelilika, Pol amio Saelas lalua asum̃a amlen ke pa Ntewa e yauena wa lala, a yeririna taṗena la naṗa asike amio la e yum̃a nakoena la asum̃a amiyaggon lalua.

²⁶ Ana la amilan manene paṗisi, naṗa veraga ga, pupia yemninu tai pimi, kila yum̃a nakoena nene miyuyuwawa make ga, naga kululun make kana nin kinakinas la punu ga. Ana la apisu

mratava punu ga apietava, a sen punu ga naña apiarar limala lala a lala lala akekapil ga sa ga ne.

²⁷ Ana yaru na visuaren yum̃a nakoarena nene naga tavolo, ana kiriri pimi pisu mratava la punu ga pietava ga sike na, ana naga m̃ape la naña asike loyum̃a, la make ga apuretetai apava make rui. Ana suri nene kila naga marau pañisi, ana naga mlalua kiena playu na mara, ana sinenan pisape yalm̃ar ke sina ga naga mare.

²⁸ Ana Pol naga pisu ke ne, ana pio manenea, pisape “!Ei, ko osuwa, ko ve okila kare ko re! ! Imimi punu ga mesike ga wa!”

²⁹ Ana yaru nene naga pio sape awar kapi vivaga imi, ãisi na naga kiriri pa loyum̃a e yo naña Pol amio Saelas asike ea, ana naga mloru pito tano e lan lalua nene, naña naga sinen kurkur na kurkur.

³⁰ Ana sirau, naga ãere lalua na apa ke sina ga vanua, ana naga piun tan lalua nene, naga pisape “Ei, yerkawa luwoka, ana monar nekila ya naña ãisi na nekus natamaliaena?”

³¹ Ana lalua nene apisa pania, apisape “Ko monar olelaga e Suñe Yesu, ana otol natamaliaena, ko omio la naña e mom̃a mratava.”

³² Ana la apisawal visena kiena ne Suñe pania, a apisawal m̃ena ga pan la naña asike m̃ana um̃a,

³³ ana e ke e kolemallo ga nene, yaru nene naga kila ruru yepe sirorop la naña sike e yepena ne Pol amio Saelas, ana e ke m̃ena e pogos nene, lala akee naga amio la naña asike e m̃ana mratava.

³⁴ Ana naga ãere lalua nene apa loyum̃a e m̃ana yum̃a, ana naga mla kinanena pan la, ana

naga amio lala na m̃ana um̃a la asum̃a akekara na akekara, komin nanagane la am̃al Ntewa e kiela malena la narui.

³⁵ Ana pa tol kolulagi, ana naliṗereena lala amninue ke suri nene wa, ana la ato si tano, ṗisi la apitetalia kiela yeririna lala apimi apisawal, apisape “Yeririna lua nene akilia amolue ga sane.”

³⁶ Ana yaru na visuaren yum̃a nakoarena nene naga pimi pisawal pa Pol, pisape “Naliṗereena lala amligan visena pimi apisape amlua akilia amolue ga sa ga ne, sanene ana amiu aimi, ava ga sane. Ana ita ve tekila re si visena van ita vanon suri nene.”

³⁷ Ana Pol pisa pa la naṗani pisape “Ei, taṗatete ga, pe sa re nene poli. Imimi m̃ena mesike vatanon ṗarin suṗe nae Rom nene, a e kiena navisaluaena, naliṗereena la nene akila pe mesmesu re pan imimi nene poli. Pe am̃a re naṗa imimi mekila suri tai piowa poli, ana siraunia la am̃e imimi e marana ne yeririna lala, a akoan imimi mepa loyum̃a e yum̃a nakoarena, ana nanagane la sinelan asape am̃ene plan vinaun imimi ga sanene. !Taṗatete ga, awasuṗe amiu ava avisa van la avisavenua la ke narui la monar aimi aure plan imimi e yo nini, a monar aimi avisa visena tai van imimi sumo wa!”

³⁸ Ana yeririna kiena ne naliṗereena lala amla visena nene kiena ne Pol aṗasuṗela si apano, ana pogos naṗa amlogeyu naṗa Pol amio Saelas, lalua m̃ena asike vatanon navisaluaena nae Rom, la amarau narui.

³⁹ Ana la apimi apisa visena laṗas pan lalua, ana aṗure la apa mrapa, apisape la sinelan asape lalua monar amolue e yo nene.

⁴⁰ Ana Pol amio Saelas, lalua aṗasuṗe la sina, lalua apa aṗaliviṗesan e yum̃a ṃana Litia sumo, a siraunia, ana la apisu sina arueta lala, a la amla visena wo lala vena iilaar laena, a siraunia, ana lala amolue petan pulkumali nene.

17

Pol amio Saelas, lalua asike garu Tesalonaika

¹ Ana ṗisi na Pol amio Saelas, amiyaloro apano, ana akome pulkumali lua nene Ampipolis amio Apolonia, ana lalua apimi atol pulkumali nene, Tesalonaika. Pulkumali nene yum̃a na leniena kiena ne le Yu la tai ṃeke ea,

² ana sa naṗa Pol mon ṃa kila e yo punu ga naṗa naga pa ea, naga pa sikol la nae e yo nene, ana sum̃a pa ke loyum̃a amio la e kiela yuṃa na leniena, e pogos na leniena punu ga. Ana e Legiena Wa telu, naga kila sanene, a naga pisi yam moki amio la e ya naṗa Visena Wa naga sum̃a piania.

³ Ana Pol sum̃a pian la ea, a naga sum̃a pisawal meraravan po pan la pisape taveve ya naṗa Visena Wa pisa, ana mesmesu ga naṗa kiela Navisaarena, yeririna la akila viowa ga vania, va ṃa va ṃaga naga mare, ana siraunia naga monar mal sina e marena. Ana Pol pisawal pan la, pisape “Yesu nene, naṗa nesum̃a nepisayu ke ne, naga ke naṗa pe kieta Navisaarena narui.”

⁴ Ana laṗas naṗa la asum̃a amiyagogonia, apisu asape visena nene pe lelaga, la amlelaga e Yesu, ana apimi e lepas kiena ne Pol lalua Saelas. Ana e yo nene, yeririna laṗasia naṗa pe ape Yu re poli, la amlelaga e Ntewa rui, ana lala moki m̃ena ga naṗa amlelaga e Yesu narui, amio m̃ena ga li nasumonena kiena sira la moki.

⁵ Ana yerkawa kiena ne le Yu la pe akekara re poli, la apielue, ana la apisayu asape akilali suri tai. Ana la apa apisu ṗegas kiena ne ṗarkawa lala nae yo nene, ana aṗere laṗasia naṗa apiowa laa ga wa, ana apa aṗere sina yeririna la moki ana akila pupia ṗina ga nene, ana la apa akila kare ke pupia veveyuena e pulkumali nene na. Ana la am̃ape Pol amio Saelas lalua asum̃a ke e yum̃a m̃ana yaru tai, kiena kia Seson, ana la apanon lalua e yum̃a nene, vena awere la ava kumali. Ana la apimi atol yum̃a nene, ana la akila kare ruru nena ga, akilaroro kana mratava nena,

⁶ ana pe aṗal re lalua asu loyum̃a e poli. Ana apuarar ga Seson nene, amio arueta taṗena laṗasia, ana aṗere la apano asum̃alu ase marana ne li nasumonena lala na pulkumali nene. La apisi keviu, asape “Yeririna la nene naṗa asum̃a apilontapon ke kieta yomarava, la apa e yo taṗena la moki rui, ana nanagane la apimlein asike pun ita narui.

⁷ Ana yaru nene, Seson, naga ṗere la apa m̃ana, ana la nene apiowa ga, asum̃a akilaroro ke navisaluaena kiena ne ṗarin suṗe nae Rom nene, Sisa. Sisa nene pisa rui pisape monar telotun ga naga, ana la naṗani asum̃a apisa ke

asape ãarin suẽ taaga ga na yomarava nini, naga yaru tai, kiena kia Yesu.”

⁸ Ana yeririna punu ga amio li nasumonena lala na pulkumali nene, pogos naãa amloge visena nene, ana la sinela mimi, ana la asumã akiikii a asumã apisi piowa keviu manene la.

⁹ Ana li nasumonena la nene asape Seson lala la monar aligan pupia kilavaru tai sike pula, naãa kila sane ãisi na Seson la ve aure re si Pol imi sike amio la pog tai, visae peraga, ana la taãatete si akilia awarmaran kilavaru nene. Ana siraun naãa amligan kilavaru nene sike na, ana la atamãan la apetan yo nene apano.

Pol amio Saelas, lalua asike garu Perea

¹⁰ Ana kolemalog ga, ana arueta la nae e yo nene apa amligan vinaun ga Pol lalua Saelas e kiela mrapa, ana lalua apa sina metava e pulkumali tai, naãa Perea. Ana yam si tai, lalua asumã apa ke loyumã e yumã na leniena lala kiena le Yu lala e yo nene.

¹¹ Ana le Yu make ga la nae e yo nene la apo, a nalogearena sike e la, lala pe sa re le Tesalonaika la poli, lala kiela sitomena la po naãa la akilia amiyagogo ruru po e navianena kiena Pol amio Saelas. Ana legiena punu ga, sinelan manene asape avisuveve loyumã e Visena Wa kiena ne Ntewa, vena akirawal asape lalua apisa pe lelaga pona pa sanape.

¹² La akila mã sanene pano pano-o, pe yam piavi re poli, ana la asiar naãa amlelaga narui, a nasumonena lala kiena ne sira yere Kris m̃ena ga lala amio yere Kris la moki, la m̃ena ga amlelaga.

¹³ Ana siraunia, visena p̃asuṽe sina pa tol le Yu la garu Tesalonaika nanua ne, ana sape nanagane ana Pol m̃eke mlologon ke m̃ena ga visena kiena ne Ntewa garu Perea, ana la sinela mimi sina. Ana apam ma metava Perea, ana akila kare ke sina ga sinena ne le Perea taṽena lala vena kila la aveveyu van lalua, aṽenelua lalua avano.

¹⁴ Ana arueta la apisu suri nene, ana apisu asape popon aiila Pol naga vito sina ga garo losi vilaga wa, ana apisu asape Saelas amio Timote, lalua akilia asum̃a ga wa, lalua na poga ga.

¹⁵ Ana aṽere Pol e kiena mrapa, apito garo losi, ana la akus waa tai ana apa atol pupia pulkumali naṽa Atens. Ana pogos naṽa amligan Pol e yo nene ana la asape awasuṽe la sina, ana Pol pisa pan la pisape p̃isi na Saelas lalua Timote, la m̃ena ga luwoka monar ato garo puna vilaga ve viavi re, vena ayum̃ae sina ga lele taaga amio naga.

Pol sike garu Atens

¹⁶ Ana Pol sike garu Atens, sum̃ate ke Saelas lalua Timote vena lalua aimi, ana pogos naṽa naga pisuveve yo la um̃a e pulkumali nene, ana pisu ga naṽa yo pulen ga nono lala, ana suri nene miyur sinena paṽisi.

¹⁷ Ana naga sum̃a pa ke loyum̃a na leniena kiena ne le Yu lala, ana sum̃a kila visena la moki komin suri nene amio la a amio m̃ena ga li taṽena la naṽa amlelaga e Ntewa. Ana legiena punu ga, ana naga sum̃a pa m̃ena ga e yo metava na pulkumali, vena sun amio yaru ai naṽa visae naga lual e yo nene.

18 Ana garu Atens, ana pupia yum̃a lua naña na navianen namanmaruaena, naña yaru navianena la na yum̃a lua nene, a pio la asape le Epikuru, amio le Stoiki lala, ana la asum̃a apiora ke m̃ena ga amio Pol.

Ana lañas nene, asum̃a apismumun Pol, asape “!Yaru naña pivis kañar ne, ana naga pe kilia ruru re suri wo tai naña kilia visa van ita poli.” Ana lala m̃ena ga lañas, amloge naña Pol sum̃a pisayu ke Yesu amio nasum̃alena, ana la asitom ke asape nanene na yeririna lua nene, ana la apisa, apisape “Peraga, imimi mepisu mesape yaru nene naga sum̃a pisayu ke ntewa taņena lala a ninuna taņena lala na purvanua nae ga gare tai.”

19 Ana siraunia, le Atens la apio Pol asape naga va totano amio la e kiela pupia kumali, metava e pupia kunus nae yo nene, naña kiena kia, Areoņakas. Ana apiun tan Pol, asape “Imimi sinemimin mesape ko otaņali ovisayu navianena viu nene naña osum̃a opisawal ke pan yeririna lala, ovisa van imimi wa.

20 Imimi mesum̃a memloge ke navianena nene pe taņena ruru nena ga, ana sinemimin mesape mekilia suri la naña osum̃a opisa ke ne, ana kala kinas sanape.”

21 Ana pogos naña akila sanene, ana asum̃a ataveve ke kiela Ńelaga m̃arera tai, komin naña le Atens lala amio yeririna taņena la naña asike e yo nene, ana la sinelan manene ga naña silaga, ana asum̃a aloge pona asun e navianena viu pona visena viu, pona sitomena taņena lala pona

lelagaena kiena ne yeririna lala.

²² Ana Pol suñalu se marala e kumali naña ma metava garu Areoñakas nene, ana naga pisi pan la. Naga pisa pan la, pisape “Yerkawa lala nae Atens, nepisu sane amiu sinemiun manene laa nalotena lala, taulu naña yaru taña na la sinelania.

²³ Pogos naña nesum̃a nemialoro ke e kumali nene, ana nepisu punu ga yo wa lala a wonta lala, a kiamiu nono la moki manene laa, ana pogos tai ana nepisu wonta tai naña ate siriena tai sike ea, naña pisape ‘Wonta kiena ne ntewa naña temninue naga.’ Ee, amiu amlenin ke ntewa nene, ana amiu apisa lelaga ga, pe akilia re nena naga poli, naga a ne. Ana Ntewa naña pe lelaga ga taaga sike na, ana naga ke narui naña sineun nesape nevisawal van amiu vena akilia naga.

²⁴ Naga nene naga pe Ntewa keviu naña sii yomarava nini, a suri punu ga la naña tepisu sike ea. Naga na, naga pe Parin Suñe nae ma e peni, a pe Parin Suñe na yomarava nini. Naga na, naga pe su re nena e yo wa la poli, a pe su re e suri wa la naña yeririna ga la akila poli,

²⁵ a naga pe ãasine re yeririna poli, vena tevagania pona tevisuaria. Peraga, komin naña naga ke narui, naña naga mla malena, a mla yalua, a mla suri make ga pan yeririna punu ga.

²⁶ Ntewa ke na nene narui, naga kila yolai la punu ga añalivi e yeririna na sumo naña naga siia, ana nanua nanua sumo laa rui, ana naga pisaar pogos punu ga a yo punu ga e maran

yomarava nini, naṣa ṣisi na yolai la nene akilia amal ea.

²⁷ Naga kila sanene naṣa kila sape ita punu ga, monar tesitom̃al tesape ita monar telual Ntewa nene, ana kila ita tesum̃a tekian kare ga limata pa e yemalolo, vena topoporog welen kiena kapi vivaga. Ana popon naṣa tesitom̃al m̃ena ga, tevisave Ntewa nene, naga pe su manene re koperin poli, naga mom̃a ga lavisi pun ita ita make ga peve taaga.

²⁸ Yeririna na siriena kiamiu yauena lala la apisayu suri nene rui, naṣa lala tai naga pisa sanini, pisape 'Ita temal e naga, ita temial e naga, ita na e ga e naga silaga,' ana ta m̃ena ga tai pisa sanini, pisape 'Ita punu ga ita tepe kiena li viu lala.'

²⁹ "Ana komin naṣa ita punu nena ga tepe narina ne Ntewa nena sanene, ana pe mesmesu re naṣa tesum̃a tesitom tesape naga sa ga nono tai naṣa liman yeririna miyum̃aen e kol, pona e selpa, pona e kilavaru, naṣa amiyum̃aenia taveve ya naṣa sike ga e kiela nasinenanena.

³⁰ Nanua sumo laa rui, e yemalolo, ana yeririna la pe akilia re suri poli, ana Ntewa sinen po pan la, naga pe pulo re kiela naviowaena la e pogos nene poli. Ana nagane narui, ana Ntewa pisawal mesmesun ga pan yeririna punu ga e yo punu ga, pisape monar avilopu la,

³¹ komin naṣa naga pisaar legiena rui, naṣa ṣisi na naga liṣere yomarava nini, ve sa naṣa torokin naga kila, a naga pisaar m̃ena kiena yaru tai rui naṣa ṣisi na naga kila kiena yum̃aena nene. Naga kila suri nene merarava ruru pan

yeririna make ga p̃isi rui, naña kiena yaru wa nena, am̃eñar pa naga rui, ana siraunia Ntewa pisirlua ke sina ga naga mal sina.”

³² Ana pimi tol pogos nene, la asum̃a amiy-agogon ruru Pol, ana pogos naña amloge naga pisayu pisape yaru tai mare, ana Ntewa kila naga mali sina, ana la lañas apitalia kare naga vanonia, ana lañasia apisa pania, apisape “Poga ga, tom̃a sanene wa. Pona visae p̃isi na imimi mela pulmas tai van ko vena ko osunyu sina van imimi pogos tai yo.”

³³ Ana Pol pisu sane la nene yepel mavin yagogonen naga, ana naga petan la, p̃asuņe sina pito garo tano,

³⁴ ana yeririna lañas nae lele nene la amlelaga, ana asum̃a apimi akuspran la apa lele taaga amio Pol, naña lala yaru tai, naga pe yerkawa tai na kumali nae ruru nena Areoņakas nene, kiena kia Tionisia, ana ta m̃ena ga, naga pe sira tai, a naga kiena kia Tamaris, a la taņena m̃ena ga la lañasia.

18

Pol sike garu Koren

¹ Ana siraun e suri la nene naña Pol kila garu Atens, naga purmatania, naga pa e pupia pulkumali taņena naña Koren.

² Ana e yo nene, naga m̃al yere Yu tai, naña naga pe yaru tai nae lepas nae Pontas, a naga pa sike ga e purvanua naña Italia, e kana pulkumali keviu naña Rom, ana nanagane, naga amio wona, lalua apimi ga asike Koren na wa, komin Parin Suņe Koltias nae Rom naga koven plan le

Yu lala e kiena yo. Yaru nene, kiena kia, Akwila, a wona, kiena kia Prisila.

Sanene, Pol pa pisu lalua nene,

³ a lalua apisape popon Pol sum̃a amio la, la ayum̃aen re laa kilavaru sane wa, komin naṗa lalua amio Pol, la telu, kiela yum̃aena taaga, naṗa kiela yum̃aena nasuluen kanus na yum̃a.

⁴ Ana la amiyum̃ae m̃a sanene pano-o, ana e Legiena Wa lala, Pol naga sum̃a pa ke e yum̃a na leniena kiena ne le Yu la, a sum̃a kila ke visena la moki paṗisi amio le Yu lala, a amio m̃ena ga le Kris lala naṗa asike ea, ana naga kila m̃a sanene pano-o taulu la moki.

⁵ Ana siraunia, Saelas amio Timote la apimi mare ga rau atol ga yo e nene na wa, ana e pogos nene, Pol naga tam̃an make kiena pog punu ga e yum̃aena kiena ne Suṗe, naṗa sum̃a mlologo, sum̃a pisawal ke pa le Yu lala pisape kiela Navisaarena lelaga naṗa la asum̃ate ke asape imi, naga nane Yesu nene naṗa pimi rui.

⁶ Ana visena nene kila le Yu laṗasia sinela kar Pol, ana la apisatam̃e kare naga paṗisi, ana la akila m̃a pano-o kila narui pogos tai Pol kila kile tai pan la, naṗa naga kululun plan yavi nae yo nene petan m̃ana kulsaket, naga pisa pan la, pisape “Visena lelaga kiena ne Ntewa nepisawal ruru pan amiu le Yu la rui. Ana visae yepemiu mavin logearena, sinemiun asape ava akokovio ga, nevisa van amiu sanini nesape kamiu kuruta naga sike ga e limamiu, pe su re si e lum̃au po laa rui. Siar nanagane, neligan amiu, ṗisi na neva nevisawal ga Lologena Wo nene va la naṗa pe ape Yu re poli.”

⁷ Ana Pol molue petan la e kiela yum̃a na lotuena, ana naga pa sike ga e yum̃a tai naṗa m̃eke ga e lepas nen yum̃a na lotuena nene. Yum̃a nene, m̃ana ne yaru tai naṗa naga pe pe Yu re poli, ana nanagane naga mlelaga e Ntewa rui, kiena kia Titias Sastas.

⁸ Ana nasumonena na yum̃a na lotuena nene e pogos nene, naṗa kiena kia Krispas, naga tai naṗa mlelaga e Suṗe Yesu, naga amio la ne e m̃ana mratava, a le Koren m̃ena ga la moki naṗa pogos naṗa la amloge visena lala kiena ne Pol, ana la amlelaga, a siraunia akee la.

⁹ Ana sirau, e yemalo tai, Pol momalio pisu Suṗe pisi pania, pisape “Pol, ko na ve omaraun re yaru, ana ova ga, osum̃a ovisawal kiau visena. Ve okila re naṗa yaru taṗena la akila ko omalumu,

¹⁰ komin naṗa in na nesike nemio ko. Pisi na taṗatete yaru nae e pulkumali nene tai naṗa kilia su ko pona m̃ene ko, komin naṗa in na kiau yeririna la mokliu asike e yo nene rui.”

¹¹ Ana Pol sike e yo nene yam piavi m̃aga, pa tol kas taaga kupario orai, a silaga naga sum̃a pian ke visena kiena ne Ntewa pa yeririna lala.

Le Yu la aṗure Pol pa kumali

¹² Ana e pogos nene, ṗarin suṗe nae Rom naga mligan yaru tai vena naga ve suṗen lepas nen yo kiena ne le Kris la nene, a yaru nene kiena kia ne nanene Kalio. Ana e pogos nene le Yu la apisayuia ana la apiranari apisape la monar akila suri tai vena akila wo Pol naga ve lologo re sina, ana la apa atarar Pol, aṗure pa e kumali

kiena ne Kalio nene. Ana le Yu lala apisawal pa Kalio amio kiena naliṣereena lalua, la apisape

13 “Yaru nene, naga suṃa kilali ke pisape were yaru lala vena ava alotun Ntewa e mrapa tai naṣa pe mesmesu re nenaga e lepas na kiamimi navisaluaena.”

14 Ana Pol suṃa sinenan ke pisape la navisatam̃een visena kiena ne la nene narui, ana naga pe pisi re poli wa, ana Kalio nene suwo marana, pisli m̃a pa le Yu lala. Naga pisa pan la, pisape “Le Yu lala, visae avisa van inu avisave yaru nene naga kila ṣelaga la naṣa piowa manene paṣisi, pona naga m̃e yaru tai, pona naga pinau, pona suri tai sanene, pogaga, pona nekilia neyagogon amiu yo.

15 Ana ya naṣa amiu apisa, nemloge sane pe pe suri re tai poli, pe suri korena ga nene na e kiamiu lepas navisaluaena amiu le Yu ga lala. Ve sanene, ṣisi na amiu ga avisuveve e naga, in na pe nekekarana re naṣa neyagogo e suri la nene poli pona nekila naliṣereena tai vanonia.”

16 Ana e visena la nene naga m̃ene plan la ke sina ga petan kiena kumali.

17 Ana suri nene kila narui la sinela mimi manene la sane, ana pogos naṣa la apa vanua, atarar kiela nasumonena viu naṣa na kiela yum̃a na lotuena, naṣa kiena kia Sostinis, ana la asu kare naga paṣisi mon ga e mratava na kumali nene. Ana Kalio suṃa pisu ke ne, ana naga pe sitom ṣele re poli, naga pe kila re nena suri tai pan la poli.

Pol sike Episas, siraunia pa si ma Antiok

18 Ana siraun e naga nene, Pol naga sike amio arueta lala nae Koren yam piavi towe laa sane, ana siraunia, naga mligan la, sitom sape va si Seria, a e pogos nene, Prisila amio Akwila, lalua amio naga. Ana la apito garo losi, e pulkumali naña Kenkria, ana e yo nene, Pol pisape awe vilparina. Naga nene komin naña naga kila navisaarena m̃arera pa Ntewa rui nanua sumo, ana nanagane, suri punu ga e navisaarena nene la p̃isi rui, ana la am̃e ga viluna e pogos nene na wa. Ana la amiai e waa tai, naña sum̃a pa ke garu Episas.

19 Ana pogos naña apimi atol Episas, la apa ura, ana Pol pisape p̃isi na Prisila amio Akwila la asum̃a ayum̃ae e yo nene sumo wa. Ana naga, naga mligan lalua, pa loyum̃a na lotuena kiena ne le Yu lala e yo nene, ana naga kila visena moki amio la.

20 La akekaran naña asun amio Pol, ana la sinelan asape naga su re laa amio la wa vena la akilia avis amio naga,

21 ana Pol pisa pan la, pisape “Potena pa p̃isi, ana in na monar nowasu p̃e si neva garu Seria sumo wa. Ana visae Ntewa naga kiena nali-ganarena visave neimi sina, p̃isi na ve ve piavi re, nowasu p̃e si pun amiu e yo nini Episas.” Ana naga taaga mligan si la nene, kus waa pano.

22 Ana pogos naña naga pimi tol ke sina ga Seria, naga pa ura e pulkumali naña Sisaria, ana naga pa si ma metava Yerusalem. P̃isi na naga pa m̃alivin p̃egas nen li nalelagaena lala, a siraunia, naga pitomi si garo Antiok. Nane, Pol kila make kiena pupia yalena yam lua nene narui.

Pol mial ke sina ga, yam telu narui

²³ Ana Pol pa sum̃a garu Antiok pano-o p̃isi, ana naga mligan si yo nene, naga p̃asuṽe si pa e pulkumali kar ga la punu ga e lepas nae Kalesia nene amio Prisia. Naga pa komli e yo la nene yam tai rui, ana naga pa ke sina ga vena iila li nalologena lala vena aviaawa m̃arera la sane.

Apolos mlologo garu Episas amio Koren

²⁴ Ana pogos naṽa Pol pe pimi tol re si Episas poli wa, yere Yu tai pimi e yo nene, naga nae pupia pulkumali nene Aliksantrea. Yaru nene, kiena kia Apolos, naga pe yaru tai naṽa p̃arina po paṽisi, naṽa naga kilia make visena la naṽa sike e Siriena Wa lala, a naga pe yaru tai naṽa mlologo po naṽa po.

²⁵ La apian ruru naga e mrapa kiena ne Suṽe rui, ana naga tam̃an kiena malena wetelu vena naga lologo pona vian ruru yeririna la e suri la e Yesu. Suri la punu ga naṽa naga pisa pe mesmesu paṽisi, ana suri ga tai, naga pe mlogeli re poli wa naṽa apisape yaru la monar ava e nakeena e kia kiena ne Yesu, naga kilia ga nakeena naṽa Yoane Nakeena naga kila nanua sumo.

²⁶ Ana pogos naṽa naga sum̃a pa mlologo ke loyum̃a e yum̃a na lotuena kiena ne le Yu lala, ana naga pe maraun la re poli, naga pe sitom p̃ele re suri tai poli. Ana pogos tai, Prisila amio Akwila, lalua amloge naṽa naga mlologo ke sanene, ana lalua amloge kilale sane yaru nene pe kilia ruru re suri laṽas poli wa e mrapa kiena

ne Ntewa, ana lalua aṗure naga pa akilapian ruru si e suri la moki.

²⁷ Ana siraunia, Apolos naga sinenan sape va e yo kiena ne le Kris lala, garu Akaea, ana arueta lala nae Episas la apisa apisape po paṗisi naṗa visae naga va sanene, ana la asiri m̃aki tai pa li nalologena lala e lepas nene naṗa Apolos naga kilia war vano, vena la akekarana naṗa aurear naga sike amio la. A pogos naṗa naga pa tol yo nene, naga miila ruru la naṗa lemamiena kiena ne Ntewa kila la amlelaga rui.

²⁸ Naga miila la naṗa sane e marana ne yeririna lala, naga kipian la pisape sanape naṗa le Yu lala la akila pal mrapa, komin naṗa naga kipian la e visena la moki naṗa sike e Siriena Wa naṗa la apisa meraravan rui apisape Yesu naga pe Navisaarena kemua lelaga. Ana pogos naṗa le Yu la amloge kiena vianena la nene, la pe apisa re si suri tai poli.

19

Pol sike sina ga garu Episas

¹ Ana pogos naṗa Apolos pa sike ma Koren wa, Pol sum̃a mialoro ke e kiena mrapa naṗa kom ke e lepas naṗa pa m̃a metava e kunus lala, ana naga mlilu m̃a mrapa nene pano-o naga pimi tol Episas. Ana e yo nene, naga pa m̃alivin narin ṗegas nen li nalelagaena la naṗa asike ea,

² a pogos tai, naga piun tan la, pisape “?Pogos naṗa amlelaga e Yesu, amninu Ninuna Wa pimi e amiu e pogos nene, pona pe amninu re poli?”

Ana la apisataṃe naga, apisape “?Ana Ninuna Wa ya nene? Imimi pe memlogeli re suri tai sanene poli wa.”

³ Ana Pol piun ke sina ga tan la, pisape “?Ana pogos naṓa akee amiu, amiu apisu sane naga nene na kana kinas sanape?”

Ana la apisataṃea, pisape “La akee imimi, imimi mepisu sane sa ke ga e nakeena nene naṓa Yoane suṃa kila ke nanua sumo.”

⁴ Ana Pol naga pian ruru la, pisape “Ee, naga nene naga poga ga, ana nakeena naṓa Yoane naga kila nanua sumo, naga kila pa yaru lala sane kile ga tai naṓa sane yaru la nene la apilon la rui, ana naga nene na kana kinas na pe sa re naṓa amlelaga e Yesu po laa wa. Yoane naga ṃena ga kilia ṃa suri nene, komin naṓa naga pimi sumo, a naga suṃa pisa ke pa yeririna lala, pisape la monar alelaga van naṓa ṓisi na imi raunia, sane Yesu.”

⁵ A pogos naṓa le Episas la amloge naṓa Pol pisayu ruru suri nene pan la, la apisu sane popon la ava si e nakeena, ana la akeela e kia kiena ne Suṓe Yesu.

⁶ A e pogos nene, Pol pu ṓarila, ana Ninuna Wa pitomi e la, kila la asuṃa apisi ke kome visena taṓena lala, a kila ṃena la asuṃa apisawal ke ṃena ga visena laṓasia naṓa Ntewa mla pan la.

⁷ E kiela narin ṓegas nene, pe la moki re poli, la atol ga lualima taaga pa lua.

⁸ Ana Pol na sike garu Episas tol sina ga kupario telu, a pogos punu ga naga pa kila ke

lotuena loyũña e yum̃a kiena ne le Yu lala, a naga kila ke visena moki pan la. Pogos tai, naga pe sitom p̃ele re poli, naga pisi m̃arera pan la, pogos tai naga peveyu pan la, a pogos tai naga tagin la vena aimi loyũña e nasũpenena kiena ne Ntewa.

⁹ Naga kila m̃a sanene pano-o, ana naga pisu nãpa peraga, la ape p̃arm̃arera ga, la pe sinelan re nena nãpa alelaga poli. Ana la p̃asia la asum̃a apisayu kare Mrapa Viu nene pa yaru tãpena lala loyũña e yum̃a na lotuena nene, ana Pol sum̃alu p̃ere plan si li nalogena lala, la amolue petan le Yu tãpena la nene, ana legiena punu ga la apa akila viorena a amlologo pa yaru lala e yum̃a na viorena kiena ne yaru nene Tiranas.

¹⁰ Naga nene, Pol sum̃a kila m̃a ga sanene pa tol ke sina ga kas lua, ana kila sanene yeririna lala nae lepas keviu nene Esia, le Yu lala amio yaru tãpena lala, la punu ga amloge visena kiena ne Sũp̃e.

Yaru lãpasia la amlenpal ga e kia kiena ne Yesu

¹¹ Ana pogos nãpa Pol sum̃a miyũm̃ae ke sanene garu Episas, Ntewa miyũm̃ae e naga, kila kile kerkeviu la moki ve na iilaen yeririna lala.

¹² Visae narin kulmrae tai, pona kulsota tai, ana yaru la ãpar pimi Pol pilivili sumo wa, p̃isi na ãpar pano akila tol ga yepena ne li namaiena lala, a kulmrae la nene am̃ene plan kiela maiena lala, pona ninuna viowa la nãpa asike e la.

¹³ Ana e pogos nene, le Yu m̃ena ga lãpasia amialiali ke yaru lala, la asum̃a am̃ene plan ke ninuna viowa petan la. La nene pe amlelaga re

e Suṽe Yesu poli, ana pogos naṽa amloge sane Pol miyum̃ae ke sanape, la m̃ena ga asitom asape ṽisi na la akilali naṽa ayum̃ae e naṽareraena na kia nene. Ana pogos naṽa aṽene plan ninuna viowa, la apisi pania, apisape “Mepisa mesmesun pan ko e kia kiena ne Suṽe Yesu naṽa Pol sum̃a mlologon ke ne, pisape ko oure vetan yaru nene.”

¹⁴ Ana e pogos tai, m̃ee m̃ena ga laṽas sinelan asape akilali ve sanene. La nene, la olua nene la na narina ne ṽarin yar wa kiena ne le Yu naṽa kiena kia Skeva.

¹⁵ Ana la naṽani apimi amlenwo yaru tai naṽa ninuna viowa sike e naga, ana la apisi pa ninuna viowa nene vena ligania, ana ninuna viowa nene sinena kar la, pisape “Ee, nekilia m̃a kia naṽa Yesu, a nemloge ke m̃ena ga kia naṽa apisape Pol, ana amiu na ai? !In na nemninue amiu nena ga, avisuar amiu!”

¹⁶ Ana veraga ga, yaru nene pula pimi pula, kila mara amio la su la pano pano-o, taulu la olua nene, kilapel la naṽa kilapel la pitolwowa make m̃ala kulsota lala. Ana apurmatan yo nene aṽar kuruta paṽisi.

¹⁷ Ana yeririna la apisayu suri nene pano tol le Yu lala amio m̃ena ga yaru taṽena lala, le Episas lala la punu ga amloge, a suri nene kila narui la sinela kurkur towe la sane, a kila narui amieluar kia kiena ne Suṽe Yesu pa laa sane.

¹⁸ Ana siraunia, la moki naṽa nanagane la apimi ape li nalelagaena la ṽisi rui, la apimi apisawal apisape la aṽar ke kimi, a la apisawal suri la naṽa la amiyum̃aen ke e purkol.

19 A laṗas naṗa ape purṗes nen kimi kemua lelaga, aṗar polo suri la naṗa amiyum̃aen ke amio la apimi lele taaga, sa naṗa kana tus ne lala, ana e marana ne la naṗa apisu ke e pogos nene, la akoven make ga pa e kapi. Tusi la nene moki paṗisi, ana pogos naṗa asitom̃al kana kilavaru ne la punu ga naṗa apul la e sumo, ana la apisu sane keviu paṗisi, taulu tenario na kilavaru moki paṗisi.

20 Ana pogos naṗa suri la ne sanene pimi ṗarwowo ke yo, la apisu sane nam̃areraena kiena ne Ntewa naga sum̃a miyum̃ae ke m̃arera paṗisi, a la apisu naṗa visena kiena ne Suṗe naga sum̃a kulkululu pano taulu yaru la moki laa narui e yo punu ga.

Veveyuena keviu garu Episas

21 Ana Pol pisu kilale naṗa yum̃aena kiena ne Ntewa pa ke metava narui, ana naga mninukilale pisape naga m̃ena ga monar yum̃ae va re laa na wa, vena naga va telivi visuveveli sina ga lepas la nene Masitonia amio Akaea, gare Kris, a sirau, ṗisi na naga wasuṗe ke sina ga va Yerusalem. A naga pisaar m̃ena ga e pogos nene, pisape “A sirau naṗa nowasuṗe neva si Yerusalem, ṗisi na monar neyaloro si neva re laa na wa, monar neva m̃a neva m̃a netol ma Rom.”

22 Ana naga pisu sane ṗisi na naga monar su re laa yam ve plas laa sane sumo wa e lepas nae Esia amio kana pupia pulkumali nena naṗa Episas, ana yaru naiilaen lalua nene, Timote amio Erastas, naga mligan la asumo apa Masitonia.

²³ Ana e pogos nene, naña Pol sike gar yo naña Episas wa, ana pupia veveyuena tai molue e lepas na Mrapa Viu kiena ne Yesu.

²⁴ Suri nene, kana purp̃esia naña le Episas lala, la apisa apisape kiela ntewa, naga sira tai, kiena kia Atemis, a la amlotun ke kana pupia nono nena e kana pupia yum̃a wa nena. Ana yaru tai nae e yo nene, kiena kia Timitrias, naga p̃ere yaru moki liu apimi amiyum̃ae kiena, naña la asum̃a amiyum̃aen ke narin nono lala na yum̃a m̃ana ne sira ntewa nene, la amiyum̃aen e selpa, a yaru la asum̃a apul ke tania, naña naga amio kiena yeririna lala la asum̃a aþar manene kilavaru e paþisi.

²⁵ Ana sirau, naga pisu yum̃aena naña Pol kila ke ne sum̃a m̃e mom̃ar ke kiena yum̃aena nene narui, ana pogos tai naga pio kiena yeririna la nene, amio yaru taþena la naña la amiyum̃aen ke suri la e selpa, ana pogos naña apimi lele taaga, naga pisi pan la, pisape “A, aulai, amiu akilia m̃a naña sane ita temali ke ga e kieta yum̃aena nene naña ita tesum̃a temiyum̃aen ke suri la e selpa. Yum̃aena ga nene kila na ita tesum̃a toþar ke kilavaru laþasia.

²⁶ Ana nesitom nesape amiu na amloge narui, pona ita laþasia tepisu e kilamarata rui, naña yaru suri naña Pol nene naga sum̃a pilon ke sitomena kiena ne yeririna la pa pe taþena. Naga sum̃a kila ke e nini, a sum̃a kila ke m̃ena e lavisin pulkumali punu ga na pupia kieta lepas nini Esia, naña naga sum̃a pian ke yaru lala pisape nono la naña yaru miyum̃aen e limana, la pe ape ntewa

re nena poli.

²⁷ Ana in na nepisu sane visena kiena ne yaru nene p̃isi na kila kieta yum̃aena vito tano vaṗisi, naṗa p̃isi na yaru la ve akekaran re si auli suri la naṗa ita temiyum̃aen ke narui. A metavania, ita temio le Esia lala, amio m̃ena ga yeririna taṗena kar ga lala e yomarava nini, ita tesum̃a temlotun ke ntewa wo tanea tai nene naṗa Atemis, pona yaru nene sinenan pisape kovenlua kare naga yo, pona sinenan pisape kila m̃ana yum̃a wa imi ve suri korena tai yo.”

²⁸ Ana pogos naṗa naga ṗalelar kare kiela sitomena la sanene, kila la sinela mimi manene laa narui, ana la asum̃a apiovionia, apisape “! Atemis nae Episas naga po, tepinaia naga taaga-o!”

²⁹ Ana la sane am̃arera laa narui, ana la apa akila pupia m̃aagena gar kumali, ana apa atarar Kaias amio Aristakas, yere Masitonia lua naṗa amialoro amio Pol apimi asike e yo nini, ana la apurela, akiriri amio la apa loyum̃a e pupia lelen viorena nae Episas nene, a le Episas m̃ena ga lala apa amio la, apa akokonia yo nene p̃isa.

³⁰ Ana Pol m̃ena ga sinenan pisape va loyum̃a vena kilali naṗa visi amio pupia p̃ina nene, ana nalogena nae Episas lala amaraun asape sa p̃isi awem̃arlaea, ana apisaluṗar naga.

³¹ A yerkawa laṗas na Lokol Kansel kiena ne le Esia lala, la ape erau ruru po amio Pol, ana la m̃ena ga amligan visena pimi, apiun manene pa Pol vena naga ve va re loyum̃a, akila sanene naga pe pa re si poli.

32 Ana loyumũa e yo nene, yeririna lala la akila ke pupia m̃aagena pãpisi, la moki liu nãpa apisi veraga, lãpasia apisi pa sanene, lãpasia apisi pe tãpena, a la moki nãpa amninue nena ga sane am̃a akila ke viorena na ya wa.

33 Ana le Yu lala la amaraun asape sa ̃pisi yaru la asitom asape la ke nãpa la ape pur̃pes nen veveyuena nene narui, ana la asupon lala yaru tai, kiena kia Aliksanta, naga pa sũmalu se maran yaru lala vena visli van la vena la ve sinela kar re le Yu lala. Naga kuan limana kila avarurula, ana la am̃ape naga ke tai nãpa pe yaru na veveyuena narui.

34 Ana siraunia, pogos nãpa la apisu kilale asape naga pe yere Yu ga tai, m̃aagena pe pito re nena tano poli, ana la asũma apio manene ke e kia kiena ne kiela ntewa nãpa sira nene, la asũma apiovion ke veraga, apisa apisape “! Kiamimi Atemis imimi le Episas lala naga po pãpisi-o! !Kiamimi Atemis naga taaga po pãpisi-e!” Ana la apio m̃a sanene pano-o tol mrae lua pe suri tai.

35 Ana siraunia, sũpe kiena ne le Episas la nene sũmalu se marala, naga kilali nãpa aimi amalumu sina pano-o ̃pisi, ana naga pisa pan la, pisape “Yeririna nae Episas lala, ita punu ga tekilia ruru rui tesape kieta pulkumali nene, naga pe kumali keviu tai, a pe pulkumali wa tai. Ita ke narui nãpa tesũma tepisuar ke yũma wa kiena ne pupia kieta ntewa nene, Atemis, a tekilia tesape kieta lelagaena pe lelaga, komin nanua sumo verue ta nene mlai, ana kana pupia

kilavaru wa nena mloru ma e peni pitomi, naña pe mloru re e yo tañena la poli, mloru ga e ita rui, ana ita tesum̃a tepisuar ruru m̃a ga.

³⁶ Suri la nene tekilia rui tesape lelaga make ga, yaru tañena lala tañatete nena ga avisa karea. Ana sanene na, pe pon re tekila manene ãarita poli, popon tekilali naña tesu ruru ga tesu m̃aga.

³⁷ Ana e lepas kien la nene naña amiu aþure la apimi e nini, in na pe nemloge re naña amiu apisa apisape la apa apinaun suri wa tai e yum̃a wa m̃ana ne kieta ntewa poli, pona la apiuelin kiena kia, ana visae ve sanene ita tañatete tekila suri tai va lalua nene e yo nini.

³⁸ “Ana visae yaru na kilaen selpa la nene, sane Timitrias lala, visae la kiela suri na visaen laþasia sike ga wa vena avisa van lalua nene, poga ga, kieta kumali la sum̃a ga, a kieta naliþereena la sum̃a ga, ana visae avisu ve sanape, la akilia aurela ava avis van la e kana yo nena.

³⁹ Ana visae amiu asitom avisave suri si laþas sike ga wa vena ita punu ga tevisuveve sina, poga ga, tekilia tevisuveve ga e kieta viorena si tai.

⁴⁰ “Naga nene, komin þelaga naña tekila ke nanagane, ita tepa manene laa narui. Pe pe suri re tai naña mesmesun tekilia tekila manene m̃aagena nene vanon poli, pona tekila naveveyuena keviu sanene vanonia, a visae peraga, pona þisi na yerkawa kiena ne le Rom lala la þisi na akoven ita e yum̃a nakoena na wa vanon kieta yum̃aena na nanagane.”

⁴¹ Ana pogos naña naga pisa visena nene þisi, sitomena kiena ne yeririna lala pimi pa ruru ke

sina ga po narui, ana naga kalo visena, naga pisa pan la pisape la akilia aviaþa ke sina ga.

20

Pol mialiali sina li nalelagaena lala garu Masitonia a garu Kris

¹ Ana legiena si laþasia, pogos naþa pupia m̃aagena naþa le Episas la nene akila, pito si tano, Pol naga pio nalelagaena lala apimi lele taaga, ana naga mla visena wo pan la vena asuñalu m̃arera va laa sane, þisi na naga pisi maro pan la, ana mligan la, pa si garu Masitonia.

² Ana e yo nene, naga pa mial kome kana lepas ne lala, ana e yo punu ga naga suñã miila ke yeririna lala e kiena visena wo lala, ana siraunia, naga pa si metava ma Kris, naþa kana pupia pulkumali nena, naþa Koren.

³ Ana Pol naga sike e yo nene pano-o tol kupario telu, ana þisi na naga suñã sitom sape kome waa tai naþa m̃eke pa rui, wasuþe sina ga va garu Seria. Ana lavisi naþa aure vano, ana visena pimi tol Pol pisape le Yu lala nae e yo nene, la asuñã akila ke sitomena viowa tai vena akila van ia e pogos naþa naga suñã m̃eke e mrapa komsusia, ana kila naga pe pa re si e waa nene po laa rui, ana naga mla mrapa piavi tai, naga mial þasuþe si pa telivi garu yo Masitonia.

⁴ Ana e pogos nene laþas apa amio naga, sane Sopata nae Perea, naþa narina Piras, amio Aristakas a Sekantas, lalua nae Tesalonaika, amio Kaias nae Tepe, amio Timote, a amio m̃ena Tikikas a Tropimas, lalua nae Esia.

Pol lala asike garo Troas

⁵ Ana lañas nene naña asike amio Pol, la asumo apano aporu garu Troas.

⁶ Ana Pol naga sirau pimi, ana inu Luk, nesikol inu sina nemio la garu Piliþae, a imimi mekila Paþagena Nakanena Tamþa e yo nene. Pogos naña þaþagena nene þisi, ana mokus waa, ana mekiriri ma pano-o tol legiena lima, þisi na imimi mepimi metol yo Troas, la naña apa sumo la asumate imimi ke e nene. Ana imimi punu ga mesike garu Troas tol legiena olua.

⁷ Ana e Legiena Wa, pogos naña mrae pito pa tano na þa rui, sa naña legiena þesia na legiena olua siar narui, imimi mepiora memio nalelagaena lala nae yo nene, imimi memlotu a makawero kilaparavi wa. Ana Pol naga sitom sape imimi meial ke kolulag ga, ana komin naña pe kiamimi viorena maro memio la, ana la akila visena la moki, ana kila Pol mnea ga pisi yam piavi, pisi ma pano tol yemalo pa ko yepe lilika narui.

⁸ Ana e pogos nene, imimi mesuma mepiora ke e lele tai metava e yotop naña na telu, ana yeririna lala aþar kiela kapi vivaga moki pimi, kila yo loyuma nene yo pisusun keviu paþisi.

⁹ Ana yaru mee tai, kiena kia Yutikas, naga toña tano e pulutava na lagi, ana pogos na Pol naga mlologo ma pa sanene pano-o, mee nene mloge momalena na mloge momalena. Naga tekavito na tekavito, kila ma sanene pano-o, þisi na naga momalio ruru nena naapo, ana la amilan ga naña naga mloru e pulutava na lagi nene, naga mloru pito koan vanua e porotano.

Yo nene naga mon manene laa metava, ana pogos naña la akiriri apitove, atol naga, ana la apisu naña naga mare pa rui.

¹⁰ Ana Pol m̃ena pito tano vena visulia, naga pulu pito tano kutarar e limana luwoka, ana naga pisa pan la, pisape “Ve aloge re viowa, ve atagin re naga, nanagane kiena malena p̃asuñe si pimi e naga rui.”

¹¹ Ana Pol lala apa sina ga metava, ana la amla Kinanena Wa nene, siraunia la akinana, ana siraun nanene, la asun ke sina ga pano-o yemlagi, ana Pol mligan la pano.

¹² Ana e lepas na ninis yerm̃ene nene, añar naga mali ruru sina amio apa um̃a, a la amloge po pañisi naña Pol naga kila ruru naga pan la.

Pol lala asike mrapa vena awasuñe la sina

¹³ Ana Pol naga pis pan imimi rui pisa pisape imimi mesumo mokom e waa, imimi meva mesum̃ate naga e pulkumali nene Asos, ana naga sirau imi, naga yali ga kom ura.

¹⁴ Ana imimi mepano metol garu Asos, ana naga sirau pimi, ana naga miai e waa, ana imimi punu ga mepano metol pulkumali naña Maetilin e narin purvanua tai.

¹⁵ Ana siraunia, imimi mekiriri si e legiena wetelu tai, mekiririn narin purvanua tai, kiena kia Kios, ana siraunia e legiena tañena, metol e narin purvanua nene Samos, ana legiena tañena sina, imimi metol e kumali nae Maelitas e purvanua keviu, ana imimi mepa ura e yo nene.

¹⁶ E pogos nene, imimi moñaro ga yo Episas sanene, pe mepa re ura e poli, komin Pol naga

pisu pisape pe pon re naña ita tokus pogos ve moki e lepas nae Esia nene poli, komin naga sum̃a sitom ke sape visae imimi mekilia mekila sanene, ana popon moworu garu Yerusalem mesmesun pogos na Pañagena na Yui Marua.

Pol naga sike garu Maelitas, naga pis maro pan nasumonena lala nae Episas

¹⁷ Ana garu Maelitas, Pol mligan visena pa garu Episas, naga pisape nasumonena nalotena lala aimi avisuia.

¹⁸ Ana siraunia la apimi, ana Pol pisa kiena visena maro pan la. Naga pisa sanini, pisape “Amiu, amiu akilia ruru inu rui, naña siar e pogos naña nepimi ñesan e kieta lepas nini, naña Esia, pimi tol nanagane, nesum̃a nemio amiu pogos piavi pañisi rui. Ana akilia ruru m̃ena ga kiau ñelaga a yum̃aena kiena ne Suñe la naña nekila rui.

¹⁹ Akilia m̃a naña yum̃aena la nene, nekila ke naña kiau sitomena pito ga tano, a nekila ke m̃ena ga amio wamarau, a nekila m̃ena e pogos m̃arera naña le Yu la akila pan inu, naña m̃alivi e kiela sinemimiena lala pan inu.

²⁰ Ana akilia ruru m̃ena rui, naña visena punu ga naña mesmesun navisaena, naña kilia iila amiu, visena la nene pe nemawan re naña nevisawal van amiu poli, pona pe nemaraun re naña nevian amiu e poli, nanene e poglis la naña ita tesike e yo metava temio yeririna moki lala, pona e pogos la naña netelivi ke e m̃amiu um̃a lala.

21 Ana nepis pan le Yu lala pona nepis pan la naḡa pe ape le Yu re poli, ana pe nesitom ḡele re naḡa nevisawal van la poli, ana nom̃areran la, nepisawal ruru nena pan la, nesape la punu ga monar avilopu la ava puna Ntewa, la monar aelaga e kieta Suḡe Yesu Kristo.

22 “Ana nanagane, nepa ke sina ma Yerusalem, pe nekilia re ya naḡa le Yu la yoko akila van inu poli e pogos naḡa noworu e yo nene, ana nemlogelup̃ar e inu naḡa Ninuna Wa naga sum̃a pure inu ke sanene, ana monar neva ga.

23 Ana Ninuna Wa naga sum̃a kila merarava pan inu rui naḡa e pulkumali punu ga la naḡa nepa ke ea, ana monar netol pogos m̃arera lala, a yeririna la asum̃ate ke ga vena akoan inu neva e yum̃a nakoena. ?Sanene nepisu visae neva garu Yerusalem, pona ve sa ke m̃ena ga nene yo?

24 Ana poga ga nene, komin naḡa pe nepisu re kiau malena naga pe suri tai poli, pona tasneu, vena monar nesitom manenea, peraga. Ana nesitom ke suri taaga ga, vena nekilia nekiriri m̃aga vano-o netol luas nen kiau yum̃aena naḡa Suḡe Yesu mligan sike e lum̃au, naḡa monar nevisawal Nalologena Wo na nalemam̃iena kiena ne Ntewa va e yo punu ga.

25 “Ana nanagane, nekilia m̃ena rui, amiu naḡa nesum̃a nemiali amiu, naḡa nemlologon ke navesuḡenena kiena ne Ntewa pan amiu, nekilia naḡa amiu punu ga taḡatete si akilia avisu marau pogos tai.

26 Visae amiu yaru tai naga pe mla re visena lala kiena ne Ntewa nene e kiena malena poli wa,

naña nepisa pan amiu rui, ana yokorena naga va kovio, ana visae naga va kovio, kiena kuruta teke ga e naga, ana pe to re e inu poli,

²⁷ komin naña in na nepisawal mrapa pan amiu rui, ana pe nekilawan re sitomena kiena ne Ntewa pan amiu poli.

²⁸ “Ana amiu li nasumonena lala, komin naña Ninuna Wa pisir plan amiu sa naña yeririna lala navisuarena sipsip lala na nalotena kiena ne Ntewa nene naña naga pul lua e tana ne narina, ana amiu na monar avisuar ruru amiu, a amiu monar avisuar ruru la nene.

²⁹ Ee, sineun nevisave nevisa van amiu, pogos naña nevetan amiu pa narui, ana nekilia m̃aga naña yoko lokul tetan lala aimi, akila kare ki-amiu sipsip la vañisi, akilayon naña am̃enetetain la, ava aveve taaga.

³⁰ Ana nekilia nevisa m̃ena ga, nevisave sirau-
nia, ana amiu yerkawa ga lañasia, ana asuñalu, ana avisokan kar ga la ve moki vañisi, vena akilayon ga naña asape aurelua nalogena lala ava ataveve la ga.

³¹ Sanene, monar asururuia, a monar avisuru-
ruia, a monar asitom̃al naña ayum̃ae m̃arera ve sa naña nekila pogos naña nesike nemio amiu pano-o tol kas wetelu telu, naña pogos punu ga, e legiena a kolemalu, nesuñã nepian ke yeririna lala, a nepisawal nena visena kiena ne Ntewa pan la, pano-o wamarau kekapili vanon la.

³² “Ana nanagane, pe su re si e lum̃au poli vena nevisuar amiu, nemligan amiu asike ga e limana ne Ntewa. A nemlen nesape yoko Lologena Wo na lemamiena kiena, naga sum̃a iila amiu,

kila amiu asuñalu ñarera, a kila naña amiu ñena ga, akilia awar navisa ruruena wo lala naña Ntewa naga yokorena war sirau va kiena yeririna wa lala.

³³ “Ana sineun nesape asitoñal ñena ga, pogos naña nesike nemio amiu, nesuñã nemiyuñãe korena ga sanene, a pe sineu sun re kiamiu suri wo la naña sane kiamiu kilavaru la poli, pona kiamiu kulmrae lala.

³⁴ Ana pe nepisa re nesape avisuar inu e suri la nene poli, ana inu ga nepisuar inu e yum̃aena na luñau luwoka nini, a nepisuar ñena la naña amiyuñãe ke amio inu e pogos nene.

³⁵ Ana e mrapa nene, a e ñelaga tañena ñena ga lala, nepian amiunia nesape popon ita teyuñãe ñarera teiila yaru lala naña yepela malumu, apisu ñele narui, komin naña monar tesitoñal ñena ga visena kiena ne Suñe Yesu tai, naña naga pisape ‘Visae ko otol kioñã nalaena tai, ana ko ologe wonia, ana visae ko ola nalaena tai vano, ana ko ologe wonia va ve keviu laa sane, ana navisa ruruena sike e ko.’ ”

³⁶ Ana pogos naña Pol naga pisa visena la nene ñisi, ana akinai, naga mlen amio la.

³⁷ Ana la asiar naña atag narui, ana la atalopan Pol, akulkalil e yepena, amlipalipa naga pano pano-o pañisi,

³⁸ komin naña la asuñã asitom ke kiena visena taaga ga nene, naña naga pisape ve avisu re si marana pogos tai. Kiena visena ga nene narui kila la sinela miye naga keviu pañisi. Ana siraunia, la amiyal amio naga, añure naga pitomi si e waa naña imimi mokusia mokomkom ke ea.

21

Luk pisayu naña naga amio Pol lala, apa atol yo Yerusalem

¹ Ana imimi memligan la asike e yo nene Maelitas, ana imimi meñere ñale, mepa mesmesu ga mepa metol narin purvanua naña Kos, ana imimi momomalio e yo nene. Yemlagi kolulag, ana imimi mepetan ke sina ga yo nene, mepa ña mepa ña pano-o metol sina purvanua tañena naña Rots, ana imimi momon sina, ana yemlagi kolulag, meñure sina ga, mepa metol pulkumali nene Patara e purvanua keviu.

² Ana kiamimi waa nene naga pa tol ga yo nene, ana mepa ura. Ana pogos naña moñal si waa tañena tai naña ñisi na va garu e yo nene Ponisia, ana memiai ea, añere ñale, ana mesike sina ga e kiamimi mrapa.

³ Imimi mekirir mepa ña sanene e sive keviu nene, va ko yotena ne, pano-o moñal pupia purvanua naña Saepras, ana memligan sike ga e kiamimi lepas na ñameli, ana mepa ña sanene mesape meva metol yo naña Seria naña sinemimin mesape meva ea. Waa nene ñar ke tegaki la naña sape va ligan e pulkumali naña Taea, ana pogos naña mepa metol yo nene, ana mepa ura ea.

⁴ Ana mepa makale li nalologena lala e yo nene, ana siraunia, mesum̃a memio la pano tol legiena olua. Ana e pogos nene, la apisu naña Ninuna Wa pian la naña ñisi na va ve sanape e Pol garu Yerusalem, a la apisi pania, sinelan asape avisaluñaria asape ve va re si tol yo nene.

⁵ Ana Pol mninu e naga, sape monar va ga, ana siraunia, mepa sina e kiamimi mrapa. Ana e pogos nene, yerm̃ene lala a sira lala amio nin sisi lala, amiyal amio imimi, mepa vanua e kiela pulkumali, ana aḗere imimi sina mepito garo e kiamimi waa. Ana imimi punu ga mekinai tano e none, ana memlenwo imimi, ḗisi na metalopan la.

⁶ Ana memiai sina e kiamimi waa, ana la aḗasuḗela si apa uḗa.

⁷ Ana meḗure petan yo Taea, mepa metava e pulkumali naḗa Tolimeas, ana e yo nene ana mepa mepitawe arueta lala, mesike memio la e legiena taaga nene.

⁸ Ana kolulagi, mepetan sina yo nene, ana mepimi metol pulkumali naḗa Sisaria, mepa ura ana e yo nene, mepa mesike e yum̃a ḗana yaru na Lologena Wo nene, Pilip, naḗa naga lala olua tai naḗa apisiriplan la ḗesania asape la ailla yum̃aena, nane garu Yerusalem.

⁹ Ana Pilip nene, narina na sira la vari asike uḗa, ana la pe aḗalopa re poli wa, ana la nene, yam moki liu naḗa Ntewa mla ke visena pan la, ana la apisawal pa yeririna la.

¹⁰ Ana mesuḗa memio la legiena laḗas ḗaro rui, ana navisawalena tai mligan yo Yutea pitomi tano e yo nene, yaru nene naga kiena kia Akaḗas.

¹¹ Ana naga pimi pun imimi, sinenan sape kila kile tai va Pol, ana naga mla kulmrae kiena ne Pol tai, ana pavinar e limana amio lana, ana pisawal pisape “Ninuna Wa pisa, pisape ‘Yaru

naṣa naga kiena kulmrae nini, yoko le Yu lala garu Yerusalem, aviar naga ve sanini, a siraunia, akila naga va e limana ne la naṣa pe ape le Yu re poli, vena akila viowa vania.’ ”

¹² Ana pogos naṣa memloge visena nene, memio la naṣa asike e nene, metagin Pol, moṃareran pania mesape naga ve va re si metava ṃa Yerusalem.

¹³ Ana Pol pisataṃe imimi, pisa pisape “Ei, aulai, asum̃a atagi ke sanene, kila nemloge sane sineu sape wororo ga narui. Ana suri punu ga nene poga ga, visae le Yerusalem lala aligan inu e yum̃a nakoarena komin kia kiena ne Suṣe Yesu, ana naga poga ga, ana visae ṃarera ṃa sanene vano-o nemare, ana nekekara ga.”

¹⁴ Ana metaṣali naṣa mepisalupar sanene pano-o, mepisalupar ṣele ga, ana mepisa ga, mepisape “Poga ga, yoko monar ve sa ga naṣa Suṣe naga sinenania.”

¹⁵ Ana mesike sina legiena laṣas gar Sisaria nene, ana siraunia, mekila ruru ke sina ga kiamimi karo lala, ana mepetan yo nene, memial mepa metava ma Yerusalem.

¹⁶ Ana li nalologena laṣas nae Sisaria ataveve imimi ṃena ga, ana pogos naṣa mepimi metol yo Yerusalem, ana aṣere imimi mepa e yum̃a ṃana yere Saepas tai, vena mesike memio naga. Ana yaru nene, naga ṃena pe nalogena ṣes tai naṣa amlelaga e Yesu sumo, ana naga kiena kia, Nason.

Garu Yerusalem, Pol pa pisu Semes

17 Ana pogos naṗa arueta lala apisu naṗa mepimi metol si yo Yerusalem rui, ana la akekara paṗisi.

18 Ana memono-o, yemlagi kolulagi, imimi memio Pol mepa meṗalivin Semes, ana li nasumonena taṗena ṗena ga lala na sum̃are nae Yerusalem, la ṗena asike e pogos nene.

19 Ana metalopan la, ana Pol pisi pan la, naga pisawal suri punu ga peve taaga la naṗa Ntewa kila pa rui ṗalivi e kiena yum̃aena, nanene e la naṗa pe ape le Yu re poli, naṗa naga pa telivi ke e kiela yo lala.

20 Ana pogos naṗa la amloge visena na suri la naṗa Pol naga pisawalia, kila sanene la amloge po manene la, la amieluar Ntewa vanonia. Ana e pogos nene, visena la moki ṗena ga garu Yerusalem kana Pol, ana la akilia ṗa suri nene, ana apisa pa Pol, apisape “Wolai Pol, ko okilia rui naṗa osape yaru la e nini la sane manu pe suri taṗi naṗa la amlelaga mare ga na wa, la nene ape le Yu ga lala, ana sa naṗa ko okilia, yeririna la ne sanene la akilia asum̃alu ṗarera manene la e kieta navisaluaena marua lala.

21 Ana lala amloge pa rui, naṗa yaru la asuṗa apisayu kare ko ke asape ko opa opiankare ga kieta lus la naṗa asike gare purvanua taṗena lala. La asape ko osuṗa opian ke la nene osape popon aligan rui navisaluaena kiena Mosis amio kala ṗelaga marua ne lala, ana asape osape popon manene ṗena naṗa ve akila re si ṗaviu e narila lala.

22 ?Ana ṗisi na ita tekila ya narui, komin naṗa visena la nene kila la sinela kari ko manene pa

rui? Ana nanagane, ve ve piavi re, ana ĩisi na monar la aloge m̃ena naĵa asape ko opimi osike pa e yo nini rui.

²³ Ana poga ga, ĩisi na ko okila ga ve sa naĵa ĩisi na mevisa van ko, komin naĵa mepisu pa mrapa tai rui naĵa okilia okila naĵa owe plan kiela sinemimiena nene. ĩisi na monar okila ve sanene: e yo nene, ana imimi yeririna la vari naĵa nanua sumo, ana la akila navisaarena m̃arera tai pan Ntewa, apisape ĩisi na la avalia suri laĵasia va tol pogos ve sanene.

²⁴ Ana peni, la kiela pogos naĵa ĩisi na monar ava e Yum̃a Wa m̃ana Ntewa, naĵa vena la akila suri la e lepas na kiela navisaarena nene, sane leniena lala, amio nalaena naikikena, a suri la ne sanene, naĵa sane la akilia awe ke sina ga vilula lala. Ana mepisu mesape popon sane ko m̃ena ga ova omio la nene, ova osum̃a omio la e pogos naĵa la akila suri la nene, ana popon m̃ena ga naĵa visae suri la punu ga naĵa la monar aul e pogos nene, ko ga ovisuvevea. Ana visae okila sanene, ana ĩisi na yeririna la avisu asape ko ope yaru tai naĵa osum̃a okekararan make navisaluaena kiena Mosis amio kana ĩelaga la na wa, ana ĩisi na la akilia asape visena naĵa amloge, naĵa pisayu ko, ana pe pe lelaga re poli.

²⁵ Ana e lepas kiena la naĵa pe ape Yu re poli, naĵa la amlelaga rui, ita tepisayu pa suri nene nanua rui, ana kieta visena la nene nanua tepisa ne, ana imimi mesiri pa e m̃aki tai pa pan la rui. Imimi mepisawal pan la, mepisape la monar avalia tata la naĵa li taĵena lala akila

pa kuṣaṣaena ea pa kiela nono la rui, a la monar ve akan re kuruta, pona akan tata na suri mali naṣa kana kuruta pe mlau re poli wa, a yokorena la monar ve akila re ṣelaga viowa, sa naṣa la ataṣa lau, pona kolau.”

²⁶ Ana Pol pa kila ga sa naṣa la apisa, naṣa e legiena taṣena, ana naga ṣere la vari naṣani, ana naga pa kila nalaena naikikena amio la, a naga pa m̃ena ga loyuma e Yuma Wa m̃ana ne Ntewa amio la, vena loge asape ṣisi na kiela navisaarena naga ṣisi na va tol legiena ve via, ana ṣisi na monar la awar kiela nalaena navisaarena la veve taaga nene e legiena ya. Ana apisape visae legiena ve olua warovia, ana ṣisi na la asiar akila suri la nene.

Atarar Pol mon loyuma e Yuma Wa m̃ana ne Ntewa

²⁷ Ana e pogos nene, le Yu laṣas asike e Yuma Wa m̃ana Ntewa, la nene akom perina e lepas nae Esia la apimi, nanene e yo la naṣa Pol tetelivi e nanua sumo rui. Ana pogos naṣa legiena olua navisaarena kiena Pol la nene lavis ga ṣisi, ana le Yu la naṣa amaḷ naṣa Pol m̃eke loyuma e Yuma Wa m̃ana Ntewa. Ana la akila pupia maagena, la apa atarar Pol, ana asunyu kare naga pan yeririna lala,

²⁸ la apion pan la, apisape “!Ei, amiu le Israel lala, aiila imimi e yaru nene! !Yaru ke nanene narui naṣa naga sum̃a pa make e yo punu ga, ana naga sum̃a pisa kare ke ita le Yu lala, naṣa ita yeririna wa kiena ne Ntewa lala, a sum̃a pian kare yeririna la pisape kieta navisaluaena amio

kieta Yum̃a Wa nini, la pe ape suri re tai poli. Ana imimi mekilia m̃ena ga mesape naga p̃erevinaun ga yeririna laṣasia naṣa la pe ape le Yu re la poli, ana apimi loyuma e yo wa na Yum̃a Wa nini. !Yaru nene naga p̃arnena kare manene Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa paṣisi, popon tekila suri tai vania!”

²⁹ Apisa sanini, apisape Pol p̃ere yaru naṣa pe pe Yu re poli pimi loyuma e yo wa, komin naṣa apisu Pol vanua e mrapa naṣa naga mial ke amio Tropimas naṣa nae Episas, naṣa naga pe pe Yu re poli, ana amape pona Pol p̃ere naga pa loyuma.

³⁰ Ana la asum̃a akila ke sanene loyuma e Yum̃a Wa, ana m̃aagena nene naga pa m̃ena ga p̃ar make yo la e pulkumali nene, ana kila yeririna taṣena la akiriri apimi. Apimi aṣuar kare ga Pol, ana aṣere naga pa vanua e Yum̃a Wa nene, ana pogos naṣa la apa vanua rui, ana li wa la akotava ruru e kana mratava kerkeviu ne lala.

³¹ Ana pogos naṣa asum̃a aṣere Pol pa ke naṣa asape awem̃aria, ana visena pimi tol yaru keviu kiena li na mara lala nae Rom naṣa asike garu Yerusalem, pisape pupia mara kapuru ke gare.

³² Ana yerkawa nene sum̃alu veraga, pio kiena yeririna lala, amio kiela yaru na mara lala, ana la akiriri apito tano e yo naṣa asum̃a akila ke pupia m̃aagena nene ea. Ana pogos naṣa yeririna la apisu apisape yerkawa na mara nene pimi tol yo nene, ana la amligan Pol, la pe asu re si poli.

³³ Ana yerkawa nene pimi, pisi pan kiena yeririna lala, pisape ava atarar Pol, ana aviar

limana tai va e lala yaru tai, limana taṕena va e lala yaru tai, aviar e sen. Pisi na naga piun tan la, pisape “?Ana yaru nene, naga ai? ?A naga kila ya ne pan amiu?”

³⁴ Ana yeririna la moki naṕa asum̃a apiovion manenea, laṕasia apisape sanene, laṕasia apisape sanene, pa m̃a pa m̃a ga yerkawa nene naga pe mloge kilale re si visena tai e lepas nen ya naṕa la asum̃a akila ke ne, ana naga pisa pan kiena yeririna lala pisape awere Pol wasuṕe va e kiela kove.

³⁵ Ana pogos naṕa asum̃a apa ke e narin mrapa tai, ana mrapa nene ve tokak yokuskusun ga yeririna lala nene naṕa la asum̃a sinelan ke asape asu si Pol wa. Ana yaru na mara lala aṕure ga Pol pano,

³⁶ ana ṕegas nen yeririna lala asum̃a asirau apimi, la asum̃a apiovionia, apisape “!Awem̃ar yaru viowa naṕa! !Awem̃ar ga naga mare!”

³⁷ Ana la asum̃a apano, ana lavis ga aimi atol mratava naṕa navaen loyuṕa e lokove kiena ne yeririna na mara la nene, ana Pol piun tan kiela yerkawa, pisape “Awis, ko otam̃an inu neviun suri tai tan ko sumo wa.”

Ana yerkawa nene milan naṕa Pol pis kome Krik pania, pisape “!A, ana ko okilia m̃a naṕa opis kom e Krik!

³⁸ ?Visae ve sanene, nesitom nesape ko ope yere Isip nini naṕa pe yam piavi re poli naga taṕali sape kila politik nene, ana naga ṕere yeririna lala manu vari apa e kiena ṕegas naweena yeririna nene, ana aṕure apa atapolou e yo korena. ?Ko na yaru ne na nene, ne?”

³⁹ Ana Pol pisatañea, pisape “Ei, peraga, in na nepe yere Yu ke tai nini narui, ana in na nekilia nepisin visena nae Krik komin naña in na nae pupia pulkumali naña Tasas, e lepas naña Silisia. Ana in na sineun nesape neviun tan ko, naña ko otañan nevisi ke ne va ñina moki la nene sumo wa.”

⁴⁰ Ana yerkawa nene tañania, ana Pol sumalu su metava, ana kuan limana sape ava ruru la, ana la apimi apa ruru la nenaga pañisi. Ana naga pisi pan la, pisi nena ga kome visena kiena ne le Yu lala.

22

Pol pisi pa la naña asape aweñar naga mare

¹ Ana Pol pisi pan la, pisape “Wolai lala, amio ata lala, in na sineun nesape atañan vena nekilali naña nevisa ruru suri make ga van amiu. Ayagogon ruru inu sumo wa.”

² Ana pogos naña la amloge Pol pisi ke pan la e kiela visena, naña visena nae Epru, la apa ruru la narui, la sinelan asape aloge kiena visena.

Ana naga pisa, pisape

³ “In na yere Yu ga nini, sa ke amiu, a in na nepaeme e pulkumali naña Tasas, e lepas nae Silisia. Ana pogos na nepe sisi ke ga wa, in na nepimi e yo nini, e Yerusalem, in na yaru naña Kameliel naga pian inu, naña akilia ruru naga rui. In na netotano e lana, naga pian ruru inu e navisaluena punu ga kiena ne kieta yermarua lala, pano pano-o inu towe nepimi

nepe navianena tai na navisaluaena nene. A sane amiu nanagane, amiu asitom manene asape akila kia kiena ne Ntewa imi ve keviu, inu m̃ena ga, e pogos la nanua sumo, nekila yum̃aena kiena ne Ntewa amio kiau malena wetelu.

⁴ E pogos nene, inu m̃ena ga pe sineun manene re nenaga la naṣa ataveve ke Mrapa Viu nene poli, naṣa nesum̃a netetelivi ke sanene nakale ke la naṣa la asum̃a ataveveia, ana nesum̃a netarar la, a nesum̃a nokoven la ke apa e yum̃a naloge viowaena, yerm̃ene lala amio sira lala. E pogos nene sineun nesape la monar amarmare ga, a sineun nesape kiela Mrapa nene monar ṣisi vilaga.

⁵ Suri nene, akilia aviun tan ṣarin yaru wa amio kiena nasumonena lala na kiena kumali, komin la akilia ruru inu naṣa nekila sanene. A e pogos nene, la asiri m̃aki laṣasia, vena kila sa naṣa nekilia neva nom̃ene yaru na Mrapa Viu la nene e kiela yo lala.

“Ana e pogos tai, nemla m̃aki tai sanene, ana sineun nesape neto garo tano Tam̃askas vena netarar la nene e yo nene, vena neviar la e sen, ana neligan plan la awasuṣe si aimi e nini vena kieta yerkawa lala la ala nakoena van la.

⁶ “Ana e pogos nene, nemialoro m̃a nepa sane, ana tol kolpae, lavis ga netol Tam̃askas, ana nemilan ga naṣa pupia yomerarava tai pimi veraga tegoli yo naṣa nemial ke nepa ea.

⁷ Ana suri nene kila nemloru nepito tano e porotano, a nemloge visena tai, pisape ‘!Sol o,

Sol o! ?Komin ya ne ko okila kare inu ke sanene sa naña osum̃a okila ke ne?’

⁸ “Ana nepiun tania, nesape ‘?Ana Suņe, ko ko ai?’

“Ana nemloge naga pisi ke sina ga pan inu, pisape ‘Yesu nae Nasaret nene, naña ko okila ke piowa pania, nene inu ga ne.’

⁹ Ana la naña asike varaun inu e pogos nene, la apisu pupia yomerarava nene, ana la pe amloge re pulgona nene naña naga pisi ke pan inu poli.

¹⁰ A siraunia, nepiun ke sina ga, nesape ‘?Ana Suņe, řisi na nekila sanape narui?’

“A Suņe pisa pan inu pisape ‘Ko osum̃alu, oyali ova ga loyum̃a Tam̃askas rui, a řisi na yaru tai im̃asu visawal van ko e yum̃aena la naña nemligan ruru řisi rui vena řisi na oyum̃aenia.’

¹¹ Ana nemloge visena nene, ana pe nepisu re si suri poli, komin pupia yomerarava nene kila kilamarau řala, ana la atarar ga lum̃au, asumon inu e mrapa, mepa meporu Tam̃askas.

¹² “Ana pe yam piavi re nena ga, yaru nae e yo nene tai pimi pisu inu. Naga pe yaru tai naña naga pe yaru kiena ne Ntewa kemua lelaga, a naga mlogear kieta Navisaluaena, a kieta le Yu lala nae e yo nene, la apisu naga sane naga pe yaru wo tanea tai pařisi, a kiena kia Ananias.

¹³ Ana naga pimi sum̃alu su lavisi pun inu, ana pisi pan inu, pisape ‘!Wolai Sol, nanagane, nesape kilamaram̃a imi wo sina!’ Ana e ke ga e pogos nene sa nena nene, ana nekilia nepisu kilale marana ne Ananias nene.

¹⁴ Ana naga pisi ke sina ga pan inu, pisape ‘Ntewa Na Mava kiena ne repita lala, naga pisaar

ko sumo rui, pisape ko ke narui naña ãisi na ko okilia kiena nasitomwanena keviu tai, a vena ko ke narui naña ko ovisu kiena Yaru Mesmesu a ologe kiena visena.

¹⁵ Ntewa pisaar ko ãisi rui, pisape ãisi na ko ova ovisawal va yeririna lala e yo make ga, suri make ga la naña opisuia a omloge.

¹⁶ Ana nanagane ga ne, ita monar tekila suri tai sumo wa. !Monar osuñalu, monar akee ko e kia kiena ne Yesu, ana kia ga nene kee plan kionã mlamulena viowa lala, oimi oikiki e marana ne Ntewa!'

¹⁷ "Ana siraunia, in na neñasuñe inu ke sina ga e nini Yerusalem, ana nepa e Yum̃a Wa ñana ne Ntewa, sineun nesape nekila leniena. Ana pogos naña nesuñã nemlen ke sanene, nemloge sane kiau sitomena pa kovio,

¹⁸ ana nepisu Suñe pisi pan inu, pisape 'Ovi-taãili, omolue Yerusalem vilaga, komin la nae e yo nini, visae ko osunyu van la e ya naña inu nekila pan ko, ãisi na taãatete nena ga alelaga e ko.'

¹⁹ "Ana nepisa pania, nepisape 'Ana Suñe, la akilia ruru inu ãisi rui, amio ya naña in na nesuñã nekila ãesania. La akilia ñaga asape inu ke ga narui naña nesuñã netetelivi ke e yuñã lala nalotena kiena ne imimi le Yu lala, a nesuñã nepuarar ke la naña amlelaga ke e ko. A la apisu ke rui naña in na nesuñã nom̃e la nene, a nesuñã nokotawe la ke e yuñã nakoena, ana in na nesitom ke nesape la monar alelaga e inu sa naña nepe lelaga ga.

²⁰ A nanua ne, pogos naṣa kioṃa yaru nene Stipen, kana kuruta mlau, la akilia ruru po paṣisi naṣa asape in ke naṣa nesuṃa nemio la e pogos nene narui. Pogos naṣa la akoveṃaria, in na nemiila la, in na nepisuar ruru ṃala kulkota lala. !La monar alogenu!’

²¹ Ana Suṣe pisa ga pan inu, pisape ‘Omolue e yo nini, sineun nesape neligan ko ova koperina vaṣisi, ovanon la naṣa pe ape le Yu re poli.’ ”

²² Ana pimi tol aora nene, la naṣa asuṃa amiagogon ke Pol la asuṃa amiagogon ruru ga, ana nanagane, kiela sinemimiena e naga pimi ke sina ga, la apisape “!E, popon aweṃar ga yaru na piowa lepa ga sanene! !Ita pe sinetan re yaru na sanene naga mali sike e yomarava nini poli!”

²³ Ana la asuṃa apiovion sanene, a la asuṃa atatanogin Pol e ṃala kulkota lala, a la asuṃa akoven puluyavi na mrapa pa kar ga e yo punu ga.

²⁴ Ana yerkaṃa kiena ne yaru na kilaen mara lala pisape la aurelua Pol vetan ṣina nene va loyuṃa e kiela kove, a naga pisape alili re naga wa, la aṃareran naga vena alual li suri ya naṣa naga kila ṣina la sinela kari manene naga sanene.

²⁵ Ana pogos naṣa la apiar Pol ṣisi, la asape awe narui, ana Pol pisa pa kiela nasumonena tai, pisape “?Sanape, mesmesun ga naṣa awe yaru tai sanene naṣa naga sike vatanon navisuarena nae Rom, a naṣa naga pe pali re kumali yam tai poli wa vena la alipere ruru naga, pona akilia awe ga naga sa ga nene?”

²⁶ Ana pogos naña nasumonena nañani mloge naviunena kiena ne Pol nene, naga pisape ve awe re si naga wa, ana naga pa pisu kiela yerkawa veraga, pisape “?Ei, ñisi na ko okila ve sanapen yaru nene narui? Naga sumña pisa ke pisape naga sike vatano e navisuarena nae Rom ne.”

²⁷ Ana yerkawa nene pimi si sape visu Pol, viuntania, visave “!Ei, ko na opisa ruru ke ne! ?Ko na osike vatanon navisuarena nae Rom, pona peraga?”

Ana Pol pisatamnea, pisape “Ee, in na sanene narui.”

²⁸ Ana yerkawa nene pisa pa Pol, pisape “?Ana ko na sanene na sanape ne? Naña in na sanini, in na nopul pupia kilavaru tai ne.”

Ana Pol pisa sanini, pisape “Pona ve sanene yo. Ana inu, ata na sa kemua nene rui, ana in na nepaeme, in na sa ke mnea ga nene.”

²⁹ Ana pogos naña yaru la naña asape awea amloge visena nene, akilia narui asape Pol naga pe yerkawa ta ne sanene. Ana la apur matan veraga, akilia asape tañatete si awe naga narui, a yerkawa mnea ga nene, nanagane naga mnea ga marau li laa narui, komin naga yaru na kilaen mara nae Rom, ana naga kila piowa pa Pol rui naña naga mnea ga sike vatanon navisuarena nae Rom.

La aņere Pol pa e pupia kumali kiena ne le Yu lala

³⁰ Ana kolulagi, yerkawa kiena ne yaru na kilaen mara la nene naga sumña sinenan ke na wa sape popon sa kilia ya ne pe purņes nen

veveyuena nene, ana naga pio yerkawa lala kiena ne yaru wa lala amio nasumonena lala kiena ne le Yu lala, pisape la monar asum̃ate naga gare kiela pupia kumali. Ana naga pisa pisape akila plan sen la e Pol, ana naga p̃ere naga pito garo tano e kumali nene, naga mligan Pol sike likan la.

23

¹ Ana Pol naga tarlua marana pa metava tamaria yerkawa la nene, ana naga pisa pan la, pisape “Wolai lala, e kiau malena wetelu pimi tol p̃ane, e yum̃aena punu ga kiena ne Ntewa naṗa nekila, in na pe nemloge re suri tai miyur sineu poli, naṗa pisape in na nekila pe mesmesu re poli. !Peraga rui!”

² Ana pogos naṗa p̃arin yaru wa nene Ananaias naga mloge visena nene, naga sinena kari Pol paṗisi, a naga pisa pan la naṗa asike lavisin Pol sape alipa gona.

³ Ana Pol pisi towe laa pan naga narui, pisape “!Ei, ko ovisuar ko, yokorena Ntewa weṃar ko na wa! Ko ototano ke e yo na kieta navisaluaena, e yo na naliṗereen yaru, ana siraunia ko ke ga naṗa okilaro si navisaluaena nene narui, naṗa ko opisa osape la alipa inu sanene. Ko ope kulupopos ga na oteke ne.”

⁴ Ana la naṗa asike lavisi apisape “?Ei, ko osape poga ga naṗa ko opisa kare P̃arin Yaru Wa kiena ne Ntewa sanene, pona peraga?”

⁵ Ana Pol pisape “!Ke, lelaga o! Wolai lala, inu nemloge kiena visena, ana pe nekilia re si po laa

ruí, in na pe nesitom re si nesape naga pe Parin Yaru Wa nene poli. Ana sane amiu apisawal ruru pan inu narui, ana nekilia naña nepisa suri pe po re pan poli, komin Visena Wa kiena ne Ntewa naga pisawal ruru rui, pisape pe pe pon re ita tevisi viowa van yerkawa kiena ne kieta yeririna la poli.”

6-8 Ana Pol naga pe kilia re si ya naña yoko naga visa po laa rui, ana naga pisu sane la naña asike loyurnã e viorena e pogos nene, la ãasia ape Varasi, a la ãasia ape Satusi. Pegas lua nene asumã apepeyu pañisi, komin Satusi lala apisa ke asape yeririna lala tañatete amal si vetan namarena, ana apisa suri la ne sane navisi lala, pona ninuna lala, apisape suri la nene, pe sur ta sa re nene poli, ana Varasi lala amlelaga e suri la nene. Ana Pol kilia narui, yoko visa sanape ne, ana naga pio yerkawa la nene, naga pisape “Wolai lala, in na nomolue ruru nena e lus kiena ne Varasi lala. Arimau lala la ape Varasi, a inu mña nepe Varasi. Ana amio Varasi lala, in na nemlelaga naña nesape pogos naña yaru mare, siraunia, ana yoko naga kilia mali sina. Ana nesitom nesape nesumãlu nesu vamo e maramiu nanagane komin naña yaru lañasia asitom ke asape avis van inu komin kiau nalelagaena nene.”

Ana visena kiena ne Pol nene kila Varasi la naña asike e nene ana la asiar ke sina ga naña apepeyu amio le Satusi la naña asike ne, kila

sanene la punu ga naṗa asike e viorena nene la amlip̃ere la ke sina ga.

⁹ Akila m̃a sanene pano-o, m̃aagena pimi keviu paṗisi, a siraunia, navianena laṗas e lepas na puna ne Varasi lala asum̃alu, apisi m̃arera paṗisi, apisape “Imimi mepisu sane yaru nene naga poga ga, pe suri re ta naṗa ita tekilia tevisi van naga vanon poli. ?Ana ane kilia, pona pe lelaga ga naṗa ninuna wo tai, pona navisi tai naga pisi pan yo?”

¹⁰ Ana sinemimiena nene naga pano keviu laa narui, la asu m̃a asitom ke asape asuania, ana yerkawa kiena ne li na mara lala naga pisu sane piowa laa narui, naga maraun sape sa ṗisi la nene akarkare manene laa Pol, ana naga pitetalia kiena yaru lala apito tano, aṗerelua Pol petan yeririna lala, ana aṗere naga pa si e kiela kove.

¹¹ Ana siraunia, kolemalu, Pol pisu naṗa Suṗe sum̃alu sike ga lavisinia, naṗa sum̃a pisi pania, pisape “Pol, ve omarau re. Ko opisawal ruru inu pan yaru m̃arera lala nae e nini rui, ana sineun nesape ṗisi na ko monar okila m̃a si sanene yam tai, naga nene garu Rom.”

Le Yu laṗasia asape akilali naṗa aweṃar Pol

¹² Ana kolulag, le Yu laṗasia apim vinau ga lele taaga, vena avisayu ve sanape naṗa akilia aweṃar Pol. Ana pogos naṗa amal mrapa ta narui, ana la apisaar e kia kiena ne Ntewa naṗa aligan kinanena amio namunena lala, vano-o tol naṗa la monar aweṃar Pol sumo wa.

13 Ana la naṗa apirandar la e visena nene a naṗa akila navisaarena sanene, la ataulu yaru la lualima yam vari.

14 Ana siraunia la apano apisu yerkawa kiena ne yaru wa lala, amio nasumonena lala, ana apisawal suri nene pan la. Apisape “Imimi mepisaar m̃arera pan Ntewa rui, naṗa imimi mevalian kinanena punu ga vano-o tol pogos naṗa imimi mekilia mowem̃ar yaru nene.

15 Ana sinemimin mesape aiila imimi, naṗa amiu amio la naṗa e kieta kumali, amiu aligan visena vano van yerkawa kiena ne yaru na mara la nene, avisave naga were si yaru nene vato si garo tano kumali, avisa kotalia ga naga avisave asitom asape avisuveve sina visena la nene. Ana imimi mesum̃ate ga e mrapa, a pogos naṗa atomi, mowem̃aria, naṗa naga sike perinan kumali wa.”

16 Ana siraunia, narina ne vinena Pol tai, naga mlogewal naṗa asum̃a apisayu ke asape ṗisi na la akila ve sanene ve sanene, ana sisi naṗani pa mesmesu ga e kove kiena ne yaru na mara lala, pa pisawal suri nene pa Pol.

17 Ana Pol pio yaru na mara la tai, naga pisape “Ei, awis, ko oure yaru viu nene vano visu kiamiu yerkawa, naga kilia ke sur tai naṗa popon yerkawa nene naga monar loge.”

18 Ana naga ṗere mearu kiena ne Pol nene pa puna ne kiela yerkawa, pis pania, pisape “Pol naṗa sike garo e yum̃a nakoarena, naga pisape noure kiena mearu nene im̃asu visawal suri tai van ko.”

19 Ana yerkawa nene naga tarar limana ne yaru viu nene, ãere yapen ga pa sanene, ana piun tania, pisape “?Ana ko ositom osape ovisa ya ne van inu?”

20 Ana mearu kiena ne Pol nene pisa plan pania, pisape “Ko opisu ke ne, yerkawa kiena le Yu lala apisirilua kiela sitomena ta rui, naãa asape aweñar meruou naãa, Pol. La apisa rui apisape yoko aligan visena imãasu van ko, asape la sinelan avisuveve re laa visena la nene e lepas nene wa, ana aviun tan ko vena peni, ana oure si Pol vitove garo e kiela kumali.

21 Ana pe pon re naãa okila sanene poli, komin naãa la asumã akila kokan ke ga nene. Apisa ruru rui apisape pogos naãa visae asike mrapplepa, ato ke garo tano, ana lala lualima yam vari nene awulan amiu, aweñar meruou nene. La nene apisaar pa Ntewa rui apisape yoko aligan kinanena amio namunena vano-o avisu naãa sane la aweñar naga ãisi, a la nene na asumãate amiu ke rui, vena visae otamãan naãa amiu ato si garo tano.”

22 Ana yerkawa nene, pisa pan mearu kiena ne Pol nene, pisape “Poga, ana nevisa mesmesun van ko, ve ovisawal re si van yaru tai naãa ko opimi opisawal suri nene pan inu. Ana potena paãisi, ko okilia ova si umã narui.”

Amligan Pol pano pan ãarin suãe tai nae Rom garu Sisaria

23-24 Ana yerkawa kiena ne li na mara la nene naga pio kiena yaru lua, naga pisa sanini, pisape “Suri lala naãa e lepas na yaru nene naãa Pol,

la apimi m̃arera pañisi. Nanagane, yoko in na neligan naga va e limana ne kieta ãarina suñe naña Vilikis, naña naga sike garo tano Sisaria. Amiu lua, akila ruru ãegas tai na kieta yaru na mara lala, vena amiu akirakirava ruru wo e Pol, amiu aure naga vito garo tano. Amiu akilia aure yaru na mara la ve ponotia ve lua, amio la lualima yam olua naña la akus wosi, amio si la tol ponotia ve lua naña la awar pupia kalie na mara lala. Ana akus m̃ena ga wosi kiena ne Pol tai vena naga kilia va totano ea. In na sineun nesape aligan kotaña kolemallo, e pogos naña yemalolo rui.”

²⁵ Ana yerkawa nene siri m̃aki tai vena alarar amio la avano, naga siri sanini, pisape

²⁶ “Maki nini, inu Klotias Lisias, naña nesiri piñasu pan ko, Parin Suñe Vilikis, naña ko ope yerkawa nae Rom naña ko opisuar ke kieta pupia lepas nene.

²⁷ Inu nekekara keviu naña nevitawe ko sina e m̃aki nini.

Yaru naña añere piñasu pan ko nene, kiena suniena nena sanini: sumo, le Yu lala nae e nini atarar naga, lavisi awem̃aria. Ana siraunia, nemlogewal naña naga sike vatanon kieta navisuarena nae Rom, ana imimi mepato garo tano, ana meñerelua naga petan limana ne le Yu la nene.

²⁸ Ana sineun nesape nekilia ya naña naga pe miasin suri nene, ana neñere naga pito e kiela kumali keviu.

²⁹ E pogos nene, nepisu naña naga pe kila re sur tai naña torokin awem̃ar naga poli, pona

ala nakoarena vania, ana nepisu sane la asum̃a apepeyu ke amio naga e ga e lepas na navisaluarena na kiela nalotena ga.

³⁰ Ana siraunia, visena tai pam tol inu, pisape apisayu rui a am̃al mrapa rui vena akilayonli sina vena awem̃aria mare. Ana nepisu sane popon vena nevitetalia naga im̃asu puña vilaga, ana nepisawal m̃ena ga pan la naña sinela kari naga, nesape la monar aim̃asu avisawal suri la naña la asitom ke asape aliþere naga vanonia e maram̃a.”

³¹ Ana li na mara la akila sa naña kiela yerkawa nene pisa, ana kolemalo la aþure Pol, ana pupia þegas nene amligan yo Yerusalem, apano atol yo garu Antipatris.

³² Ana kolulag nena, yaru na mara la naña amial ga, la añasuþe la sina apa ma Yerusalem, ana la naña la akus wosi, lala amio ke Pol na wa, la apito ke sina ga e kiela mrapa, apito garo Sisaria.

³³ Ana pogos naña apimi aporu e yo nene amla m̃aki nene pa þarin suþe nene narui, a siraunia aþere Pol, apano amligan naga sike e limana.

³⁴ Ana þarin suþe nene pulo m̃aki naþani þisi, ana naga piun tan Pol, pisape naga pe yaru nae lepas nape. Ana Pol naga pisape naga pe yaru nae ga yo garo Silisia,

³⁵ ana þarin suþe nene naga pisa sina, pisape “Ana poga ga, ita monar tesum̃ate ga yaru la naña yoko avis van ko, ana pogos naña aimi, ana nouarar visena nemio amiu.” Ana naga pisa pan kiena yaru na mara lala, pisape “Yaru nene naga

kilia sike amio ita na wa e yum̃a marua m̃ana ne Parin Suṑe Erot nene, naṑa ita tesike e nanagane, ana amiu akirawo ruru naga ea.”

24

Le Yu lala la apimin apisape avis va Pol e marana ne Pilikis

¹ Ana Pol sum̃a ga sanene, tol legiena lima ṑarovia, ana siraunia, ṑarin yaru wa nae Yerusalem naṑa Ananaias pitomi garo tano Sis-aria, naga amio nasumonena taṑena lala kiena ne le Yu lala, amiowar ke yaru na navisaluaena tai, vena naga visi kiela, kiena kia Tetalas. Ana la nene apa apisu Parin Suṑe Pilikis vena avisawal suri la punu ga naṑa la sinelan asape avis va Pol vanonia.

² Ana la apio m̃ena ga Pol pimi loyum̃a, ana Pilikis mla pog pa Tetalas vena naga kilia vietava e kiela visena.

Ana naga pisi pa ṑarin suṑe naṑani, naga pisape “Parin Suṑe Pilikis, imimi mekekara paṑisi naṑa mesum̃alu mese maram̃a ṑane, komin mepisu naṑa ko osum̃a opisuar ruru imimi po paṑisi. Siar e pogos naṑa ko opuarar ke yum̃aena nene, pimi tol nanagane, kiom̃a manmaruaena naga kila sum̃are wo sike e purvanua nini, a ko osum̃a okila ke suri viu la moki vena iilaen yum̃aena e yo nini.

³ Sanene, mepisa potena keviu pan ko naṑa silaga osum̃a okila ke po pan imimi sanene.

⁴ Ana ko, kiom̃a yum̃aena moki, pe pon re mekila kare ko e kiamimi visena la ve moki poli, in na sineun nesape neviun tan ko vena ko owo

van imimi, oyagogon kiamimi narin visena tai naṣa plas laa ga.

⁵ “E lepas kiena ne yaru nene, mepisu sane naga pe ṣarkawa towe laa sane. Naga suṃa telivi ke piora e le Yu lala e purvanua taṣena lala, a e yo punu ga naṣa naga pa ea, ana naga kila ke yaru la apiaṣa a apeveyu. A naga pe nasumonena na ṣegas kiena ne yaru la naṣani, naṣa apisape naga molue garu Nasaret, naṣa pona naga pe nalotena taṣena, pona visae peraga, la asuṃa akila ke ga politik yo.

⁶⁻⁷ A pogos naṣa yaru nene pimi sike garu Yerusalem, naga kila piowa pano pano-o ṣisa, naga sinenan pisape kila kare sur wa na kiamimi Yum̃a Wa nene, ana kila narui mepa metararia.

⁸ Visae ko oviun ga tania, ṣisi na okilia ologe sur la naṣa imimi mepisa naga pe lelaga nena ga.”

⁹ Ana pogos naṣa naga pisi ke sanene, le Yu taṣena lala la asuṃa asisilin ṣarila, la asuṃa apisa ke apisape “Naga ke nene narui, sa ke ga nene, lelaga ṣa.”

Pol pisataṃe la

¹⁰ Ana siraunia, ṣarin suṣe nene naga kira pisu Pol, naga mla pog tai pania vena naga kilia la kiena navisataṃeena. Ana Pol pisape “Ṣarin Suṣe Pilikis, sa naṣa ko okila ṃa naliṣereena pan imimi e purvanua nini e kas moki ṣaro pa rui, in na nekekaran naṣa nesuṃalu nese maram̃a vena nekila kiau navisataṃeena.

¹¹ Nesape nevisa ga van ko sanini, in na nepa ṃa Yerusalem nanua ga ne. Visae oviun ruru

tan yaru lala, Ɔisi na olual naƆa sane in na nepa e yo nene vena neva ga nelen e Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa, pe tol re legiena lualima taaga pa vari po laa wa.

¹² A pogos naƆa nesike e yo nene, pe apisu re naƆa nekila suri tai poli. In na pe nepepeyu re nemio yaru tai poli, a pe nepisa re pa yaru lala nesape akila suri tai poli. E Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa, pona e yuñā na leniena lala, pona e pulkumali e nape, ana in na pe nekila re nena suri tai poli.

¹³ A sur la naƆa apisa mare ga pan ko nana-gane, apisape in na nekila sanene sanene, naga nene na visena na kiela Ɔegas ga nene, ana la pe apisa re suri tai pan ko poli vena iilaen kiela visena nene, vena kila na ko ovisu sane kiela visena nene na pe lelaga.

¹⁴ “Ana sur taaga ga nekilia netam̃ania, nekilia nevisa van ko nevisave lelaga, in na nekila kemua naga nene. Sur nene, naga sa naƆa in na nesuñā netaveve ke Mrapa Viu nene, naƆa la apisape naga nalotena taƆena. Ana naga pe sa re nene poli, komin naƆa e Mrapa nene, imimi mesuñā memlotun ke Ntewa taaga ga, naga pe Ntewa kiena ne repimimi marua lala na sumo, a mesuñā memlelaga ke ga e sur la naƆa kiamimi navisaluaena pisa, pona naƆa kiamimi navisawalena lala la asiria.

¹⁵ Ana taveve suri la nene, in na neƆasine ga Ntewa, maran taaga sa ke ga naƆa la m̃ena ga apisu ga naga, asape Ɔisi na naga kila yaru la make ga am̃al ke sina ga e marena, naga nene na la naƆa la amesmesu e marana, a la naƆa la

pe amesmesu re e marana poli.

¹⁶ Ana komin naṗa nekilia m̃a nesape ṗisi na Ntewa kila sanene, in na pe nesitom re nena nesape nekila ṗelaga viowa tai sanene poli, ana e pogos punu ga, in na noṗaryo paṗisi vena narin suri tai ve yur inu re pogos tai visave in na nekila ke piowa e marana ne Ntewa pona e mara yeririna lala.

¹⁷ “Ana kas laṗasia ṗaro pa rui, in na nepa nesike e purvanua taṗena lala, ana siraunia, nanagane ga ne, in na neṗasuṗe inu ke sina ga nepimi Yerusalem. Ana yaru nae gare lala, la akuwan nalaena tai vena iilaen kiamimi yeririna lala nae Yerusalem, ana in na noṗar nalaena nene nepimi, neṗar pan la, a in na sineun nesape neva nekila ke m̃ena ga kuṗaṗaena laṗasia e Yum̃a Wa m̃ana ne Ntewa.

¹⁸ Ana pogos naṗa nesike e Yum̃a Wa, nekila kuṗaṗaena na ikikiena rui, ana la nene la apimi apisu inu. E pogos nene, pe yaru taṗena re la asike amio inu poli, a pe visena re poli pona m̃aagena re nena poli, peraga, ana siraunia, le Yu laṗasia nae Esia apimi, ana la ke nene narui naṗa asiar veveyuena nene.

¹⁹ Ana la nene naṗa ape purṗes nen sur nene, visae la asitom asape in na nekila sur tai piowa, ana popon visae la m̃ena asike amio ita e nini nanagane vena la avisawal li van ko, ana pe nom̃al la re poli.

²⁰ Visae peraga, popon oviunli tan yaru taṗena la ne asike ne, ovisave pogos naṗa la aṗere inu

nepa e kiela kumali, aṃal sane in na nekila ya. ?In na nekila ya ne pe mesmesu re poli, pona nepisa visena ya naṓa piowa? In na pe nomal re poli.

²¹ Ana visena taaga ga naṓa nepisa, nepisa sanini, nesape: Inu na nepisu sane sinemiun asape avis van inu ṓane, komin ga kiau nalela-gaena nene, naṓa pisape pogos naṓa yaru mare, ṓisi na, naga kilia mali ke sina ga. Nepisa visena nene ṓisi, ana kila la ga asum̃a apeveyu ke sina ga pan la.”

²² Ana Ṕarin Suṓe Pilikis nene, naga kilia towe ṃa sur moki rui e lepas na Mrapa Viu nene, ana pogos naṓa naga pisu sane veveyuena nene, le Yu lala amio Pol akila vanon ga sur nena ga la nene, ana naga kalo nena visena, pisape “Poga ga, ṓisi na ita tesum̃a e nini sumo wa. ṓisi na nesum̃ate ke ga yerkawa kiena ne yaru na kilaen mara la nene Lisias vena kom ma Yerusalem vitomi neloge ruru kiena visena nene wa, ṓisi na nela kiau naliṓereena van amiu.”

²³ Ana naga pisa pan kiena yaru na kilaen mara lala, pisape la atarar ga Pol, apisuar naga, ana naga pisape ve akila manene re ṃarera vania, la monar ataṃan naga yaloro ṃaga, a ve avisaluṓar re kiena erau lala vena aimi ayaliali naga avisuaria.

Pol pisayu Yesu pa Pilikis amio wona

²⁴ Ana Ṕarin Suṓe Pilikis, naga wona sira re Yu tai, kiena kia Trusila, ana lalua nene la sinelan asape asun re amio Pol wa. Ana legiena laṓas

ṗarovia, ana lalua apimi e yo naṗa Pol sike ea, ana aṗere Pol pimi pula, ana Pol pisi amio lalua, naga pisayu kiena nalelagaena naṗa e Kristo Yesu.

²⁵ Ana Pol mligan visena la moki la sane pan lalua, naga sitom ṗele la ga, naga pisayu sanape naṗa yaru monar kila ṗelaga mesmesu, a naṗa yaru naga monar kawē ruru kiena malena mesmesu, a pisayu m̃ena ga naliṗereena kiena ne Ntewa naṗa ṗisi na imi e Legiena Maro. Ana pogos naṗa Pilikis mloge visena la nene, naga mloge sane miyur manene kiena sitomena paṗisi, kila narui naga marau towe laa sane, ana naga pisa pa Pol, pisape “Poga ga, toroki narui. Ko ova si loyum̃a e nene sumo wa, ana visae nelual si kiau pogos tai, ṗisi na neligan si visena vim̃asun ko.”

²⁶ Ana pogos naṗa Pilikis pisa visena nene, naga kiena sitomena viowa m̃ena ga tai tom̃a ga, naṗa naga sitom ke pisape ṗisi na Pol naga war kilavaru keviu tai vania, vena kilia visa va Pol visave Pol kilia molue sina. Ana kiena sitomena nene kila narui naga mligan luen ga visena panon Pol, a naga sum̃a sun amio naga yam mokliu.

²⁷ Ana naga kila m̃a sanene pano-o tol kas lua, ana naga ṗisin kiena yum̃aena nene. Ana naga pe tam̃an re Pol molue si e yo naṗa apuarar naga sike e poli, komin naṗa naga sinenan pisape kila le Yu la akekaran naga. A siraunia, yaru taṗena tai pimi kus lelana ne Pilikis nene, kiena kia Posias Pestas.

25

Pol pisape Sisa ga naga monar liṣere naga

¹ Ana ṣarin suṣe viu nene Pestas, naga pimi garu Sisaria, pimin vena visuar kiena leṣasia nene, ana siraun naṣa legiena telu ga ṣarovia, ana naga pisu naṣa naga monar vavini visuveve yo ma metava Yerusalem.

² Ana pogos naṣa naga pa tol yo nene, ana naga piora amio yerkawa lala kiena ne yaru wa lala, amio yerkawa taṣena lala kiena ne le Yu lala, ana apisa kare Pol pania. Ana aṃareran pania,

³ apisape visae naga sitom sape kila suri wo tai van la, ana lala sinelan naga ligan Pol wasuṣe sina imi pula, vena la akilia aure naga va kumali avis vania. La apisa sanene, ana la asuṃa asitomwan ke rui asape visae Pol imi, ana la ava asuṃate naga gare, a vena awem̃ar ga naga mare ṃeṃe mrapa komsusia.

⁴ Ana Pestas pisape “Poga ga, ana ve ve piavi re inu ṃena nowasuṣe sina neva garu Sisaria, naṣa la asuṃa atarar ke yaru nene sike ea.

⁵ Sanene, ana amiu yerkawa laṣasia, akilia ataveve inu teto garo ne, tevisu ve sanape. Visae yaru nene kila suri laṣasia naṣa pe mesmesu re poli, ana tekilia tekila kana visena nena e pogos nene.”

⁶ Ana Pestas sike amio la gar Yerusalem pe tol re legiena lualima yam taaga pa vari poli, ana naga pito si garo Sisaria, amio yaru laṣas naṣani. Ana e ga e legiena na siraunia, naga pa totano ke e kiena yo naliṣereena, ana naga pisape avano aure Pol imi.

⁷ Ana pogos naṗa Pol pimi loyuma, ana le Yu la nae Yerusalem naṗa ataveve Pestas apimi, asumaḷu asu, ana asuma apisawal ke pupia suri viowa la moki liu naṗa apisape Pol naga kila, ana kiela visena la nene pe sumaḷu re nena ga.

⁸ Ana pogos naṗa Pol sinenan sape la kiena navisatamaena, naga tero plas ga, pisape “In na pe nekila re nena suri tai poli, naṗa nekilaro navisaluaena kiena le Yu lala, a pe noṗarnena kare re Yuma Wa nae Yerusalem poli, a pe nekilaro re mena ga navisaluaena kiena ne ṗarin suṗe nae Rom poli, naṗa Sisa.”

⁹ Ana Pestas nene, naga sinenan sape le Yu lala la aloge wo e naga, ana naga sitom sape kilayonli kila ve sa naṗa la apisa pania, ana piun tan Pol, pisape “?Sanape, pona popon neure ko teva neviṣi ga van ko ma kumali nae ma Yerusalem, ana yoko ko osumaḷu sina ga ose marau e yo nene yo?”

¹⁰ Ana Pol pisatamaea, pisape “Nanagane, e yo nini, in na nesumaḷu rui nesike e marama, ko yaru naliṗereena navisaluaena kiena Sisa nae Rom. Visae suri nakilaena tai van inu, ana yo ke nini narui naga mesmesun ga naṗa ko okila. ?Ana yoko nevavin si ya ne ma Yerusalem ne? Ko opisu kilale rui naṗa e lepas kiena ne le Yu lala, ana pe kiela visena tai sumaḷu re nena e inu poli, peraga.

¹¹ Ana visae ko opisu nekila suri tai piowa torokin naṗa monar nemare vanonia, ana poga ga nene, in na pe nekilayonli re naṗa noure vetan poli. Ana visae la nene, pe kiela visena re si tai naṗa kilia sumaḷu suma poli, ana pe

mesmesu re nena naña ko oiila inu nowasuñe sina neva e limala vena la akila ya naña la sinelania van inu. Ana nanagane, sa naña nekilia nekila, sane nesike vatanon navisuarena nae Rom, ana nepisa ruru ga pan ko nesape sineun Parin Suñe Sisa nae Rom, naga ga monar liñere inu.”

¹² Ana visena nene kila Pestas pano pis amio kiena kansel la sumo wa, ana siraunia, pimi sina ana pisape “Ko opisa rui opisape sinom̃an Sisa ga liñere ko. Ana nepisape poga ga, yoko osuñalu ga ose marana ne ãarin suñe nene narui.”

Pestas sunyu Pol pan suñe keviu tañena nene Akriña

¹³ Ana siraunia, legiena lañasia ãaro sina, ana suñe keviu na yo tañena tai pimi garu Sisaria. Naga kiena kia ne na nene, Akriña Nalua, ana naga pimi amio vinena naña Penis. Lalua amloge naña Pestas siar ga kiena yum̃aena na wa naña pe ãarin suñe nae lepas nene, ana la sinelan asape aimi aialialia.

¹⁴ Ana la lua asike e yo nene pano-o, ana yam moki naña la asuñã asun amio Pestas nene, ana legiena tai, ana Pestas sunyu ga lepas na puna ne Pol pan lalua. Naga pisa pan la lua, pisape “In na kiau yaru tai suñã e kiau yum̃ã nakoena, naña sike e limana ne Pilikis nanua sumo rui, sumon naña nepimi e nini.

¹⁵ Ana siraun naña nepimi, ana nepa ma Yerusalem, ana yerkawa kiena ne li wa lala, amio nasumonena tañena kiena le Yu lala, la apimi

apisayu yaru nene pan inu, la sinelan asape nevisawal kiena nalip̃ereena tai vania.

¹⁶ Ana nepisa ruru pan la, nepisape tařatete nekila ga sanene, ana monar noure lepas luwoka aimi lele taaga sumo wa, ana la nařa akila navisawalena, monar avisawalia e marana yaru nařa akila ke navisawalena pania, a monar nela pogos vař yaru nene vena naga m̃ena la kiena navisatam̃eena. Nepisa pan la nepisape kiamimi řelaga na navisaluaena nae Rom naga sa ke nene narui.

¹⁷ Sanene, in na neřasuře sina nepimi e yo nini, ana le Yu lala la akom ma Yerusalem apitomi vena mekila visena. Ana pogos nařa nekilia nesape la apimi atol yo nene ko yepekilavi, pe nemla re si pog tai pan la poli, ana kolulag ga, nepa netotano e yo nalip̃ereena, ana nepio yaru nařa Pol pimi loyuma.

¹⁸ Ana pogos nařa le Yu lala asum̃alun navisawalena suri lala na yaru nene, inu nesitom nom̃ape yoko neloge pupia suri viowa lařas nařa la apisape naga kila, ana nanene na peraga.

¹⁹ La apisa ga narin suri lala e ga e lepas na kiela nalotena, nařa la asum̃a apepeyun ke amio yaru nene. Naga nene e ga e lepas na kiela řelaga marua ga lala, a e lepas na yaru tai, kiena kia Yesu, nařa naga mare rui, ana Pol sum̃a pisa ke pisape naga mali sina.

²⁰ Ana la apisayu ke suri la nařa pe nekilia re nena poli, ana nemninue kare narui nesape am̃a yoko nekila ya ne, ana nepiun tania nepisape visae naga sinenania, wasuře si va ga ma Yerusalem, vena la akila ga kiela visena e yo

nene.

²¹ Ana siraunia, yaru nene pisape peraga, ve va re sanene, ana naga suñalu pisape sinenan pisape Āarin Suḗ ga Sisa naga liḗperea. Naga kiena visena nene kila netarar naga sike e yo nini na wa, vena nelual mrapa tai neila naga va garu Rom, vena Sisa naga visuvevea.”

²² Ana Akriḗa pisa pan Pestas, pisape “Ana inu m̃ena sineun paḗisi nesape neloge re visena kiena ne yaru nene.”

Ana Pestas pisape “Poga ga, peni ga na amlua asun.”

Pestas ḗere Pol pimin vena Akriḗa yagogonia

²³ Ana kolulagi, akila suri punu ga su ruru sike e kiela pupia yum̃a na viorena tai, la akila sane pe pupia suri tai. Ana suḗe keviu nene Akriḗa la lua vinena nene Penis, la lua apimi naḗa amiyowa ruru la rui, ana apimi loyum̃a naḗa yerkawa kiena li na mara lala amio yerkawa taḗena lala la amiyal ke varaun la. Ana la akila suri punu ga pa la lua nene sa naḗa la akila ke e pogos keviu la ne sanene. La akila m̃a pano-o, ana siraunia, ana Pestas pisape aure Pol imi loyum̃a.

²⁴ Ana la aḗere pimi, ana Pestas pisi narui, pisape “A Āarin Suḗe Akriḗa, amio yerkawa taḗena lala naḗa tesike e nini ḗane, nanene yaru ne nanini narui naḗa le Yu lala la apim apis pan inu vanonia. Garu Yerusalem, a e yo nini, la apimi apiun m̃areran tan inu apisape nelipere naga, asum̃a apisi keviu apisape yaru nene, naga

pe pon re si mali va re laa sane poli, la sinelan asape naga monar mare ga vilaga.

²⁵ Ana nepisuveve suri nene pano-o, pe noñal re sur tai naña torokin naga mare vanon poli. Ana siraunia, yaru nene naga m̃ena piun pisape kieta ãarina suãe keviu nae Rom, naga ga liãerea, ana nanagane nesum̃a nepisuveve nesape yoko monar neila naga va ga e limana ne Sisa narui.

²⁶ Ana monar nesiri m̃aki tai va amio yaru nene va van kieta ãarina suãe nene, ana pe nekilia ruru re m̃ena nesape am̃a nesiri ya ne te m̃aki nene wa. Nanini narui, nekekara naña neãere naga piãasu vena sum̃alu se maram̃a, Suãe keviu Akriãa, amio amiu yerkawa taãena la nene, vena ita tevisuveve ke sina ga kiena visena la nene, pona amiu akilia aiila inu navisaen ya naña nesiri te m̃aki nini.

²⁷ !Pe popon re neligan yaru nene va e pupia naliãereena nene poli, naña pe nepisawal ruru re visena ya naña kila narui nemligan naga pano!”

26

Pol pis e marana Parin Suãe Akriãa

¹ Ana Akriãa pisa pa Pol, pisape “Poga ga, nela pog van ko narui vena osunyu ko e lepas na suri la nene.”

Ana Pol koan limana sanene, ana siar kiena visena narui, vena la navisatameena na suri la nene.

² Ana pisa sanini, pisape “Parin Suãe Akriãa, nepisu sane po paãisi naña nekilia nesum̃alu e

maram̃a p̃ane, vena netap̃ali naṗa nela navisa-tam̃eena laṗasia e visena la naṗa le Yu lala akila pan inu.

³ Nepisa visena nene komin naṗa ko ke narui, okilia ruru kieta p̃elaga ita le Yu la rui, a okilia ruru m̃ena suri la naṗa pogos punu ga kieta yeririna lala asum̃a apepeyun la ke vanon rui, a naṗa la asum̃a amliṗere la ke vanonia. Ana inu nepiun tan ko vena ko ve sinem̃a kar inu re, komin naṗa yoko kiau suniena naga tawa manene e suri la ne sanene narui, a ve piavi towe m̃ena ga.

⁴ “Kiau suniena naga siar sanini, sane inu, nesiar e pogos naṗa nepe nisisi ke ga wa, nesu luen ga nemio le Yu lala, nanene e kiau yo, ana siraunia, garu m̃ena Yerusalem. Ana lala la akilia ruru kiau p̃elaga lala nanua rui, a akilia m̃a naṗa pogos naṗa nepe yaru viu ke ga wa,

⁵ ana nesikol inu e p̃egas kiena ne Varasi lala, naṗa la ke narui naṗa atarar manene kieta navisaluaena taulu p̃egas taṗena lala. Ana visae la m̃ena ga akekaran naṗa la asum̃alu ase maram̃a, ana yokorena la akilia avisawal li van ko, avisave suri naṗa nepisa ke ne naga pe lelaga punu ga.

⁶ “?Ana komin ya ne la sinela kar inu si sanene? Nanene komin naṗa nesum̃alu m̃arera nesike e navisaarena tai naṗa Ntewa naga kila pa repita lala nanua sumo rui, naṗa pisawal sape naga yoko kila yaru la naṗa amare amal sina.

⁷ Ana navisaarena nene, kieta lus m̃ena ga la lualima taaga pa lua [12] nene la asum̃a amlen ke ko legiena a kolemallo vena yoko la akilia atolia. !Parin suḗe, opisu ke ne! Sur nene Ntewa naga pisaar pan le Yu la rui, ana le Yu lala sinelan asape avis si van inu komin nemlelaga ea.

⁸ ?Pe nekilia re poli, ana komin ya narui naḗa yaru la nene asum̃a asitom ke asape Ntewa naga taḗatete si kilia kila yaru naḗa mare rui naga mali sina?

⁹ “Ana pe lelaga, nanua sumo, in m̃ena sa ke ga nene, pe nemlelaga re e suri la nene poli. Na nanua na, in na sineu kar laa la naḗa amlelaga e Yesu nae Nasaret paḗisi, a nepisu sane monar nekilali m̃arera vena nekila kia nene vito tano.

¹⁰ Ana garu Yerusalem, nesum̃a nekila suri moki sanene. Yerkawa kiena ne li wa lala, la atam̃an pan inu, ana nepa nekila nalelagaena wa la nene, la moki naḗa apa e yum̃a nakoena, ana pogos naḗa la amliḗere la asape monar la amare, in m̃ena ga nesike loyum̃a ea.

¹¹ A nesum̃a netetelivi e yum̃a na leniena lala, pogos punu ga nesum̃a nekila ke piowa pan la, a nesum̃a nekilali la m̃ena ga, nesum̃a nekilayon naḗa vena la aviuelin kia kiena ne Yesu. Ana nesum̃a nekila m̃a sanene pano-o yepeu pisunun paḗisi, ana nom̃ene plan la apuretetai apeve taaga e purvanua taḗena lala, ana siraunia, nepanon la ke sina ga e kumali la naḗa la apa asike e la.”

Pol pisayu sanape naḗa Yesu paemenia

¹² Ana Pol sum̃a sun pano-o, pisape “Ana e pogos tai, nesum̃a nepito ke garo Tam̃askas vena nekila ke sina ve sanene van la naña asike e yo nene. Yerkawa kiena ne yaru wa lala, la amiila inu nepitove, a la amla m̃aki pan inu naña asape nekilia nekila sanene.

¹³ Ana mesum̃a memial ke mepato garo tano, ana kolpae ga, nepisu pupia yomerarava tai metava ma e peni, naña tego taulu mrae, ana yomerarava nene tegoli nena yo naña mesike ea.

¹⁴ Ana yomerarava nene naga merarava keviu sanene narui, naga kila imimi mekekapil mepito tano e porotano, ana siraunia, nemloge pulgon yar tai, pis pan inu pis ga kome visena nae Epru, naga pisape ‘!Sol o, Sol o! ?Komin ya ne ko osum̃a okila kare inu ke sanene sa naña ko osum̃a okila ke ne? Ko osum̃a lam̃a te p̃ataun inu ke sanene, ana kila lam̃a mlaea p̃isa.’

¹⁵ “Ana nepiunia, nepisape ‘?Ana Supe, ko a nene?’

“Ana Supe pis ke sina ga pan inu, pisape ‘Yesu naña ko osum̃a okila ke piowa pania, nane in ne nanini narui.

¹⁶ Ana osum̃alu sina, komin naña yoko oyum̃ae kiau. In na nem̃alivin ko sanene komin suri nena nene narui. Pane opisu kilale inu sane ovisave in na ai, a siraunia, yoko ovisu inu nesum̃a nem̃alivin ko e suri la ve moki e legiena lala naña pimi ke sirau. Suri la naña nepian kon ke ne, naga ke narui naña ovanon ovisawal van yeririna lala.

¹⁷ Ana yoko ovanon ovisawal va le Yu lala, a va m̃ena yaru taņena la naña pe ape le Yu re poli,

ana p̃isi na ovisu naṗa la nene, yoko akila viowa van ko, ana ve sinema pepe re, yoko nemalivin ko e pogos la ne sa nene, vena netamalia ko.

“ ‘Nanene narui, nevitetalia ko ovanon la nene,

¹⁸ vena ovikepa kilamarala, vena ovilon la amolue vetan yemalolo naṗa la asike ea, aim e yomerarava, a vena aligan mareraena kiena ne Yermare sike na, aim ga puna Ntewa. Ana pogos naṗa aviawa ga e inu sanene, ana yoko Ntewa viewo kiela mlamulena viowa lala, a yoko naga sikol la e p̃egas nen kiena li wa lala.’ ”

Pol pisayu kiena yum̃aena

¹⁹ Ana Pol pis ke na wa, pisape “Naga narui, Suṗe Akriṗa, pogos naṗa nepisu pupia suri naṗa molue ma e peni pitomi e inu, in na taṗatete si nekila sur tai narui, ana nemlogear ga visena kiena ne Suṗe narui.

²⁰ Ana nepa Tam̃askas sumo, nemlologon pa yeririna lala, nepisape monar avilopu la ava puna Ntewa, a kiela malena monar awo make nena ga, torokin navilopuena nene. Ana sirau-
nia, nepa ke sina ga ma Yerusalem, nemlologon ke sina ga sanene pan la, sirau-
nia nepa nekila sanene e kumali taṗena lala e lepas nae Yutea, a sirau-
nia, nepa kar ga e yo kiena ne la naṗa pe ape Yu re poli, nemla ke ga visena maran taaga sanene pan la.

²¹ Ana komin ga kiau yum̃aena nene narui, kila le Yu lala apimi atarar inu loyuma e Yuma Wa

Mana ne Ntewa, ana la sinelan asape awem̃ar inunia.

²² “Ana pimi tol p̃ane, naiilaena ga naṗa pimi kome Ntewa naga suṃa amio inu silaga, a nanagane nekilia nesuṃalu nese maramiu amiu yerkawa lala, a amiu li taṗena m̃ena ga lala, a in na kiau pulmas nini naṗa nekilia nevis van amiu. Ya naṗa Mosis amio navisawalena lala apisa nanua nanua sumo rui, la apisape yoko ve sanene ve sanene, ana suri ga nene, nane nesuṃa nepisawal ke pan amiu nanagane.

²³ Naga nene naga sanini, naṗa Navisaarena, pogos naṗa naga imi m̃alivi, ana yeririna lala monar akila viowa vania, ana siraunia, yoko naga ve yaru naṗa naga mal p̃esania petan marena. A kiena nasuṃalena si nene petan marena, ana suri ne nanene narui ve mrapa nawaren yomerarava na tamaliaena imi tegoli yeririna la punu ga, Yu lala, a la naṗa pe ape le Yu re poli.”

Pol sinenan sape monar alelaga e Yesu sane naga

²⁴ Ana pogos naṗa Pol suṃa mla ke kiena navisatameena sanene, Pestas suṃalu tero kiena visena lala, naga pisi keviu, pisape “!Pol, ko ope wowe ga nene! Ko sinom̃an osape ove manmarua e nakiliaena taṗena lala, ana kila p̃aruṃa pano-o pe wowe ga narui.”

²⁵ Ana Pol pisape “Nepatanon ko, P̃arin Suṗe Pestas, ana in na monar nevisa van ko, in na p̃aruu poga ga. Kiau visena la naṗa nesuṃa

nepisawal ke e yo nini, la ape pur̃es nen nalelagaena nãpa ape lelaga pãp̃isi.

²⁶ Suri la nãpa nesũma nesunyu ke ne, nekilia ruru nesape Sũpe Akrĩpa naga kilia ruru rui, la apimi atol̃ kiena navisuena rui, nanene narui kila pe nemaraun re nãpa nevisawal e marana poli. Suri la nene, pe apimi ãmalivi re ga e narin yo ta nãpa yaru la pe akilia re poli, peraga, yeririna la punu ga akilia rui, asũma apisayu pãp̃isi.

²⁷ ?Ana Sũpe Akrĩpa, ya nãpa pe kiõma sitomena lelaga e suri la nene? ?Nepisu sane ko m̃ena ga omlelaga e visena kiena ne navisawalena lala nanua sumo, ne?"

²⁸ Ana Akrĩpa pisa pa Pol, pisape "!E, peraga, peraga! ?Pona opis yam plas ga nene, osape okilia oure inu m̃ena neim̃asu neve yeririna kiena ne Kristo, ne?"

²⁹ Ana Pol pisatãmea, pisape "E, nemninue ga, pona nevis ve plas ga pona nevis ve piavi, ana suri taaga ga nemlen nesape Ntewa kila p̃ane, sineun nesape ko, omio yaru tãpena la nene, nãpa asu m̃a amiyagogon ke kiau visena, sineun nesape aimi ave sa ga inu. Pe nepisa re nesape awar sen la nene ve sa nãpa nõpar ke poli, ana nepisape popon aimi ave sa ga inu, nãpa nemla Yesu Kristo e kiau malena, nepimi nepe yaru viu e naga."

³⁰ Ana Parin Sũpe Akrĩpa kalo visena e nene, ana naga, amio Pestas, amio Penis, amio yerkawa tãpena lala nãpa la ateke tano ma metava amio la, la nene asusũmalu, apava si vanua.

³¹ Ana pogos naña apava vanua rui, asuũa apisayu ke pan la, apisape “Yaru nene naga pe kila re nena suri tai piowa poli, naña torokin naga mare pona war nakoena nena vanonia.”

³² Ana Akriña pisa pa Pestas, pisape “Visae yaru nene ve visa re visvae Sisa ga liþerea, vera naga kilia molue ga va vanua sanene rui.”

27

Aþere Pol amligan yo Sisaria vena ava garu Rom

¹ Ana e pogos nene, in Luk, in mēna nesike nemio Pol garu Sisaria, ana nepisape in mēna ga yoko neva nemio naga garu Rom. Ana pogos naña yerkawa lala apisu sane meva narui, ana aþere plan Pol amio yaru taþena laþasia naña asike loyũa e yũa nakoena, amligan la apa e limana ne yerkawa na mara tai. Yaru nene, kiena kia Sulias, a naga pe nasumonena na þegas na li na mara la nene naña apio asape “Þegas kiena ne Okastas.”

² Ana naga þere imimi mepano, mepito garo losi, ana aňal waa tai nae Atramitiam, ana memiai meta ea. Ana e pogos nene, Aristakas nene nae Tesalonaika e lepas nae Masitonia, memio mēna ga naga. Ana mokus waa nene mepano, naña kiena mrapa nena naga pano kome lowe lala e lepas nae Esia.

³ Ana kolulag, mepimi metol yo Saeton, ana e yo nene, Sulias naga kila po paþisi pa Pol, naga taňan naga pa ura vena visu kiena erau lala, a naga taňan naña amiila Pol e suri laþasia e kiena mrapa.

⁴ Ana memligan si yo nene, mekiriri m̃a e sive pano-o, ana makawe lagi e pogos nene, kila sane pogos naṗa metol purvanua nae Saepras, ana mepa mokom varaun lepas ṗasia, lepas navano.

⁵ Ana mokusro pupia sive nene naṗa va ko yotena narui vanua e lepas nen yo lua nene Silisia amio yo Pampilia, ana mekiriri mepimi metol kumali nae Maera, e lepas nae Laesia.

⁶ Ana waa nene naga mligan imimi e yo nene, ana yaru na mara nene Sulias naga pano kale mrapa taṗena. Ana naga mali waa tai nae Alikantrea naṗa naga suṃa pa ke e purvanua naṗa mesitom ke mesape mevanea, Italia, ana naga miila imimi mepa mesike e waa nene narui.

⁷ Ana mepa sina metava e sive, ana lagi piowa ga, kila mekiriri malumu ga pano-o legiena la laṗasia, ana moṗar yo paṗisi, mepilolou m̃a m̃ale sanene pano tol kunus nae Nitas, ana lagi monwo ruru imimi nenaga narui. Ana mepilon imimi, mekirilologia kunus taṗena nae Salmone e purvanua naṗa Krit, ana mepa varaunia e lepas na sive malumu.

⁸ Imimi mokom ga lavisin purvanua nene, mesuṃa mekeveve m̃a mepano, ana lagi m̃e kare imimi ke na wa, ana mepa m̃a pano-o metol lowe tai naṗa apio asape “Lowe Tanea,” lavisin kumali naṗa Lasea.

⁹ Ana mesu towe la e yo nene yam plas ga, ana la apisu sane piowa ga narui, komin naṗa lagi kila ke sanene pan imimi, ana mesike mrapa yam piavi laa rui, ana mrapa piavi ke ga wa, a nanagane, pogos na lagi amio pupia miava narui. Sila ga la apisape pog piowa nene siar e kupario

na Paṗagena na Naviewoena, ana ṗaṗagena nene ṗaro pa rui. Ana Pol mloge piowagan suri nene, naga pisa ruru pan la, pisape

¹⁰ “Yerkawa lala, in na nemninuluṗar naṗa visae tevano, ana viowa vaṗisi, yoko suri la punu ga akilia akokovio. Nepisu sa naṗa yoko waa nene naga kilia talilu ga warar kana tegaki lala, a ita m̃ena ga, kieta malena lala akilia akokovio e sive.”

¹¹ Ana yaru na mara nene naga pe miyagogon re Pol poli, ana naga miyagogon ga yaru naṗa kus ke waa, amio yaru naṗa naga kiena waa nene. Ana lalua apisape “Peraga, woga ga ne, yoko teva ga,

¹² komin naṗa taṗatete tekilia tesike e yo nini vano-o tetol ke sina ga pog wo.” Ana apisayuia, la moki naṗa apisu asape popon meligan si yo nene, moureli ga mevano metol lowe taṗena tai kiena kia Pinikis, e purvanua m̃a nena nene, naṗa la apisu asape e nene narui popon mesike ea, tol pogos naṗa yoko pupia lagi na miava nene ṗisi.

Pupia lagi miyusesa kare la apano

¹³ Ana pogos naṗa apisu lagi pilonia, ana lagi marua naga molue towe narui, apisu apisape po narui, ana asitom asape lagi ke nene narui naga yu imimi meva e lowe naṗa mesitom ke mesape meva ea. Ana aṗere kilavaru pam metava, ana meṗure mepano, mekeveve ga yo ura.

¹⁴ Ana pe yam piavi re poli, memilan ga pupia lagi ura tai molue pimi miyu imimi.

¹⁵ Lagi nene miyui keviu sanene, ana taṗatete si mekilia moure naṗa mokus lagi nene, ana

apilon ga waa narui, ana atam̃an ga lagi nene supon imimi ga mepa yotena, ana lagi nene miyusesa imimi sanene mepano.

¹⁶ Ana mekiriri mepano, metapolou towe la sane e narin purvanua tai, kiena kia Kaota, ana e yo nene memiyum̃aen kana narin wa nene panoo, ana aṗurelua pam metava.

¹⁷ Ana la amaraun apisape sa ṗisi waa nene wurorowaia, ana aṗere pupia kilika lala akom va tanon waa, ana apiar ruruia vena tarar ruruia.

Ana apisu naṗa lagi moña miyusesa kare imimi mepa ke na wa, ana amaraun asape asum̃a apa ke lavisin piame lala nae Saetis narui, lavisin yo Lipia, ana aṗere si m̃ale. Ana lagi miyusesa kare imimi sanene mepano metaulu yo nene, ana yemalo, ana mekirir malo ga mepano.

¹⁸ Ana kolulagi, ana lagi m̃arera ke na wa, a sive moña kokovenkare imimi, ana la asiar naṗa akoven plan tegaki pito e sive.

¹⁹ Ana legiena taṗena sina, yo piowa ke ga wa, ana apano amluṗar plan kilika lala a m̃ale lala a suri la ne sanene, akoan m̃ena apito e sive.

²⁰ Sa m̃a ke sina ga nene tol legiena moki, naṗa sinapane naga malo ga m̃eke na, pe mepisu re verue la poli, a pe mepisu re maran mrae poli. Mepisu sane mesike loyuma e lagi tai nene naṗa pe yaru tai sitom re si sape yoko memal poli.

²¹ Ana yaru na waa lala pe akinana re poli legiena moki rui, amloge piowa keviu paṗisi, ana Pol pimi pisu la, pisa pan la, pisape “Suwala, visae ayagogon ruru inu ga nanua rui, e pogos naṗa ita tesike garu Krit wa, ana yoko pupia

loge viowaena a pupia nakilaluen suri la nene taṭatete imi tol ita.

²² Ana nanagane, yoko nevisa si suri tai van amiu, vena akilia aloge si wonia. Nepisawal pan amiu, nesape yoko kieta waa nene naga talilu na wa, ana taṭatete ita yaru tai kovio.

²³ Nekilia suri nene komin na kolemalu, kiau Ntewa naṭa nemlen ke pania, nepisu naṭa naga mligan kiena navisi tai pitomi m̃alivin inu. Navisi nene pimi sum̃alu sike lavisin inu,

²⁴ ana naga pisape 'Pol, ve omarau re. Ana monar ovano-o oworu garu Rom, monar osum̃alu ose marana ne Sisa na wa, ana nekilia nevisawal van ko sanini, malena kiena ne la naṭa asike e waa nene amio ko, Ntewa naga sitom sape taṃan ga van ko sape yoko amal ga, taṭatete tai kovio.'

²⁵ Na nene narui, ve aloge re si viowa, in na neṭasine manene Ntewa paṭisi nesape yoko ve sa ga naṭa kiena navisi nene pisawal pan inu.

²⁶ Ana suri taaga ga, yoko monar tokus kieta waa vano teyalar ga yo ura e narin purvanua tai."

La apim lavisin purvanua tai

²⁷ Ana lagi nene naga sum̃a miyusesa kare imimi mepa ke ga wa, tol wik lua narui naṭa mesum̃a mekirir ke e pupia sive nae Metitere-nian nene. Ana kolemalu pogos tai, yaru na waa la nene apisu kilale sane mesum̃a mepimi ke lavisin purvanua tai ko yo tai.

²⁸ Ana amligan kilika pito tano, la apulo merorol na sive nene pano-o tol meta lualima

yam vari, siraunia, asu laa yam plas ga, ana akila sina, apulo asape meta lualima yam telu.

²⁹ Ana amaraun asape sa p̃isi mekirir m̃a sanene mevane lawe pupia kilavaru laṗasia pona ya, ana akoan kilavaru vari naṗa sike varau e ṗeren waa, ana asuṃa amlen ke asape vena kilavaru lala nene monar atarar imimi, a vena yelagi imi vilaga.

³⁰ Ana yaru na waa lala apisayuia, apisape yoko avisa kotalia imimi ke sina ga laṗasia, ana yoko la akilayon naṗa akus kana narin waa nene ana aure akom ea ava ura. Ana apisa kotalia imimi, apisape “Oe, yoko mokusli kilavaru nene va gare sumo wa, vena metaṗali naṗa uarar kieta purgon waa.” Ana asuṃa amligan narin waa pito tano e sive.

³¹ Ana Pol pisu kilalea, ana pis pan yaru na mara lala, pisape “Visae asitom asape amali, monar avisaluṗar la nene asuṃa ga amio ita e waa nini.”

³² Ana yaru na mara la nene amloge, asuṃalu veraga apano ateroro kilika na narin waa nene, ana lagi miyulua ga tan waa, korur mian pano.

³³ Ana lavisi yemlagi merarava, ana Pol sitom pisape monar akan suri tai, ana naga pisa pan la, pisape “Ei, pimi tol ṗane, ana wik lua narui naṗa tesike e pogos piowa nene, pe tekinana ruru re poli.

³⁴ Ana popon ṗane na tekinana ruru sina, vena yepeta lala akilia aimi m̃arera sina, ana sanene yoko tekilia temali. Sa naṗa nepisa rui, ana yoko taṗatete narin vilṗarita tai kovio, ana yoko ita punu towoga ga.”

³⁵ Ana siraun naḗa pisayu suri nene ḗisi, pano mla kilaparavi tai, ana mlen e marala, pisa potena pan Ntewa vanonia, ana kawewowaia, suḗa kania.

³⁶ Ana pogos naḗa lala taḗena apisu naḗa Pol suḗa kinana ke sanene, la m̃ena ga amlelaga asape pe lelaga kemua, yoko lala awoga ga ne, ana la m̃ena ga akekarana asape akinana sina, ana akinana.

³⁷ Ana imimi punu ga naḗa mesike e waa nene, metol ponotia lua lualima yam olua pa orai.

³⁸ Ana pogos naḗa la punu ga akinana ḗisi, apisu asape popon akila waa melala va laa sane, ana aḗar plan mras nen wit la nene naḗa sane kamimi kinanena, akoakoan plan pito e sive.

Waa pa tawa m̃eke ga yotena, ana akulkul ga apa ura

³⁹ Ana pogos naḗa yemlagi narui, ana mepisu m̃a yo ura lavis ga rui, ana pe mekilia re yo nene poli. Ana apisu pululus tai naḗa pe lowe m̃eke ea, ana ura e yo nene none tanea m̃eke ea, ana apisayuia, apisape yoko la akilayonli naḗa vena akila kiamimi waa kiriri va ura ea.

⁴⁰ Ana ate plan kilika na kilavaru lala, amligan la asike e sive, a amluḗar plan kilika la naḗa apiar ke ḗeligas nen waa, ana aḗere narin m̃ale naḗa teke e purgon waa, vena lagi yu imimi meva meialar none.

⁴¹ Mesuḗa mekirir m̃a mepano-o, memilan ga, naḗa waa mialarlar pupia none tai naḗa koruru ḗerepoloia sike lele taaga tanon sive. Purgon waa mialarlar none nene, ana tawa ruru nenaga m̃arera m̃eke ea, pe kululu re si po laa rui. Ana

pupia sive lala asusuñalu apanwowola apimi asusu p̃eren waa nene, asuwowaia.

⁴² Ana yaru na mara lala asuñã apisayu rui, asape visae suri tai sanene, ana awe mom̃ar ga yaru na yuñã nakoena la naña asuñã akirawo la ke na, visae peraga, pona lañasia akilayonli naña awula ato tano e sive, vena akulu ava ura, aure.

⁴³ Ana kiela yerkawa pisaluñar la, pisape ve akila re, komin naña naga sitom ke sape Pol naga monar mali ga. Ana naga pisa ga pan imimi punu ga, pisape “Poga ga, ita naña tekilia tokulu, tesumo, towula ga e sive, ana teyenli ura.

⁴⁴ Ana ita naña temiye p̃ele ga, ana tokus kulutaki, pona ya naña tekilia telual e waa, vena tokusia tokulu, ana ita sirau tevano.” Ana e ga e mrapa nene, imimi punu ga mepano-o mepa ura e yo nene, naña imimi punu ga memali po ga, pe imimi yaru tai kovio re poli.

28

Pol lala la asike e purvanua naña Molta

¹ Ana pogos naña imimi punu ga mepimi mesu ruru ke pa ura rui, yeririna lala nae e yo nene apimi apisu imimi, ana apisa ga pan imimi na wa apisape yo nini naga pe purvanua tai, kiena kia Molta.

² Ana akila po manene laa pan imimi, la sinela po pan imimi pañisi. E pogos nene, yua powo ñã ga, ana la apisu naña imimi memloge miava tol imimi pañisi, ana la apirani kapi, apisuar ruru imimi sanene.

³ Ana Pol pa p̃ar lukilar na yato tai, pisape kuan va e kapi, ana pogos naṗa kuan pa e kapi, narin loṃara tai talinar naga teke likan yato la nene, pogos naṗa mloge kapi mlege, ana molue e lukilar na yato nene, talinar naga e limana ne Pol, karia.

⁴ Ana pogos naṗa yaru nae e yo nene lala apisu loṃara nene na kilam̃aren yaru telan teke e limana ne Pol sanene, la apisamumun ga pan la, apisape “!Ovisu yaru na yum̃a naloge viowaena nene, pona naga pe yaru tai naṗa ṃe mom̃ar ga yaru la moki yo! Sive pisape kilam̃ar naga, ana naga pure ga, ana nanagane na, loṃara nene tol ruru nena naga na teke ne.”

⁵ Ana Pol silinlua si loṃara nene petan limana mloru pa e kapi, ana mloge re nena suri tai poli, limana pe mlae re nena ga.

⁶ Ana asum̃a apisuar ṃa naga, asitom asape p̃isi na yepena la monar sirop ve keviu va p̃isi yo, a visae peraga, pona loru vito tano na mare, ana asum̃ate ṃa sanene pano-o peraga, apisu suri nene pe kilam̃ar re nena ga naga. Ana pogos naṗa apisu naga pogaga, asitom pe taṗena narui, asitom asape pona Pol naga pe ntewa tai yo.

⁷ Ana e yo naṗa mepa ura ea, naga lavisin lokove lala kiena ne suṗe na purvanua nene, kiena kia Puplias. Ana p̃ere imimi mepa um̃a ṃana, a pisuar ruru imimi e legiena telu naṗa mesike memio.

⁸ Ana pogos naṗa mesike memio la nene, yermarua naṗa arimana ne suṗe nene naga momalio ṃeke ṃana tog, naga mai, naṗa yepena la pisun, a ṃeṗena piowa p̃arwowea. Ana Pol

pa pisu yermarua nene, ana mligan limana tea, mlotuwoia, kila naga pimi po sina.

⁹ Ana pogos naḗa yeririna taḗena lala amloge naḗa Pol kila sanene e yermarua nene, la m̃ena ga naḗa amai apimi, ana la m̃ena ga kiela maiena la ḗisi.

¹⁰ Ana akekara keviu paḗisi e suri la nene, ana asuḗa aḗar korenan suri la moki pan imimi. A mesuḗa e purvanua nene pano-o tol kupario telu, a pogos naḗa mepiaḗa sina, la aḗar kinanena mokliu a suri la naḗa aḗar korenan ga pitomi, amligan e kiamimi waa taḗena vena iila imimiena e kiamimi mrapa.

Pol la apa atol yo Rom

¹¹ Ana waa taḗena naḗa yoko mokom ea, naga wa tai nae Aliksantrea naḗa naga m̃ena ga m̃eke e purvanua nene yam piavi rui, monm̃ate ke ga visae pogos na lagi war ro narui. Waa nene, la asikia kiena kia “Kasto a Polakis,” naḗa kia lua nene na kia kiena ne kiela ntewa lua naḗa lalua ape kaora, naḗa la ate kana nono nena sike e purgon waa nene.

¹² Ana memligan yo nini mepano metol ke sina ga yo tai, kiena kia Saerakius, ana mesike e nene legiena telu.

¹³ Ana momolue ke sina ga, mokom varaunia mekirir mekeveve m̃a yo sanene pano pano-o metol Resiam. Mesuḗa e yo nene tol legiena wetelu tai, ḗisi ana lagi marua tanea tai miyui na po paḗisi, ana mekiriri manene laa sane tol legiena lua, mepa metol lowe nae Puteoli.

14 Ana mepa ura memligan waa m̃eke e nene narui, ana mom̃al wolai laṗasia, ana aṗure imimi mepa mesike pula tol wik taaga. Ana siraunia, mepisu sane pupia kiamimi yalena e pogos nene lavisi ṗisi narui, mepimi ke lavisin pupia pulkumali na yomarava nini narui, naṗa Rom.

15 Ana wolai la naṗa asike Rom, visena pa tol la apisape imimi na memial mepito ke pula narui, ana la amiyalilu mrapan imimi. La apam manene laa perina paṗisi, naṗa laṗasia apam asum̃ate imimi e pulkumali nene naṗa pupia lelenu wilwilienu kienenu ne Apias m̃eke ea, a laṗas apami manene laa sane, apam yalensilau atol pulkumali nene naṗa yum̃a telu m̃ana ne wolawa lala sike ea. A pogos naṗa Pol pisu asum̃ate ke naga sanenu, naga kekara paṗisi, a pisa potenu pa Ntewa naṗa suri nene kila naga mloge po paṗisi, a kila naga mloge sane naga m̃arera sina.

16 Ana pogos naṗa mepimi metol yo Rom, la pe amligan re Pol pa e yum̃a naloge viowaenu poli, ana la apisape naga kilia lual yum̃a tai naga va sike ea, ana la amligan yaru na kirakiravanenu tai naga sike amio.

Kas lua naṗa Pol sike garu Rom

17 Ana Pol sike garu Rom legienenu telu, ṗisi na mligan visenu pa pa li na sumonenu kienenu ne le Yu la naṗa asike e yo nene, ana pogos naṗa la apim lele taaga, Pol sun pan la. Naga pisa pan la, pisape “Wolai lala, kiau sunienenu sanini: inu nepim e nini komin naṗa e kas

nanua ãaro ne, nesike garu Yerusalem, ana kieta yerkawa la akuwan inu nepa e yurña na loge viowaena, siraunia la amligan inu e limana ne yaru naliþereena lala nae Rom naþa la apisuar ke kieta purvanua. E inu, pe nekila re nena suri tai pa kieta yeririna lala, a pe nekila re suri tai naþa pe mesmesu re e kieta þelaga poli, pona e visena kiena ne repita lala, ana la akila sanene pan inu narui.

¹⁸ Ana pogos naþa naliþereena lala nae Rom la apisuveve ruru suri nene, la sinelan asape nekilia nomolue ga narui, komin la pe aþnal re suri tai naþa kila na ala nakoena van inu vanon poli, sane monar nemare.

¹⁹ Ana siraunia, kieta nasumonena lala nae Yu la apisin sina, ana pa piowa ga mþeke na. La akila sanene, ana nepisu sane pe yo re si po laa rui naþa nekilia neva ea, ana mrapa ga naþa nekilia neva ea, ana nepisawal nesape Parin Suþe ga Sisa nae Rom nene, naga ga monar liþere inu. In na pe sineun re nesape neligan la nae kieta purvanua ava e pupia kumali nae e nini poli, peraga, ana komin naþa la akila mþarera manene laa pan inu sanene, nane kila narui nepisape la monar awere inu neimi e yo nini Rom.

²⁰ Nane nesike e nini narui, ana sineun nesape monar akilia suri la nene, ana nepio amiu vena aimi tesu lele taaga sanene vena inu nekilia nesunyun van amiu. Sineun nesape monar akilia naþa sen la nene naþa asumþa apiar inu ke sanene, pe komin re kiau napiowaena laþas poli,

ana komin kieta Navisaarena naṗa ita le Israel make ga tepisape tesum̃a toṗasine ke ga naga.”

²¹ Ana nasumonena kiena ne le Yu la nene naṗa asike Rom apisa pa Pol, apisape “Suri la naṗa osum̃a opisa ke ne, imimi memninue ga. Imimi pe mom̃a re m̃aki tai naṗa pisayu ko poli, naṗa molue garu Yerusalem pimi pun imimi, a kieta wolai laṗasia naṗa la akom e nam̃a apimi, ana pe apisayu ko re pan imimi poli apisape okila ke sanene sanene.

²² Ana memloge kiom̃a visena la nene narui, ana sinemimin mesape meloge re laa si kiom̃a sitomena na wa pona kiom̃a nalelagaena, komin naṗa pe lelaga, memloge towe m̃aga e lepas na nalotena viu nene, ana memloge ga naṗa yaru lala la asum̃a apisayu kare ga e yo punu ga.”

²³ Ana la asitere apisape ṗisi na aimi avisu si Pol vanonia e yo nene naṗa naga sike ea. Ana siraunia, pogos naṗa la apimi, la moki na moki, ana asum̃a amiagogon ke Pol, naṗa siar kolulagi pa ne tol pogos naṗa mrae pito tano ana naga sum̃a pisi ke pan la na wa. Naga pisawal pan la sanape naṗa yaru kilia va loyum̃a e nasuṗenena kiena ne Ntewa, a naga sum̃a pian la ke sanape naṗa navisaluaena kiena ne Mosis amio visena kiena ne navisawalena na sumo lala, la akila merarava ruru naṗa asape Yesu ga narui, naga pe kieta Navisaarena, naṗa la m̃ena asum̃ate ke naga vena imi tamalia la.

²⁴ Ana laṗasia amloge visena lala kiena ne Pol sane pe lelaga, ana laṗasia pe amlelaga re e poli.

²⁵ Ana naga nene kila na la asike e lepas lua narui, ana asitom ṗele ga apisape popon aṗisi

ga rui, ava um̃a wa. Ana Pol pisa maron suri tai pan la, pisape “Ei, in na nepisu naña Ninuna Wa naga pisa suri na pe lelaga pañisi ne, nanua sumo, naga pisa visena tai pa repita lala, naña Navisawalena Aisea naga pisawal pan la. Naga pisa, pisape

²⁶ *‘Ovanon kieta yeririna la nene, ovisawal van la sanini, ovisave “Pisi na aloge vano vano-o, ana tañatete aloge kilale pogos tai, ñisi na avisu vano vano-o, ana tañatete avisu kilale pogos tai,*

²⁷ *komin naña amiu na sa ga yaru la naña kiela sitomena lala marmare,*

sa naña aposino pulkiligala,

a sane la añelawa ñisi rui.

Visae la ve akila re ve sanene,

vera na kilamarala lala kilia visu kilalea,

a kiligala lala kilia loge kilalea,

a kiela sitomena kilia sitom kilalea,

ana ve sanene la akilia avilon la aimi pun inu

vena nekilia netamalia la.” ‘ Ais 6:9,10

²⁸⁻²⁹ A nanagane, nevisa van amiu, nevisave monar akilia sane natamaliaena kiena ñe Ntewa nene naga molue rui pano pa tol la naña pe ape Yu re poli, ana la asum̃a amloge ke ne a ñisi na la ke narui la alogearia!”

Ana pogos naña Pol pisa maron kiena visena nene pan la, la apiaña, naña la asum̃a apeveyun la ga narui.

³⁰ Ana Pol sike e yo nene sanene pano-o tol kas lua, a naga ga pul m̃ana yum̃a, naga ga sum̃a pisuar naga. A yaru ai naña pimi pisuia, ana kekaran ga naña were va um̃a m̃ana,

31 ana sanene, naga sumã mlologon ke nasuþenena kiena ne Ntewa silaga pa yaru la punu ga naþa naga m̃al la. A naga sumã pian ke Suþe Yesu Kristo pan la, naþa pe yaru tai pisi re si pan vanon poli, pona pisalup̃ar naga pisape naga ve kila re sina.

**Lologena Wo Kienane Yesu Kristo Kome
Kewo
The New Testament in the Lewo Language of Epi
Island, Vanuatu
Le Nouveau Testament en Lewo langue de l'île d'Épi
au Vanuatu — Niutestamen long Lewo lanwis, blong
Epi Aelan, Vanuatu**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lewo

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ee028e1c-7e53-571d-8041-681daaf580e8